Interreg
EUROPEAN UNION
Danube Transnational Programme
TRANSGREEN

Підготовка звіту з оцінки впливу на довкілля при будівництві та реконструкції автодоріг

Підготовка звіту з оцінки впливу на довкілля при будівництві та реконструкції автодоріг: методичний посібник / Зуб Л.М., Костюшин В.А., Хрутьба В.О., Лєвіна Г.М., Сумський Є.Д., Пилипович О.В., Костюшин Є.В., Матус С.А., Ямелинець Т.С., Галайко М.Б. – Київ, 2019. – 108 с.

Укладач: Л.М. Зуб
Керівник проекту з розробки посібника – С.А. Матус
Національний координатор проекту TRANSGREEN в Україні – Т.С. Ямелинець

Методичний посібник містить практичні рекомендації щодо підготовки Звіту з Оцінки впливу на довкілля (ОВД) при будівництві та реконструкції автомагістралей та доріг І категорії. Характеризуються потенційні екологічні ризики, що супроводжують вказаний тип господарювання, а також пропонуються настанови щодо необхідного збору матеріалів та підходи із розробки компенсаторних заходів.
Для фахівців з оцінки впливу на довкілля, вчених, громадських активістів.

Документ розроблений в рамках проекту «TRANSGREEN – Планування інтегрованої транспортної і зеленої інфраструктур в Дунайсько-Карпатському регіоні на благо людей і природи». Проект TRANSGREEN (DTP1-187-3.1–TRANSGREEN) співфінансується фондами Європейського Союзу (ERDF, IPA) через Interreg – Дунайську Транснаціональну Програму

© WWF Україна, 2019
© Автори , 2019

ISBN

ЗМІСТ

Вступ 3
1. Нормативно-правова база проведення ОВД 5
1.1. Нормативно-правові акти щодо процедури оцінки впливу на довкілля в Україні 5
1.2. Законодавчі засади охорони біоти 40
2. Специфіка ОВД при будівництві транспортної інфраструктури 46
3. Звіт з ОВД при будівництві автошляхів..... 50
3.1. Визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації 50
3.2. Загальна структура Звіту з ОВД 53
4. Опис планованої діяльності 54
4.1. Загальні положення 54
4.2. Фази будівництва автомобільних доріг 55
4.3. Джерела та види можливого впливу підготовчих робіт, будівництва чи експлуатації автошляхів..... 58
4.4. Відходи..... 60
5. Опис виправданих альтернатив..... 62
6. Опис поточного стану довкілля..... 64
7. Опис елементів довкілля, що ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності 68
8. Процедура підготовки звіту з ОВД у частині оцінки впливу на природні ресурси 71
8.1. Загальні положення 71
8.2. Приклади оцінки впливів на біоту 74
9. Особливості підготовки звіту з ОВД в частині оцінки впливу на соціально-економічні ресурси 77
10. Розробка заходів, спрямованих запобіганню негативного впливу, та пошуки компенсаторних механізмів 81
10.1. Загальні положення 81
10.2. Інженерні аспекти природоохоронних заходів при будівництві та реконструкції автомобільних доріг загального користування 81
10.3. Заходи щодо запобігання впливу на біоту 85
10.4. Приклади компенсаторних заходів, спрямованих на запобігання негативних соціально-економічних впливів 91
11. Оцінка вразливості проекту до ризиків надзвичайних ситуацій 93
12. Розробка програми екологічного моніторингу..... 95
13. Міжнародний досвід розробок з ОВД при будівництві автошляхів..... 96
Джерела..... 103

ВСТУП

У другій половині XX-го сторіччя в зв'язку зі швидким розвитком автомобільного транспорту різко загострилися проблеми його впливу на довкілля. Сучасний розвиток складної мережі автодоріг уже можна розглядати як негативний чинник впливу на довкілля, оскільки він супроводжується трансформацією чи прямим знищенням природних комплексів, фрагментацією ландшафтів і оселищ, що ускладнює міграції тварин та призводить до їх загибелі. Автотранспорт є потужним джерелом забруднення атмосфери, територій та акваторій, прилеглих до автодоріг, та шумового забруднення. За результатами оцінки впливу автодоріг в рамках проекту «Трансгрін» (Інтегроване планування транспортної та зеленої інфраструктури в Дунайсько-Карпатському регіоні), як найважливіші виділені наступні дії (за: [1]):

1. Вилучення земель для потреб транспортної інфраструктури.
2. Створення бар'єрів між екосистемами, руйнування екосистем внаслідок прямої заміни природних комплексів об'єктами транспортної інфраструктури.
3. Забруднення повітряного середовища.
4. Порушення гідрологічного режиму поверхневих і підземних вод, забруднення водного середовища.
5. Забруднення ґрунтів, погіршення якості земельних ресурсів.
6. Порушення стійкості геологічного середовища внаслідок помилок проектування та експлуатації транспортної інфраструктури.
7. Шумове забруднення та виникнення шкідливих вібрацій.
8. Пряма загибель людей і тварин внаслідок аварій на об'єктах транспортної інфраструктури.

Проте не варто ігнорувати важливого економічного значення автодорожнього сполучення. Національна мережа автомобільних доріг загального користування становить 169 652 кілометри. Україна відіграє роль транзитного транспортного мосту, що поєднує країни Європи та Азії: територією держави проходить чотири із десяти Міжнародних транспортних коридорів, зокрема і через діючі автомагістралі, такі як Київ-Чоп та Київ-Одеса (Пан'європейський транспортний коридор, коридори Організації співробітництва залізниць (ОСЗ); Транс'європейська транспортна мережа (TEN-T), коридор Європа – Кавказ – Азія (ТРАСЕКА)) [1].

Збереження дикої природи та розвиток транспорту – ось два основні питання, які стоять перед суспільством і державою в Україні, Європі та в усьому світі. Планування, будівництво та експлуатація автодоріг мають вестися відповідно до екологічних норм, а самі норми мають забезпечувати мінімізацію впливу автотранспортних мереж на довкілля.

Важливість таких підходів до розвитку автотранспортної структури знайшла відображення у міжнародних нормативно-правових актах, зокрема, у Протоколі про сталий транспорт до Рамкової конвенції про охорону і сталий розвиток Карпат [2], що набув чинності 14 січня 2019 року [3]. Так, у ст. 8 наголошується (за [1]):

- Кожна Сторона при плануванні транспортної інфраструктури в якості пріоритету має розглядати уникнення і/або мінімізацію негативних соціально-економічних наслідків та впливу на навколишнє середовище.
- Кожна Сторона враховує та адаптує мережі транспортної інфраструктури до особливих потреб гірського середовища і його мешканців, беручи до уваги:
  a) захист вразливих територій, зокрема, територій з багатим біорізноманіттям, екологічними взаємозв'язками чи територій, що мають міжнародне значення для захисту біорізноманіття та ландшафтів;
  b) мінімізацію забруднення повітря і шуму;
  c) потреби регіонів, які мають особливу важливість для туризму.
- Кожна Сторона, відповідно, застосовує, за необхідності, стратегічні оцінки екології, оцінки впливу на навколишнє середовище, а також інші інструменти та оцінки.

З метою запобігання шкоди довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, його охорони, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на навколишнє природне середовище, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів був прийнятий Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [4].

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) – це процедура, що передує запланованій господарській діяльності (у даному випадку – будівництву чи реконструкції автошляхів) і передбачає виявлення характеру, інтенсивності і ступеня небезпеки цієї діяльності на стан довкілля і здоров'я населення. Вона спрямована на запобігання шкоди довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони, раціонального використання і відтворення природних ресурсів з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

ОВД здійснюється з дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, з урахуванням стану довкілля у місці, де планують будівництво, екологічних ризиків і прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу (прямого та опосередкованого) на довкілля, у тому числі з урахуванням впливу існуючих об'єктів, планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності або розглядають питання про ухвалення таких рішень.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ПРОВЕДЕННЯ ОВД

1.1. Нормативно-правові акти щодо процедури оцінки впливу на довкілля в Україні

У таблиці 1.1 наведено основні *нормативно-правові акти* (НПА) щодо процедури оцінки впливу на довкілля в Україні станом на 20.05.2019 р.

Таблиця 1.1. Нормативно-правові акти щодо процедури ОВД

№	Назва нормативно-правового акту (НПА)	Суспільні відносини, які регулює НПА		
		Процедури ОВД (всі)	Процедура підготовки Звіту з ОВД (частина з ОВД)	Процедури громадського обговорення в процесі ОВД (частина з ОВД)
1	2	3	4	5
1.	Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. № 2059-VIII	X	X	X
2.	Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. № 2155-VIII (набрав чинності з 07.11.2018 р.)	X	X	X
3.	Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті» від 19.03.1999 р. № 534-XIV)	X	(урегульовано опосередковано в контексті оцінки транскордонного впливу планованої діяльності)	X
4.	Критерії визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1010 (додаток 1)	X	---	---
5.	Критерії визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1010 (додаток 2)	X	---	---
6.	Порядок передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1026	X	X	X
7.	Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань реалізації в Україні Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» від 02.04.2008 р. № 295 (якою утворено Міжвідомчу координаційну раду, затверджено її склад та положення про неї)	--- (окремі аспекти в контексті оцінки транскордонного впливу планованої діяльності)		

Продовження табл. 1.1.

1	2	3	4	5
8.	Порядок проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 989	X	---	X
9.	Порядок ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1026	X	X	X
10.	Порядок використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 749	X	X	X
11.	Розміри плати за проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля, затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 30.05.2018 р. № 182	X	---	X
12.	Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження примірної форми договору» від 02.08.2018 р. № 286 (затверджена Примірна форма договору на проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля)	X	---	X

1.1.1. Загальні положення щодо Звіту з оцінки впливу на довкілля (надалі – Звіт з ОВД)

Підготовка суб'єктом господарювання Звіту з ОВД щодо планованої діяльності є першим (із п'яти) та одним із основних етапів процедури ОВД (згідно з п. 1 ч. 1 ст. 2 Закону про ОВД).

Перед тим, як розпочинати процедуру з ОВД та, відповідно, здійснювати підготовку Звіту з ОВД, суб'єкту господарювання рекомендовано визначитись чи є обов'язковим здійснення ОВД для даного виду планованої діяльності та об'єкта, які можуть мати значний вплив на довкілля.

Для цього рекомендовано керуватися:

- положеннями Закону про ОВД (ч. 1 ст. 3; ч. 2 ст. 3[1]; ч. 3 ст. 3[2]; ч. 5 ст. 3);
- Критеріями визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1010 (додаток 1);
- Критеріями визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 1010 (додаток 2);
- Конвенцією про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті[3] (ч. 2, 5 ст. 2, додатки I, III).

[1] в цій ч. 2 ст. 3 Закону про ОВД визначена перша категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і обов'язково підлягають ОВД.

[2] в цій ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД визначена друга категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і обов'язково підлягають ОВД.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) – це процедура, що передбачає:
1) підготовку суб'єктом господарювання Звіту з ОВД відповідно до статей 5, 6 та 14 цього Закону;
2) проведення громадського обговорення відповідно до статей 7, 8 та 14 цього Закону;
3) аналіз уповноваженим органом відповідно до статті 9 цього Закону інформації, наданої у Звіті з ОВД, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;
4) надання уповноваженим органом мотивованого висновку з ОВД, що враховує результати аналізу, передбаченого пунктом 3 цієї частини;
5) врахування висновку з ОВД у рішенні про провадження планованої діяльності відповідно до статті 11 цього Закону

(ч. 1 ст. 2 Закону про ОВД)

Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону про ОВД, здійснення ОВД є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою (*визначена перша категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають ОВД – прим.)* та третьою (*визначена друга категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають ОВД – прим.)* цієї статті.

Згідно з п. 7 ч. 2 ст. 3 цього ж Закону, обов'язковій ОВД підлягають такі види першої категорії планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля, як будівництво:

(а) автомагістралей;

(б) автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення, що мають чотири чи більше смуги руху, або реконструкція та/або розширення наявних смуг руху до чотирьох і більше, за умови їхньої безперервної протяжності 10 кілометрів і більше;

(в) автомобільних доріг першої категорії.

Відповідно до положень ч. 5 ст. 3 Закону «Про ОВД», планована діяльність, що належить до першої категорії та зазначена в ч. 2 ст. 3 цього ж Закону (тобто й будівництво вищевказаних автодоріг – прим.), підлягає обов'язковому розгляду щодо наявності підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля згідно з міжнародними зобов'язаннями України.

Згідно з положеннями п. 2, 3 ст. 2; п. 7 додатку I Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті передбачено, що до запланованих видів діяльності, які можуть чинити значний шкідливий транскордонний вплив на навколишнє середовище, віднесено: *(а)* будівництво автомагістралей та *(б)* швидкісних доріг *(для цілей цієї Конвенції: термін «автомагістраль» – означає дорогу, яка спеціально побудована та призначена для*

[3] Закон України «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті» від 19.03.1999 р. № 534-XIV [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-14

руху автотранспортних засобів, яка не обслуговує придорожні володіння та яка: (a) має, за винятком окремих дільниць на тимчасовій основі, окремі проїзні частини для руху в обидва напрямки, розділені одна від одної розділювальною полосою, яка не призначена для руху, або, у виключних випадках, іншими засобами; (b) не має перетину на одному рівні з дорогами, залізничними або трамвайними шляхами та пішохідними доріжками та (c) спеціально позначена як автомагістраль; термін «швидкісна дорога» – означає дорогу, яка призначена для руху транспортних засобів, в'їзд на яку можливий тільки через розв'язки або регульовані перехрестя, і на якій, зокрема, заборонені зупинка та стоянка на проїжджій частині (проїжджих частинах)).

Важливість визначення суб'єктом господарювання того чи є обов'язковим здійснення ОВД для планованого ним виду діяльності та об'єкта обумовлена, крім іншого, тим, що без отримання Висновку з ОВД після проходження процедури ОВД (у так званих «обов'язкових випадках»), – здійснення планованої ним господарської діяльності буде протиправним, оскільки є забороненим на законодавчому рівні, та унеможливлюватиме законне отримання рішення про провадження планованої діяльності, яке є підставою для початку провадження цієї діяльності (у випадках, коли його отримання передбачене законодавством).

Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 3 Закону про ОВД, забороняється розпочинати провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою та третьої цієї статті, без ОВД та отримання рішення про провадження планованої діяльності.

А відповідно до ч. 3 ст. 2 Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, закріплено, що Сторона походження забезпечує, щоб оцінка впливу на навколишнє середовище згідно з цією Конвенцією проводилась до прийняття рішення про санкціонування або здійснення запланованого виду діяльності, внесеного до Додатка I, який може призводити до значного шкідливого транскордонного впливу.

Згідно з ч. 1 – 3 ст. 11 Закону про ОВД:

1) такі документи ОВД як: *(а)* Звіт з ОВД, *(б)* Звіт про громадське обговорення та *(в)* Висновок з ОВД – подаються суб'єктом господарювання для отримання рішення органу державної влади або органу місцевого самоврядування про провадження планованої діяльності, яке є підставою для початку провадження цієї діяльності (див. ч. 1 ст. 11 – прим.). До того ж, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, приймаючи рішення про провадження планованої діяльності, саме зобов'язані врахувати Висновок з ОВД (див. ч. 2 ст. 11 Закону про ОВД).

2) якщо ж після ухвалення Висновку з ОВД законодавством не передбачається прийняття рішення про провадження планованої діяльності для початку її провадження, – Висновок з ОВД, у якому визначено допустимість провадження планованої діяльності, вважається рішенням про провадження планованої діяльності.

Також, згідно з Законами України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 р. № 2806-IV (зі змінами)[4] та «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19.05.2011 р. № 3392-VI (зі змінами)[5], **Висновок з ОВД** (як один із результатів процедури ОВД – прим.) **є документом дозвільного характеру у сфері господарської діяльності**, який дозвільний орган зобов'язаний видати суб'єкту господарювання у разі надання йому права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності та/або без наявності якого суб'єкт господарювання не може проваджувати певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності.

Документ дозвільного характеру – дозвіл, висновок, рішення, погодження, свідоцтво, інший документ в електронному вигляді (запис про наявність дозволу, висновку, рішення, погодження, свідоцтва, іншого документа в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), **який дозвільний орган зобов'язаний видати суб'єкту господарювання у разі надання йому права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності та/або без наявності якого суб'єкт господарювання не може проваджувати певні дії щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності**

(абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 р. № 2806-IV (зі змінами))

Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності

	Назва документа дозвільного характеру	Законодавчий акт України
4.	Висновок з оцінки впливу на довкілля	Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»

(п. 4 Додатку до Закону України «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19.05.2011 р. № 3392-VI (зі змінами))

Суб'єкту господарювання, уповноваженим органам, громадськості та іншим зацікавленим особам, слід враховувати, що:

1) відповідно до ст. 15 Закону про ОВД, правопорушеннями у сфері ОВД визнано провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності (п. 6 ч. 1);

2) відповідно до ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення[6], адміністративним правопорушенням визнано:

– провадження господарської діяльності без одержання дозволу, іншого документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди) (що тягне за собою накладення штрафу від 1 000 до 2 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто

[4] Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" від 06.09.2005 р. № 2806-IV (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15

[5] Закон України "Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності" від 19.05.2011 р. № 3392-VI (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-17

[6] Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № № 8073-X (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/find?text=%E4%EE%E7%E2%B3%EB

від 17 000,00 грн. до 34 000,00 грн. – прим.) з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої);

– дії, передбачені ч. 1 цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах[7] (що тягнуть за собою накладення штрафу від 2 000 до 5 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто від 34 000,00 грн. до 85 000,00 грн. – прим.) з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення).

1.1.2. Загальні положення щодо оцінки транскордонного впливу на довкілля

Якщо будь-яка планована діяльність, зазначена в ст. 3 Закону про ОВД, може мати значний негативний транскордонний вплив на довкілля, вона підлягає оцінці транскордонного впливу на довкілля **до прийняття рішення** про провадження планованої діяльності: *(а)* відповідно до міжнародних договорів України та *(б)* у порядку, визначеному ст. 14 цього Закону (ч. 5 ст. 3, ч. 1 ст. 14 Закону про ОВД).

При розгляді та визначенні можливого значного негативного транскордонного впливу на довкілля беруться до уваги: *(а)* масштаби планованої діяльності, *(б)* місце її провадження, а також *(в)* можливі наслідки (положення ч. 2 ст. 14 Закону про ОВД).

Залежно від місця провадження планованої діяльності оцінка транскордонного впливу на довкілля здійснюється:

1) за процедурою держави походження – щодо планованої діяльності, яка здійснюватиметься на території України;

2) за процедурою зачепленої держави – щодо планованої діяльності, яка здійснюватиметься на території іноземної держави (ч. 3 ст. 14 Закону про ОВД).

Оцінка транскордонного впливу на довкілля здійснюється за таких умов, як: *(а)* за рішенням уповноваженого центрального органу, *(б)* яке приймається відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України, *(в)* на підставі: наявної інформації щодо планованої діяльності або звернення іноземної держави (ч. 2 ст. 14 Закону про ОВД).

Слід враховувати, що наразі є відсутнім зазначений порядок, встановлений Кабінетом Міністрів України, в якому мають бути урегульовані, зокрема, питання прийняття рішення уповноваженим центральним органом щодо оцінки транскордонного впливу на довкілля.

У разі здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля за процедурою держави походження уповноважений центральний орган:

[7] Примітка: отримання доходу у великих розмірах має місце, коли його сума у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (згідно з п. 5 підр. 1 р. XX Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року).

- протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення офіційно оповіщає держави, довкілля яких може зазнати значного негативного транскордонного впливу (ч. 4 ст. 14 Закону про ОВД). За вимогами ч. 5 ст. 14 Закону про ОВД, таке оповіщення містить: *(а)* інформацію про плановану діяльність, у тому числі наявну інформацію про її можливий транскордонний вплив на довкілля; *(б)* можливе рішення оцінки транскордонного впливу на довкілля планованої діяльності; *(в)* процедуру оцінки транскордонного впливу на довкілля планованої діяльності; *(г)* строк, що надається зачепленій державі для надання відповіді щодо участі в оцінці транскордонного впливу на довкілля планованої діяльності (який починає обраховуватися з дня отримання оповіщення зачепленою державою та не може становити менше 30 днів). Проект оповіщення зачеплених держав має бути перекладений іноземною мовою (мовами), що забезпечується суб'єктом господарювання (ч. 8 ст. 14 Закону про ОВД);

- припиняє процедуру оцінки транскордонного впливу на довкілля, у разі відмови всіх зачеплених держав брати участь у цій оцінці **чи** у разі відсутності відповіді зачеплених держав у встановлений строк (ч. 6 ст. 14 Закону про ОВД).
- надає умови щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (ч. 7 ст. 14 Закону про ОВД).

До того ж, на законодавчому рівні визначено, що Звіт з ОВД: *(а)* має включати оцінку транскордонного впливу (розділ щодо оцінки транскордонного впливу); *(б)* має бути перекладений іноземною мовою (мовами)/англійською мовою, що забезпечується суб'єктом господарювання; *(в)* в додатку до нього повинні долучатися протоколи (листи) як результат консультацій із зачепленою державою (державами) (ч. 7, 8 ст. 14 Закону про ОВД; п. 5 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

- проводить консультації із зачепленою державою (державами), а також спільно із зачепленими державами забезпечує громадське обговорення громадськістю цих держав планованої діяльності та Звіту з ОВД (ч. 9 ст. 14 Закону про ОВД);
- затверджує рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля після схвалення Міжвідомчою координаційною радою з питань реалізації в Україні Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті[8] (таке рішення є обов'язковим для виконання на території України та є невід'ємною частиною Висновку з ОВД) (ч. 10 ст. 14 Закону про ОВД);
- оприлюднює рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля та вносить його до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля в порядку, визначеному ч. 7 ст. 9 Закону про ОВД (ч. 11 ст. 14 Закону про ОВД);

[8] Склад та порядок діяльності цієї Міжвідомчої координаційної ради визначається постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань реалізації в Україні Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» від 02.04.2008 р. № 295 (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2008-%D0%BF

- повідомляє всі зачеплені держави про рішення щодо провадження планованої діяльності, що підлягала оцінці транскордонного впливу на довкілля, та оприлюднює інформацію про нього на своєму офіційному веб-сайті в мережі Інтернет (ч. 12 ст. 14 Закону про ОВД).

Участь України в оцінці транскордонного впливу на довкілля за процедурою зачепленої держави забезпечується уповноваженим центральним органом та передбачає:

- направлення звернення іноземній державі стосовно необхідності здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля;
- надання відповіді на оповіщення із зазначенням зацікавленості (незацікавленості) брати участь в оцінці транскордонного впливу на довкілля;
- участь у консультаціях між державою походження та іншими зачепленими державами щодо наданих матеріалів оцінки транскордонного впливу на довкілля;
- організацію спільно з іншими заінтересованими державами участі громадськості;
- інші дії та заходи відповідно до закону та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ч. 13 ст. 14 Закону про ОВД),

Також уповноважений центральний орган:

- оприлюднює своє рішення про здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля за процедурою зачепленої держави;
- сприяє громадському обговоренню матеріалів оцінки транскордонного впливу на довкілля та їх врахуванню;
- повідомляє громадськість про рішення про провадження планованої діяльності, прийняте державою походження в порядку, передбаченому ст. 4 Закону про ОВД (ч. 14 ст. 14 Закону про ОВД).

Відповідно до ч. 15 ст. 14 Закону про ОВД, з метою поліпшення управління процедурою оцінки транскордонного впливу на довкілля можуть утворюватися тимчасові або постійно діючі спільні органи з іншими державами. Статус і порядок функціонування таких органів визначаються відповідними двосторонніми чи багатосторонніми угодами.

Суб'єкту господарювання, уповноваженим органам, громадськості та іншим зацікавленим особам, слід враховувати, що:

- відповідно до п. 2, 3, 5 ч. 1 ст. 15 Закону про ОВД, – правопорушеннями у сфері ОВД визнано, наприклад, порушення встановленої законодавством процедури здійснення ОВД, у тому числі порядку інформування та порядку проведення громадського обговорення і врахування його результатів; неврахування у встановленому порядку результатів ОВД планованої діяльності; незаконне втручання у підготовку та надання висновку з ОВД (що стосується і оцінки транскордонного впливу на довкілля – прим.);

- згідно з ч. 1 ст. 91-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення, – адміністративним правопорушенням є: порушення встановлених законодавством вимог щодо здійснення ОВД, у тому числі порядку інформування громадськості та порядку проведення громадського обговорення і врахування його результатів, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян-суб'єктів підприємницької діяльності від 50 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто наразі, коли неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17,00 грн. – штраф становитиме від 850,00 грн. до 3 400,00 грн. – прим.);

- згідно з ст. 172-9-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, – адміністративним правопорушенням є: *частина 1* – порушення встановленої законодавством процедури та строків здійснення ОВД, втручання у підготовку та надання висновку з ОВД чи рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля, відмова уповноваженим законом територіальним органом, уповноваженим законом центральним органом виконавчої влади у видачі висновку з ОВД з підстав, не встановлених законом, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб[9] від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто наразі, коли неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17,00 грн. – штраф становитиме від 3 400,00 грн. до 6 800,00 грн. – прим.); *частина 2* – ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене ч. 1 цієї статті, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 400 до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік (тобто наразі, коли неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17,00 грн. – штраф становитиме від 6 800,00 грн. до 10 200,00 грн. – прим.);

- згідно з ст. 236 Кримінального кодексу України[10], порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Крім того, слід враховувати, що згідно з ч. 2 ст. 12 Закону про ОВД, порушення процедури здійснення ОВД, безпідставне та необґрунтоване неврахування чи неналежне врахування результатів участі громадськості, інші порушення законодавства у сфері ОВД є підставами для скасування в судовому порядку: як Висновку з ОВД, так і рішення про провадження планованої діяльності.

[9] Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1, «а», «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

[10] Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

1.1.3. Загальні положення щодо участі громадськості під час ОВД, зокрема, на етапі підготовки Звіту з ОВД

В процедурі ОВД передбачено обов'язкове забезпечення залучення громадськості на наступних етапах:

1) перший (ранній) етап – при підготовці суб'єктом господарювання Звіту з ОВД (що буде детальніше розкрито у даному виданні).

Мета залучення громадськості на цьому етапі – для виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості: *(а)* до планованої діяльності, *(б)* обсягу досліджень і рівня деталізації інформації у Звіті з ОВД; та передбачено здійснення лише у формі надання зауважень і пропозицій до планованої діяльності, обсягу досліджень і рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (згідно з ст. 5 Закону про ОВД);

2) другий етап – після підготовки та подання суб'єктом господарювання на розгляд уповноваженого органу та обговорення з громадськістю Звіту з ОВД.

Мета залучення громадськості на цьому етапі – для виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до: *(а)* планованої діяльності, зокрема, шляхом обговорення Звіту з ОВД, а також іншої додаткової інформації, необхідної для розгляду Звіту, та передбачено здійснення у наступних можливих формах: *(а)* у формі громадських слухань; *(б)* у формі надання письмових зауважень і пропозицій до планованої діяльності (згідно з ст. 7 Закону про ОВД).

Участь громадськості на етапі підготовки Звіту з ОВД є важливою, оскільки, крім іншого, створює правові передумови для реалізації вимоги ч. 4 ст. 6 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуської Конвенції)[11], в якій передбачено, що кожна зі Сторін забезпечує участь громадськості вже на ранньому етапі, коли є всі можливості для розгляду різних варіантів і коли участь громадськості може бути найефективнішою[12].

При чому, слід розуміти, що на етапі підготовки Звіту з ОВД є обов'язковим забезпечення як суб'єктом господарювання, так і уповноваженим територіальним органом, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД, – уповноваженим центральним органом, – участі громадськості з метою отримання зауважень і пропозицій щодо: *(а)* планованої діяльності, *(б)* обсягу досліджень і рівня деталізації інформації у Звіті з ОВД (згідно з вимогами ст. 5, 4, ч. 3 ст. 7 Закону про ОВД).

Також у ст. 14 Закону про ОВД передбачено зобов'язання уповноваженого центрального органу щодо забезпечення залучення громадськості до процесу оцінки транскордонного впливу, а саме, що:

---

[11] Закон України «Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» від 06.07.1999 р. № 832-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 28. – Ст. 1368.

[12] Слід враховувати, що згідно з ст. 19 закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. № 1906-IV, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства (ч. 1); якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору (ч. 2).

- уповноважений центральний орган спільно із зачепленими державами забезпечує громадське обговорення громадськістю цих держав планованої діяльності та Звіту з ОВД у випадку такої оцінки за процедурою держави походження (ч. 9);

- уповноважений центральний орган забезпечує участь України в оцінці транскордонного впливу на довкілля за процедурою зачепленої держави шляхом організації спільно з іншими заінтересованими державами участі громадськості (п. 4 ч. 13 ст. 14 Закону про ОВД).

Суб'єкту господарювання, уповноваженим органам, громадськості та іншим зацікавленим особам, слід враховувати, що невиконання чи неналежне виконання законодавчих вимог щодо забезпечення залучення громадськості, в тому числі на етапі підготовки Звіту з ОВД, у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля, визнається правопорушенням, за яке встановлена юридична відповідальність, зокрема:

- відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 15 Закону про ОВД, – правопорушеннями у сфері ОВД визнано порушення встановленої законодавством процедури здійснення ОВД, у тому числі порядку інформування та порядку проведення громадського обговорення і врахування його результатів;
- згідно з ч. 1 ст. 91-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення, – адміністративним правопорушенням є: порушення встановлених законодавством вимог щодо здійснення ОВД, у тому числі порядку інформування громадськості та порядку проведення громадського обговорення і врахування його результатів, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян-суб'єктів підприємницької діяльності від 50 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто наразі, коли неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17,00 грн. – штраф становитиме від 850,00 грн. до 3 400,00 грн. – прим.);
- згідно з ст. 172-9-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, – адміністративним правопорушенням є: *частина 1* – порушення встановленої законодавством процедури та строків здійснення ОВД, втручання у підготовку та надання висновку з ОВД чи рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля, відмова уповноваженим законом територіальним органом, уповноваженим законом центральним органом виконавчої влади у видачі висновку з ОВД з підстав, не встановлених законом, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб[13] від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто наразі, коли неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17,00 грн. – штраф становитиме від 3 400,00 грн. до 6 800,00 грн. – прим.); *частина 2* – ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене ч. 1 цієї статті, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 400 до 600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік (тобто наразі, коли неоподатковуваний мінімум доходів

[13] Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1, «а», «б» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

громадян становить 17,00 грн. – штраф становитиме від 6 800,00 грн. до 10 200,00 грн. – прим.);

- згідно з ст. 236 Кримінального кодексу України[14], порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Крім того, слід враховувати, що згідно з ч. 2 ст. 12 Закону про ОВД, порушення процедури здійснення ОВД, безпідставне та необґрунтоване неврахування чи неналежне врахування результатів участі громадськості, інші порушення законодавства у сфері ОВД є підставами для скасування в судовому порядку: як Висновку з ОВД, так і рішення про провадження планованої діяльності.

Відповідно до вимог законодавства, суб'єкт господарювання, уповноважений центральний орган, уповноважений територіальний орган зобов'язані виконати вимоги законодавства та належним чином вжити всіх передбачених ним заходів лише для забезпечення (організації) залучення громадськості на етапі підготовки Звіту з ОВД з метою отримання її зауважень і пропозицій щодо: *(а)* планованої діяльності, *(б)* обсягу досліджень і рівня деталізації інформації у Звіті з ОВД, а також у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля (тобто створити необхідні передумови для участі громадськості) (ст. 4; 5; ч. 3 ст. 7; ч. 9, п. 4 ч. 13 ст. 14 Закону про ОВД).

Однак, відсутність такої участі зі сторони громадськості (за умови належного виконання суб'єктом господарювання, уповноваженим центральним органом, уповноваженим територіальним органом своїх зобов'язань по її залученню) не є правопорушенням зі сторони такого суб'єкта господарювання, уповноваженого центрального органу, уповноваженого територіального органу чи підставою для перешкоджання подальшого проходження процедури ОВД і отримання Висновку з ОВД (документу дозвільного характеру у сфері господарської діяльності) про допустимість провадження планованої діяльності й прийняття рішення про провадження цієї планованої діяльності.

1.1.4. Стадії етапу підготовки Звіту з ОВД

Як вже було зазначено вище, етап підготовки Звіту з ОВД є першим кроком (етапом) із п'яти у процедурі ОВД та складається з ряду стадій, під час проходження яких здійснюється обов'язкове забезпечення участі громадськості.

Відповідно до Закону про ОВД можна умовно виділити наступні стадії етапу підготовки Звіту з ОВД:

[14] Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змінами) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

1) подання суб'єктом господарювання уповноваженому органу повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (а також вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання));

2) оприлюднення уповноваженим органом повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (а також вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання));

3) оприлюднення суб'єктом господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (а також вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання));

4) обмін між уповноваженими органами повідомленням про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (у певних випадках) (рекомендовано у даному Посібнику (Керівництві) (оскільки прямо не урегульовано у законодавстві): також здійснювати обмін вимогами щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання));

5) надання суб'єкту господарювання уповноваженим органом умов щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, яка підлягає включенню до Звіту з ОВД (у певних випадках, в т. ч. у відповідь суб'єкту господарювання на його вимогу щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД);

6) отримання (збір) уповноваженим органом зауважень і пропозицій до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, та повідомлення про них суб'єкта господарювання;

7) розгляд суб'єктом господарювання отриманих зауважень і пропозицій до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД та прийняття ним рішення щодо їх врахування;

8) забезпечення суб'єктом господарювання підготовки тексту Звіту з ОВД згідно з законодавчими вимогами.

Опис вказаних стадій етапу підготовки Звіту з ОВД:

1.1.4.1. Подання суб'єктом господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання) (є способом інформування про намір провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля):

- уповноваженому територіальному органу (загальний порядок згідно з ч. 1, 3 ст. 5 Закону про ОВД; виключення із якого стосуються чотирьох випадків, передбачених ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД, а саме, якщо планована діяльність:

– визначена у ч. 2 ст. 3 Закону «Про ОВД» (*де вказана перша категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають ОВД, зокрема, будівництво: (а) автомагістралей; (б) автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення,*

що мають чотири чи більше смуги руху, або реконструкція та/або розширення наявних смуг руху до чотирьох і більше, за умови їхньої безперервної протяжності 10 кілометрів і більше; (в) автомобільних доріг першої категорії) або може мати значний транскордонний вплив;

– може мати вплив на довкілля двох і більше областей (АРК) або замовником якої є обласна, Київська або Севастопольська міські державні адміністрації;

– стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та/або рішення щодо затвердження (схвалення) якої приймається КМУ;

– фінансуватиметься із залученням іноземних кредитів під державні гарантії;

- або уповноваженому центральному органу виключно у наступних випадках:

– за ініціативою суб'єкта господарювання, коли він має намір отримати висновок з ОВД безпосередньо від уповноваженого центрального органу;

– щодо планованої діяльності, яка стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД).

Зміст повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД

Для визначення змісту повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, – суб'єкту господарювання необхідно керуватися ч. 2 ст. 5 Закону про ОВД, в якій визначений перелік інформації, що повинна бути вказана в такому повідомленні, а також додатком № 2 до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, в якому встановлена форма такого повідомлення з відомостями, що повинні бути вказані у повідомленні.

При чому, слід звернути увагу, що перелік відомостей, вказаний у ч. 2 ст. 5 Закону про ОВД, – відрізняється від переліку інформації, вказаної у Формі повідомлення, наведеного у додатку 2 вказаного Порядку від 13.12.2017 р. № 1026 (про що вказано нижче в таблиці 1.2).

Однак, враховуючи, що у п. 2 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, встановлено, що повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, подається уповноваженому органу за формою, вказаною у додатку 2 до даного Порядку, то суб'єкту господарювання, спираючись на ч. 2 ст. 5 Закону про ОВД, при підготовці тексту повідомлення рекомендовано керуватися також формою повідомлення, визначеною у додатку № 2 цього Порядку.

Таблиця 1.2. Порівняння вимог законодавчих актів до змісту інформації, яку необхідно зазначити у повідомленні про плановану діяльність, яка підлягає ОВД

№	Назва нормативно-правового акту		Різниця
	Закон про ОВД (ч. 2 ст. 5)	Порядок передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затверджений постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (додаток 2)	
1	2	3	4
У повідомленні про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля (ОВД), наводиться інформація про:			
1.	суб'єкта господарювання – назва (прізвище, ім'я, по батькові), юридична адреса (адреса реєстрації), контактний номер телефону	суб'єкт господарювання – *повне найменування юридичної особи, код згідно з ЄДРПОУ або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи – підприємця, ідентифікаційний код або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті); місцезнаходження юридичної особи або місце провадження діяльності фізичної особи-підприємця (поштовий індекс, адреса), контактний номер телефону*	X
2.	плановану діяльність, її характеристику, технічні альтернативи	плановану діяльність, її характеристику, технічні альтернативи *Також створено поля для зазначення двох технічних альтернатив з приміткою, що суб'єкт господарювання має право розглядати більше технічних альтернатив*	---
3.	місце провадження планованої діяльності, територіальні альтернативи	місце провадження планованої діяльності, територіальні альтернативи *Також створено поля для зазначення двох територіальних альтернатив з приміткою, що суб'єкт господарювання має право розглядати більше територіальних альтернатив*	---
4.	соціально-економічний вплив планованої діяльності	соціально-економічний вплив планованої діяльності	---
5.	загальні технічні характеристики, у тому числі параметри планованої діяльності (потужність, довжина, площа, обсяг виробництва тощо)	загальні технічні характеристики, у тому числі параметри планованої діяльності (потужність, довжина, площа, обсяг виробництва тощо)	---
6.	екологічні та інші обмеження планованої діяльності за альтернативами	екологічні та інші обмеження планованої діяльності за альтернативами *Також створено поля для зазначення обмежень планованої діяльності щодо двох технічних та двох територіальних альтернатив**	---
7.	необхідну еколого-інженерну підготовку і захист території за альтернативами	необхідну еколого-інженерну підготовку і захист території за альтернативами *Також створено поля для зазначення необхідної еколого-інженерної підготовки і захисту території щодо двох технічних та двох територіальних альтернатив**	---

*авторами даного Керівництва рекомендовано (за аналогією з п. 2, 3 ч. 2 ст. 5 Закону про ОВД) вказувати обмеження планованої діяльності (чи необхідної еколого-інженерної підготовки і захисту території тощо) щодо більшої кількості технічних та територіальних альтернатив, якщо це вже мало місце згідно з цими вищевказаними пунктами 2 та 3.

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
8.	сферу, джерела та види можливого впливу на довкілля	сферу, джерела та види можливого впливу на довкілля *Також створено поля для зазначення щодо двох технічних та двох територіальних альтернатив**	---
9.	належність планованої діяльності до I чи II категорії видів діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля	належність планованої діяльності до першої чи другої категорії видів діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля *Також уточнено, що слід «(зазначити відповідний пункт і частину статті 3 Закону про ОВД)»*	---
10.	наявність підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля	наявність підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля *Також уточнено: «(в тому числі наявність значного негативного транскордонного впливу на довкілля та перелік держав, довкілля яких може зазнати значного негативного транскордонного впливу (зачеплених держав))»*	X
11.	планований обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД	планований обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД	---
12.	передбачену процедуру ОВД та можливості для участі в ній громадськості	передбачену процедуру ОВД та можливості для участі в ній громадськості *Також зазначено наступне:* *«Планована суб'єктом господарювання діяльність може мати значний вплив на довкілля і, отже, підлягає ОВД відповідно до Закону України «Про ОВД». ОВД – це процедура, що передбачає: підготовку суб'єктом господарювання звіту з ОВД; проведення громадського обговорення планованої діяльності; аналіз уповноваженим органом звіту з ОВД, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації; надання уповноваженим органом мотивованого висновку з ОВД, що враховує результати аналізу, передбаченого абзацом п'ятим цього пункту; врахування висновку з ОВД у рішенні про провадження планованої діяльності, зазначеного у пункті 14 цього повідомлення.* *У висновку з ОВД уповноважений орган, виходячи з ОВД планованої діяльності, визначає допустимість чи обґрунтовує недопустимість провадження планованої діяльності та визначає екологічні умови її провадження.* *Забороняється розпочинати провадження планованої діяльності без ОВД та отримання рішення про провадження планованої діяльності.* *Процедура ОВД передбачає право і можливості громадськості для участі у такій процедурі, зокрема на стадії обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД, а також на стадії розгляду уповноваженим органом поданого суб'єктом господарювання звіту з ОВД.* *На стадії громадського обговорення звіту з ОВД протягом щонайменше 25 робочих днів громадськості надається можливість надавати будь-які зауваження і пропозиції до звіту з ОВД та планованої діяльності, а також взяти участь у громадських слуханнях. Детальніше про процедуру громадського обговорення звіту з ОВД буде повідомлено в оголошенні про початок громадського обговорення».*	X

Продовження табл. 1.

1	2	3	4
13.	проведення та процедуру громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу планованої діяльності на довкілля	*громадське обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД.* *Також далі зазначено наступне:* *«Протягом 20 робочих днів з дня оприлюднення цього повідомлення на офіційному веб-сайті уповноваженого органу громадськість має право надати уповноваженому органу, зазначеному у пункті 15 цього повідомлення, зауваження і пропозиції до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД.* *Надаючи такі зауваженні і пропозиції, вкажіть реєстраційний номер справи про ОВД планованої діяльності в Єдиному реєстрі з ОВД (зазначений на першій сторінці цього повідомлення). Це значно спростить процес реєстрації та розгляду Ваших зауважень і пропозицій.* *У разі отримання таких зауважень і пропозицій громадськості вони будуть розміщені в Єдиному реєстрі з ОВД та передані суб'єкту господарювання (протягом 3 робочих днів з дня їх отримання). Особи, що надають зауваження і пропозиції, своїм підписом засвідчують свою згоду на обробку їх персональних даних. Суб'єкт господарювання під час підготовки звіту з ОВД зобов'язаний врахувати повністю, врахувати частково або обґрунтовано відхилити зауваження і пропозиції громадськості, надані у процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД. Детальна інформація про це включається до звіту з ОВД».*	
14.	вид рішення про провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, та орган, до повноважень якого належить прийняття цього рішення	вид рішення про провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, та орган, до повноважень якого належить прийняття цього рішення Також вказано: *«Відповідно до законодавства рішенням про провадження даної планованої діяльності буде _____, що видається _____* *(вид рішення відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону про ОВД) (орган, до повноважень якого належить прийняття такого рішення)»*	---
15.	найменування уповноваженого територіального органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 цієї статті, – уповноваженого центрального органу, до якого подається повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, та якому надсилаються зауваження та пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД	найменування уповноваженого територіального органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 цієї статті, – уповноваженого центрального органу, до якого подається повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, та якому надсилаються зауваження та пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД Також вказано: *«Усі зауваження і пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД, необхідно надсилати до _____ (найменування уповноваженого органу, поштова адреса, електронна адреса, номер телефону та контактна особа)*	---

Форма та спосіб подання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (та вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, яка подається одночасно з таким повідомленням (згідно з ч. 8, 9 ст. 5 Закону про ОВД)).

Суб'єкт господарювання повинен подати до уповноваженого органу повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, у двох формах матеріального вираження: 1) у письмовій формі (на паперових носіях) **та** 2) в електронному вигляді за місцем провадження такої діяльності (ч. 1 ст. 5 Закону про ОВД):

- **Повідомлення в електронному вигляді** повинно бути подано суб'єктом господарювання до уповноваженого територіального органу за місцем провадження діяльності (згідно з ч. 1 ст. 5 Закону про ОВД) або уповноваженого центрального органу (згідно з ч. 4, 9 ст. 5 Закону про ОВД):

- **українською мовою** (згідно з п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026),

а у випадку наявності підстав для оцінки транскордонного впливу на довкілля (якщо це визначено суб'єктом господарювання у тексті повідомлення) **також ще й перекладене**: **іноземною мовою (мовами) –** згідно з ч. 8 ст. 14 Закону про ОВД та п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; **англійською мовою** – згідно з п. 5 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026;

- **у форматі** *Adobe Portable Document Format (PDF)* через електронний кабінет Єдиного реєстру з ОВД[15] (надалі – ЄР з ОВД) (згідно з абз. 1 п. 2 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; п. 8 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);

- відповідно ч. 2 ст. 5 Закону про ОВД, в якій визначений **перелік інформації, що наводиться у повідомленні про плановану діяльність, яка підлягає ОВД** та за **формою такого повідомлення**, яка визначена у додатку № 2 до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (згідно з абз. 1 п. 2 цього Порядку);

- **із використанням електронного цифрового підпису** відповідно до вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги» (згідно з п. 10 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Якщо суб'єкт господарювання подає документи через електронний кабінет ЄР з ОВД вперше, він повинен пройти реєстрацію (згідно з абз. 3 п. 1 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Для здійснення такої реєстрації суб'єкт господарювання повинен внести в електронний кабінет ЄР з ОВД інформацію, згідно з переліком (див. далі), наведеним у додатку 1 до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (згідно з абз. 3 п. 1 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

[15] Згідно з п. 2 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. №1026, **Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля** – це автоматизована інформаційна система збору, оброблення, розгляду, накопичення, систематизації, зберігання та надання доступу до інформації і документів з оцінки впливу на довкілля відповідно до статті 4 Закону про ОВД.

Перелік інформації, що зазначається суб'єктом господарювання для реєстрації в ЄР з ОВД, є наступним:

Відповідно до додатку 1 до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, **перелік інформації, що зазначається суб'єктом господарювання для реєстрації в ЄР з ОВД, є наступним**:
1) повне найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця;
2) код згідно з ЄДРПОУ для юридичної особи або паспортні дані (серія, номер паспорта, ким і коли виданий), ідентифікаційний код для фізичної особи – підприємця (не зазначається для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті);
3) місцезнаходження юридичної особи або місце проживання фізичної особи – підприємця (поштовий індекс, адреса);
4) прізвище, ім'я та по батькові керівника (для юридичної особи);
5) номер телефону;
6) електронна адреса, на яку система Єдиного реєстру з ОВД буде надсилати суб'єкту господарювання зворотну інформацію;
7) код згідно з Класифікацією організаційно-правових форм господарювання (для юридичної особи);
8) код згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України (для юридичної особи).

_____
*Пункти 4, 7, 8 заповнюються щодо суб'єкта господарювання – юридичної особи.

Повідомленню, поданому суб'єктом господарювання через електронний кабінет ЄР з ОВД, програмними засобами ведення ЄР з ОВД присвоюється реєстраційний номер справи про ОВД планованої діяльності, який автоматично надсилається програмними засобами ведення ЄР з ОВД суб'єкту господарювання на електронну адресу, зазначену суб'єктом господарювання під час реєстрації у ЄР з ОВД; за цим реєстраційним номером справи вносяться усі наступні документи, що стосуються тієї самої планованої діяльності (абз. 2 п. 2 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; п. 14 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Підтвердження факту і часу одержання документів уповноваженим центральним органом або уповноваженим територіальним органом здійснюється програмними засобами ведення Реєстру шляхом автоматичного надсилання повідомлення на електронну адресу суб'єкта господарювання, зазначену під час реєстрації у ЄР з ОВД, із зазначенням згенерованого системою гіперпосилання на такі документи на веб-сайті ЄР з ОВД, а також через електронний кабінет ЄР з ОВД (згідно з п. 11 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; п. 8, 15 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

- **Повідомлення у письмовій формі (на паперових носіях)** повинні бути подані суб'єктом господарювання до уповноваженого територіального органу за

місцем провадження діяльності або уповноваженого центрального органу протягом трьох робочих днів з дня подання такого повідомлення у електронному вигляді через електронний кабінет ЄР з ОВД, – **із зазначенням реєстраційного номеру справи про ОВД планованої діяльності**, присвоєній їй програмними засобами ведення ЄР з ОВД під час подання повідомлення у електронному вигляді через електронний кабінет ЄР з ОВД (згідно з ч. 1, 4, 9 ст. 5 Закону про ОВД; п. 4 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Суб'єкту господарювання рекомендовано (оскільки прямо не визначено законодавством) подавати повідомлення у письмовій формі (на паперових носіях), дотримуючись за аналогією вимог, встановлених законодавством для повідомлень у електронному вигляді (про що вказано вище; за виключенням тих вимог, що притаманні виключно документам у електронному вигляді), а саме:

- **українською мовою** (згідно з п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026),

а у випадку наявності підстав для оцінки транскордонного впливу на довкілля **також ще й перекладене**: **іноземною мовою (мовами) –** згідно з ч. 8 ст. 14 Закону про ОВД та п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; **англійською мовою** – згідно з п. 5 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026;

- відповідно ч. 2 ст. 5 Закону про ОВД, в якій визначений **перелік інформації, що наводиться у повідомленні про плановану діяльність, яка підлягає ОВД** та за **формою такого повідомлення**, яка визначена у додатку № 2 до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (згідно з абз. 1 п. 2 цього Порядку).

Повідомлення у письмовій формі (на паперових носіях) подається уповноваженому органу:

- особисто заявником-суб'єктом господарювання (його представником) **або**
- за допомогою засобів поштового зв'язку поштовим відправленням з оголошеною цінністю з описом вкладення (згідно з ч. 1 ст. 5 Закону про ОВД; п. 4 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Подання суб'єктом господарювання вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД.

Відповідно до ч. 8, 9 ст. 5 Закону про ОВД, суб'єкт господарювання має право за власною ініціативою **одночасно** з повідомленням про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, подати до уповноваженого територіального органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 цього Закону, – уповноваженого центрального органу, **вимогу щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД**; у відповідь на яку уповноваженим органом надаються умови щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, які є **обов'язковими** для суб'єкта господарювання під час підготовки Звіту з ОВД (тобто обов'язково повинні бути відображені у Звіті з ОВД).

Зміст вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, законодавством не визначений та наразі визначається суб'єктом господарювання самостійно (тобто така вимога подається суб'єктом господарювання в довільній формі).

У законодавстві визначено, що **вимога суб'єкта господарювання щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД,** повинна бути подана суб'єктом господарювання до уповноваженого органу (одночасно з повідомленням про плановану діяльність, яка підлягає ОВД) у двох формах матеріального вираження:

- **у електронному вигляді** через електронний кабінет ЄР з ОВД (згідно з п. 3 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);
- **у письмовій формі (на паперових носіях)** (згідно з п. 4 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Вимога в електронному вигляді та у письмовій формі (на паперових носіях) повинна бути подана суб'єктом господарювання до уповноваженого органу:

- **українською мовою** (згідно з п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);
- **також ще й перекладена іноземною мовою (мовами) –** у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля (згідно з п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

При чому, у законодавстві у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля відсутнє зобов'язання подання саме **вимоги, перекладеної англійською мовою** (на відміну від ситуації з повідомленням про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, щодо якої у п. 5 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 передбачено: «якщо суб'єктом господарювання у повідомленні про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, визначено наявність підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля (планована діяльність може мати значний транскордонний вплив), повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, подається українською та англійською мовами».

Вимога у електронному вигляді також повинна бути подана суб'єктом господарювання до уповноваженого органу:

- **у форматі** *Adobe Portable Document Format (PDF)* через електронний кабінет ЄР з ОВД – (п. 8 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);
- **із використанням електронного цифрового підпису** відповідно до вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги» (п. 10 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Вимога у письмовій формі (на паперових носіях) повинна бути подана суб'єктом господарювання до уповноваженого органу протягом трьох робочих днів з дня подання у електронному вигляді через електронний кабінет ЄР з ОВД повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД: особисто заявником-суб'єктом господарювання **або** за допомогою засобів поштового зв'язку поштовим відправленням з оголошеною цінністю, з описом вкладення (п. 4 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

При цьому, рекомендовано щодо вимоги у письмовій формі (на паперових носіях):

- уповноваженим органам – приймати вимогу також від представника заявника-суб'єкта господарювання (за аналогією з повідомленням – ч. 1 ст. 5 Закону про ОВД, оскільки це прямо не урегульовано спеціальним законодавством);
- суб'єкту господарювання – вказувати у тексті вимоги реєстраційний номер справи про ОВД планованої діяльності, присвоєній їй програмними засобами ведення ЄР з ОВД під час подання повідомлення та вимоги у електронному вигляді через електронний кабінет ЄР з ОВД (за аналогією з повідомленням – п. 4 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, оскільки це прямо не урегульовано спеціальним законодавством).

Суб'єкту господарювання, громадськості та уповноваженим органам, в тому числі: уповноваженому центральному органу – Мінприроди України (яке є держателем та адміністратором ЄР з ОВД, що забезпечує ведення цього реєстру, а також відповідає за його технічне, технологічне та програмне забезпечення, збереження та захист даних, що у ньому містяться) та уповноваженому територіальному органу (який має право доступу до реєстру з правом внесення та обробки даних у ньому відповідно до повноважень), – слід враховувати, що програмні засоби ведення ЄР з ОВД забезпечують неможливість виправлень вже внесеної інформації або документів, а у разі виникнення необхідності внесення змін – виправлена інформація вноситься додатково (згідно з ч. 10 ст. 4 Закону про ОВД; п. 6 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

1.1.4.2. Оприлюднення уповноваженим органом повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (а також вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)).

Уповноваженому територіальному органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД, – уповноваженому центральному органу, необхідно протягом трьох робочих днів з дня надходження: *(а)* повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також *(б)* вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання):

- внести до ЄР з ОВД повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (а також вимогу щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)) протягом трьох робочих днів з дня його/їх отримання з відкриттям реєстраційної справи та присвоєнням їй програмними

засобами ведення ЄР з ОВД реєстраційного номера справи про ОВД планованої діяльності **та**

- оприлюднити повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД – із зазначенням органу, номера та дати їх прийняття (а також вимогу щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)) – на офіційному веб-сайті уповноваженого територіального органу в мережі Інтернет, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД – на офіційному веб-сайті уповноваженого центрального органу – із зазначенням дати офіційного оприлюднення документів (згідно з ч. 5, 6 ст. 5, ч. 2, 10 ст. 4 Закону про ОВД; п. 9, 14 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Необхідно враховувати, що за загальним правилом, закріпленим у ч. 1 ст. 4 Закону про ОВД, у процесі ОВД забезпечується своєчасне, адекватне та ефективне інформування громадськості.

Згідно з ч. 7 ст. 4 Закону про ОВД, на уповноважений територіальний орган та уповноважений центральний орган покладений обов'язок забезпечувати безоплатний доступ громадськості до всієї інформації в міру її надходження (тобто і до повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також до вимоги заявника-суб'єкта господарювання щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)), за виключенням, встановленим у ч. 8 ст. 4 Закону про ОВД.

Тому, необхідно враховувати виняткові випадки, передбачені цією ч. 8 ст. 4 Закону про ОВД, а саме: якщо документація щодо планованої діяльності (тобто і повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також вимога заявника-суб'єкта господарювання щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)) **містять конфіденційну інформацію суб'єкта господарювання**, така інформація <u>за обґрунтованою заявою суб'єкта господарювання</u> (складається в довільній формі, оскільки порядок її підготовки та зміст прямо не визначені у законодавстві – прим.) відокремлюється, а решта інформації надається для ознайомлення громадськості. При цьому, інформація, що стосується впливу на довкілля, у тому числі про кількісні та якісні показники викидів і скидів, фізичні та біологічні фактори впливу, використання природних ресурсів та поводження з відходами є відкритою і доступ до неї не може бути обмежений[16]. Згідно з п. 9 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, у даному випадку суб'єкт господарювання подає (*у форматі Adobe Portable Document Format (PDF) через електронний кабінет ЄР з ОВД та у письмовій формі на паперових носіях*) **два варіанти:** *(а)* повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також *(б)* вимоги заявника-суб'єкта господарювання щодо обсягу досліджень та рівня деталізації

[16] Суб'єкту господарювання слід враховувати, що за законодавством України проголошена відкритість (вільний доступ до-) екологічної інформації (інформації про стан довкілля), яка не може бути засекречена (визнана таємною чи конфіденційною). Переліки відомостей, які визнані на законодавчому рівні екологічними та відкритими для доступу, є ширшими за наведені в Законі про ОВД. Тому, <u>рекомендовано</u> враховувати також вимоги ч. 2 ст. 50 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами); ст. 13, 20, 21 та інші Закону України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змінами); ст. 11, ч. 2 ст. 13 Закону України "Про доступ до публічної інформації" від 13.11.2011 р. № 2939-VI (зі змінами); ч. 3 ст. 2, ст. 4 та іншими Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (1998), ратифікованої згідно з Законом України від 06.07.1999 р. № 832-XIV.

інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання): один повний, другий – з відокремленням конфіденційної інформації (слова, речення, абзаци ретушуються, а сторінки чи розділи документів – вилучаються).

У разі надходження документів із заявою про конфіденційність інформації, що міститься у повідомленні про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також вимозі заявника-суб'єкта господарювання щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання), уповноважений центральний орган або уповноважений територіальний орган **вносить до ЄР з ОВД таку заяву та повідомлення і вимогу також у двох варіантах:** повному та з відокремленою конфіденційною інформацією, однак повний тест повідомлення та заяви – не публікується на веб-сайті ЄР з ОВД (згідно з п. 18 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

1.1.4.3. Оприлюднення суб'єктом господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (а також вимоги щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)).

Суб'єкту господарювання необхідно оприлюднити повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, протягом трьох робочих днів з дня його подання уповноваженому територіальному органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД, – уповноваженому центральному органу, не менше, як двома шляхами:

1) шляхом опублікування в друкованих засобах масової інформації (не менше двох), визначених суб'єктом господарювання, територія розповсюдження яких охоплює адміністративно-територіальні одиниці, які можуть зазнати впливу планованої діяльності, **а також**

2) шляхом розміщення на дошках оголошень органів місцевого самоврядування **або** в інших громадських місцях на території, де планується провадити плановану діяльність, **або** шляхом оприлюднення в інший спосіб, що гарантує доведення інформації до відома мешканців відповідної адміністративно-територіальної одиниці, на території якої планується розміщення об'єкта, чи до відповідної територіальної громади, яка може зазнати впливу планованої діяльності, та інших зацікавлених осіб (згідно з ч. 3 ст. 4 Закону про ОВД).

На суб'єкта господарювання покладений обов'язок забезпечити таке опублікування інформації в друкованих засобах масової інформації, розміщення на дошках оголошень та виготовлення копій для їх фізичного розміщення з метою ознайомлення громадськості (згідно з ч. 9 ст. 4 Закону про ОВД).

Слід враховувати, що в подальшому: **суб'єкт господарювання** одночасно з поданням Звіту з ОВД уповноваженому територіальному органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД, – уповноваженому центральному органу, **повинен буде подати** відомості, що підтверджують факт та дату такого опублікування, розміщення або оприлюднення в інший спосіб повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а **уповноважений орган повинен буде перевірити та внести** цю інформацію до Звіту про громадське обговорення (згідно з ч. 9 ст. 4 Закону про ОВД).

Відповідно до ч. 6 ст. 4 Закону про ОВД, на: **1)** уповноважений територіальний орган, **2)** уповноважений центральний орган (у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД), **3)** органи місцевого самоврядування відповідної адміністративно-територіальної одиниці, яка може зазнати впливу планованої діяльності, **покладений обов'язок забезпечити суб'єкту господарювання протягом трьох днів з дня його звернення можливості: 1) для оприлюднення**, зокрема, *(а)* повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, а також *(б)* вимоги заявника-суб'єкта господарювання щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання), та **2) розміщення і доступ** до такої документації у місцях, доступних для громадськості у приміщеннях уповноваженого органу або органу місцевого самоврядування.

1.1.4.4. Обмін між уповноваженими органами повідомленням про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, здійснюється лише у наступних випадках:

1) уповноважений територіальний орган протягом трьох робочих днів з дня отримання від суб'єкта господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, надсилає таке **повідомлення** до уповноваженого центрального органу та одночасно повідомляє про це суб'єкта господарювання, якщо планована діяльність:

а) визначена, як перша категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають ОВД (згідно з ч. 2 ст. 3 Закону про ОВД), або може мати значний транскордонний вплив;

б) може мати вплив на довкілля двох і більше областей (Автономної Республіки Крим) або замовником якої є обласна, Київська або Севастопольська міські державні адміністрації;

в) стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та/або рішення щодо затвердження (схвалення) якої приймається КМУ;

г) фінансуватиметься із залученням іноземних кредитів під державні гарантії (згідно з ч. 3 ст. 5 Закону про ОВД, п. 10 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Інформація про надання уповноваженому центральному органу повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, надсилається суб'єкту господарювання програмними засобами ведення ЄР з ОВД на його електронну адресу, зазначену під час реєстрації у ЄР з ОВД, та відображається у ньому (згідно з п. 13 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);

2) уповноважений центральний орган протягом трьох робочих днів з дня отримання від суб'єкта господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, надсилає **копію такого повідомлення** до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення, з метою отримання його зауважень та пропозицій з приводу планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, – якщо планована діяльність стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (згідно з абз. 1 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД).

Уповноваженому центральному органу також слід враховувати, що на виконання п. 11 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, йому необхідно буде надіслати **копію повідомлення** протягом також трьохденного строку ще й уповноваженому територіальному органу (хоча в Законі про ОВД про це нічого не сказано – прим.). Зокрема, у п. 11 вказаного Порядку встановлено, що у випадку, передбаченому ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД, уповноважений центральний орган надсилає копію одержаного від суб'єкта господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, уповноваженому територіальному органу протягом трьох робочих днів з дня його надходження;

3) уповноважений центральний орган протягом трьох робочих днів з дня отримання від суб'єкта господарювання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, надсилає **копію такого повідомлення** до уповноваженого територіального органу за місцем провадження діяльності з метою отримання його зауважень та пропозицій з приводу планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, – у випадку, коли суб'єкт господарювання має намір отримати висновок з ОВД безпосередньо від уповноваженого центрального органу та самостійно звертається до нього за ним (згідно з абз. 2 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД, п. 11 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р.№ 1026).

Відповідно до п. 12 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, надсилання **повідомлення** про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, та іншої документації програмними засобами ведення ЄР з ОВД уповноваженим територіальним органом уповноваженому центральному органу та **копії повідомлення** про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, уповноваженим центральним органом уповноваженому територіальному органу здійснюється через електронний кабінет ЄР з ОВД.

Рекомендовано у даному Керівництві, оскільки прямо не урегульовано у законодавстві, також здійснювати **обмін вимогою щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у разі її подання)**.

1.1.4.5. Надання суб'єкту господарювання уповноваженим органом умов щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (у певних випадках, в т. ч. у відповідь суб'єкту господарювання на його вимогу щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД).

На виконання ч. 8 ст. 5 Закону про ОВД, уповноважений територіальний орган, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5, ч. 7 ст. 14 Закону про ОВД, – уповноважений центральний орган, повинен надати суб'єкту господарювання умови щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД у наступних випадках:

- у разі здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля за процедурою держави походження **або**
- на вимогу суб'єкта господарювання.

Уповноважений орган надає вказані умови **протягом 30 робочих днів** з дня офіційного оприлюднення повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (ч. 9 ст. 5 Закону про ОВД).

Уповноважений центральний орган або уповноважений територіальний орган повинен внести до ЄР з ОВД умови щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, у разі їх надання відповідно до ч. 8 ст. 5 Закону про ОВД (згідно з п. 17 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Зазначені умови є **обов'язковими для суб'єкта господарювання** під час підготовки Звіту з ОВД (ч. 8 ст. 5 Закону про ОВД).

1.1.4.6. Отримання (збір) уповноваженим органом зауважень і пропозицій до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, та повідомлення про них суб'єкта господарювання. Слід враховувати, що зауваження і пропозиції: *(а)* до планованої діяльності, *(б)* обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, згідно з вимогами законодавства можуть надходити від наступних суб'єктів ОВД:

- **громадськості** (у випадку їх надання) (згідно з п. 7 ст. 5 Закону про ОВД, вказані зауваження і пропозиції можуть бути надані уповноваженому територіальному органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД, – уповноваженому центральному органу, **протягом 20 робочих днів** з дня офіційного оприлюднення повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД; у випадку отримання таких зауважень і пропозицій громадськості відповідний уповноважений орган повинен повідомити про них суб'єкта господарювання та надати йому копії цих зауважень і пропозицій **протягом трьох робочих днів** з дня їх отримання);

- **уповноваженого територіального органу (у випадку їх надання)** – у випадку, коли повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, було самостійно, за ініціативою суб'єкта господарювання подано до уповноваженого центрального органу з метою отримання висновку з ОВД безпосередньо від цього уповноваженого центрального органу (згідно з абз. 2 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД).

У даному випадку **уповноваженому територіальному органу** рекомендовано щодо строків для реагування (оскільки прямо не урегульовано в законодавстві) – подати свої зауваження і пропозиції (за аналогією з громадськістю) до уповноваженого центрального органу протягом 20 робочих днів з дня офіційного оприлюднення повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД; а **уповноваженому центральному органу** (у випадку отримання зауважень і пропозицій від уповноваженого територіального органу), – повідомити про них суб'єкта господарювання та надати йому копії цих зауважень і пропозицій **протягом трьох робочих днів** з дня їх отримання);

- **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення (у випадку їх надання)** – у випадку коли, планована діяльність стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи (згідно з абз. 1 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД).

У даному випадку **центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення,** рекомендовано щодо строків для реагування (оскільки прямо не урегульовано в законодавстві) – подати свої зауваження і пропозиції (за

аналогією з громадськістю) до уповноваженого центрального органу **протягом 20 робочих днів** з дня офіційного оприлюднення повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД; а **уповноваженому центральному органу** (у випадку отримання зауважень і пропозицій від центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення), – повідомити про них суб'єкта господарювання та надати йому копії цих зауважень і пропозицій **протягом трьох робочих днів** з дня їх отримання).

- **зачепленої держави (держав)** (у випадку їх надання) – у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля (зокрема, законодавчо визначено, що протоколи (листи), отримані в результаті консультацій із зачепленою державою (державами), додаються до Звіту з ОВД, тобто можна припустити, що, за часом, вони можуть бути подані до підготовки Звіту з ОВД, передувати його підготовці та в наступному стати його складовою, як мінімум, у формі додатків) (ч. 7 ст. 14 Закону про ОВД).

Усі зауваження і пропозиції від **громадськості** до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, що надходять до уповноваженого центрального органу або уповноваженого територіального органу, вносяться ним до ЄР з ОВД протягом трьох робочих днів з моменту їх надходження з повідомленням суб'єкту господарювання на його електронну адресу, зазначену під час реєстрації у ЄР з ОВД, про факт і час одержання таких зауважень і пропозицій із згенерованим системою гіперпосиланням на них на веб-сайті ЄР з ОВД (згідно з п. 16 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026). У даному випадку **уповноваженому центральному органу** рекомендовано (оскільки прямо не урегульовано в законодавстві) так само чинити з зауваженнями і пропозиціями від **уповноваженого територіального органу** (у випадку їх надання згідно з абз. 2 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД); а також **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення** (у випадку їх надання згідно з абз. 1 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД).

1.1.4.7. Розгляд суб'єктом господарювання отриманих зауважень і пропозицій щодо планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД та прийняття ним рішення щодо їх врахування

Суб'єкт господарювання, відповідно до ч. 10 ст. 5 Закону України про ОВД, при підготовці Звіту з ОВД повинен розглянути зауваження і пропозиції від громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, та **врахувати їх повністю, врахувати частково або обґрунтовано відхилити**.

Згідно з п. 10 ч. 2 ст. 6 Закону про ОВД, суб'єктом господарювання до Звіту з ОВД повинні бути включені:

1) усі зауваження і пропозиції, що надійшли до уповноваженого територіального органу, а у випадках, визначених ч. 3, 4 ст. 5 Закону про ОВД, – до уповноваженого центрального органу, після оприлюднення ними повідомлення про плановану діяльність, **а також**

2) таблиця із зазначенням інформації про повне врахування, часткове врахування або обґрунтоване відхилення отриманих під час громадського обговорення зауважень і пропозицій, що надійшли в порядку, передбаченому ч. 7 ст. 5 Закону про ОВД.

В даному випадку суб'єкту господарювання рекомендовано (за аналогією із врахуванням зауважень і пропозицій від громадськості, оскільки прямо не урегульовано в законодавстві) так само чинити **з зауваженнями і пропозиціями від уповноваженого територіального органу** (у випадку їх надання згідно з абз. 2 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД); а також від **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення** (у випадку їх надання згідно з абз. 1 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД) та від **зачепленої держави** (у випадку їх надання згідно з ч. 7 ст. 14 Закону про ОВД).

1.1.4.8. Забезпечення суб'єктом господарювання підготовки тексту Звіту з ОВД. Суб'єкт господарювання забезпечує підготовку тексту Звіту з ОВД відповідно до наступних законодавчих вимог та інших, так званих «вихідних даних»:

1) **переліку інформації, що повинна бути включена у Звіт з ОВД, в т. ч. за формою такого Звіту,** що визначені у ч. 2 ст. 6, п. 8 ст. 4; п. 5 ст. 3, ст. 14 Закону про ОВД та у додатку 4 «Звіт з ОВД» до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (більш детально розкрито далі по тексту – прим.);

2) **зауважень та пропозицій від громадськості** щодо планованої діяльності, обсягу досліджень й рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, – у випадку, якщо такі зауваження та пропозиції були надані; а також залежно від того чи були вони враховані суб'єктом господарювання (оскільки за законодавством можуть бути: враховані повністю, враховані частково чи обґрунтовано відхилені) (згідно з ч. 7, 10 ст. 5 Закону про ОВД);

3) **зауважень та пропозицій від уповноваженого територіального органу за місцем провадження діяльності** щодо планованої діяльності, обсягу досліджень й рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, – у випадку, якщо такі зауваження та пропозиції були надані, а це передбачено лише для ситуації, визначеній у абз. 2 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД; а також залежно від того чи були вони враховані суб'єктом господарювання (у даному Керівництві рекомендовано: враховувати повністю, враховувати частково чи обґрунтовано відхиляти, оскільки у законодавстві прямо це питання не урегульовано, а вимога про обов'язкове врахування – відсутня);

4) **зауважень та пропозицій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов'язкового) відселення** щодо планованої діяльності, обсягу досліджень й рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, – у випадку, якщо такі зауваження та пропозиції були надані, а це передбачено лише для ситуації, визначеній у абз. 1 ч. 4 ст. 5 Закону про ОВД; а також залежно від того чи були вони враховані суб'єктом господарювання (у даному Керівництві рекомендовано: враховувати повністю, враховувати частково чи обґрунтовано

відхиляти, оскільки у законодавстві прямо це питання не урегульовано, а вимога про обов'язкове врахування – відсутня);

5) **відповідей (протоколів, листів) зачепленої держави (держав) у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля** – якщо такі протоколи (листи) були надані (згідно з вимогами законодавства повинні додаватися до Звіту з ОВД) (ч. 7 ст. 14 Закону про ОВД);

6) **умов уповноваженого територіального органу або уповноваженого центрального органу** щодо обсягу дослідження та рівня деталізації інформації, що підлягає відображенню у Звіті з ОВД (згідно з вимогами законодавства є обов'язковими для суб'єкта господарювання під час підготовки Звіту з ОВД), – має місце лише в окремих випадках, визначених у ч. 3, 4, 8, 9 ст. 5 Закону про ОВД;

7) **законодавчих вимог щодо оформлення тексту Звіту з ОВД**, відповідно до яких текст Звіту з ОВД готується:

- **українською мовою** (згідно з п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026),

а у випадку оцінки транскордонного впливу на довкілля **також ще й перекладається: іноземною мовою (мовами) –** згідно з ч. 8 ст. 14 Закону про ОВД та п. 5 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; **англійською мовою** – згідно з п. 5 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026;

- **в електронному вигляді** – у форматі *Adobe Portable Document Format (PDF)* для подання через електронний кабінет ЄР з ОВД з використанням електронного цифрового підпису відповідно до вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги» та **у письмовій формі на паперових носіях –** до уповноваженого територіального органу за місцем провадження планованої діяльності або уповноваженого центрального органу; протягом трьох робочих днів з дня подання такого повідомлення у електронному вигляді через електронний кабінет ЄР з ОВД; за допомогою засобів поштового зв'язку поштовим відправленням з оголошеною цінністю, з описом вкладення (ч. 3 ст. 6 Закону про ОВД; п. 6, 10 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);

- **із зазначенням реєстраційного номера справи про ОВД планованої діяльності**, присвоєного їй програмними засобами ведення ЄР з ОВД під час подання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД (п. 8 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);

- **у двох варіантах** (у електронному вигляді у форматі *Adobe Portable Document Format (PDF)* з використанням електронного цифрового підпису відповідно до вимог Закону України «Про електронні довірчі послуги» та у письмовій формі на паперових носіях): **один повний, другий – з відокремленням конфіденційної інформації** (слова, речення, абзаци ретушуються, а сторінки чи розділи документів вилучаються), – у випадку коли Звіт з ОВД містить **конфіденційну інформацію** суб'єкта господарювання; при цьому інформація, що стосується впливу на довкілля, у тому числі про кількісні та якісні показники викидів і скидів, фізичні та біологічні фактори впливу, використання природних ресурсів та поводження з відходами, є відкритою і

доступ до неї не може бути обмеженим[17] (ч. 8 ст. 4 Закону про ОВД; п. 9, 10 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026);

- **за підписами всіх його авторів (виконавців) із зазначенням їхньої кваліфікації** (ч. 8 ст. 6 Закону про ОВД).

Перелік інформації, що повинна бути відображена, досліджена та деталізована у Звіті з ОВД, в т. ч. за формою такого Звіту, визначений у ч. 2 ст. 6, п. 8 ст. 4; п. 5 ст. 3, ст. 14 Закону про ОВД та у додатку 4 «Звіт з ОВД» до Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (табл. 1.3).

Однак, враховуючи, що у п. 6 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, встановлено, що Звіт про ОВД подається уповноваженому органу відповідно до вимог форми, що встановлена у додатку 4 до даного Порядку, то рекомендовано суб'єкту господарювання, враховуючи ч. 2 ст. 6 Закону про ОВД, при підготовці тексту Звіту з ОВД, керуватися також формою такого Звіту, визначеною у додатку № 4 цього Порядку.

Слід враховувати, що подання документів через електронний кабінет ЄР з ОВД (тобто і Звіту з ОВД та іншої документації – прим.) супроводжується автоматичним підтвердженням факту і часу одержання уповноваженим органом такого документу, що надсилається програмними засобами ведення ЄР з ОВД суб'єкту господарювання на електронну адресу, зазначену суб'єктом господарювання під час реєстрації у ЄР з ОВД, із зазначенням згенерованого системою гіперпосилання на такі документи на веб-сайті ЄР з ОВД, а також через електронний кабінет ЄР з ОВД (п. 11 Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026; п. 8, 15 Порядку ведення Єдиного реєстру з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Відповідно до п. 26 Порядку ведення ЄР з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026, внесення інформації та документів до ЄР з ОВД (тобто і повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає ОВД, і вимоги про надання умов щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, і Звіту з ОВД та інших – прим.) здійснюють працівники уповноваженого територіального органу або уповноваженого центрального органу через електронний кабінет ЄР з ОВД після їх авторизації в системі.

[17] Суб'єкту господарювання слід враховувати, що за законодавством України проголошена відкритість (вільний доступ до-) екологічної інформації (інформації про стан довкілля), яка не може бути засекречена (визнана таємною чи конфіденційною). Переліки відомостей, які визнані на законодавчому рівні екологічними та відкритими для доступу, є ширшими за наведені в Законі про ОВД. Тому, рекомендовано враховувати також вимоги ч. 2 ст. 50 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами); ст. 13, 20, 21 та інші Закону України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змінами); ст. 11, ч. 2 ст. 13 Закону України "Про доступ до публічної інформації" від 13.11.2011 р. № 2939-VI (зі змінами); ч. 3 ст. 2, ст. 4 та іншими Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (1998), ратифікованої згідно з Законом України від 06.07.1999 р. № 832-XIV.

Таблиця 1.3. (порівняльна) щодо вимог законодавчих актів до змісту інформації, що повинна бути вказана у Звіті з ОВД

№	Назва нормативно-правового акту		Різниця
	Закон про ОВД (ч. 2 ст. 6)	Порядок передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД, затверджений постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 (додаток 4)	
1	2	3	4
Звіт з ОВД включає:			
1.	опис планованої діяльності, зокрема:	опис планованої діяльності, зокрема:	X
1.1.	опис місця провадження планованої діяльності	опис місця провадження планованої діяльності Також додатково уточнено наступне: *«додаються: викопіювання з генерального плану, зонінгу або детального плану території та ситуаційна схема з нанесеними джерелами впливу на довкілля; відомості за підписом суб'єкта господарювання про наявність власних або орендованих виробничих площ (приміщень), необхідних для провадження господарської діяльності, разом з копіями документів, що підтверджують право власності або оренди на виробничі площі (приміщення)»*	X
1.2.	цілі планованої діяльності	цілі планованої діяльності	---
1.3.	опис характеристик діяльності протягом виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності, у тому числі (за потреби) роботи з демонтажу, та потреби (обмеження) у використанні земельних ділянок під час виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності	опис характеристик діяльності протягом виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності, у тому числі (за потреби) роботи з демонтажу, та потреби (обмеження) у використанні земельних ділянок під час виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності Також додатково уточнено наступне: «*додаються у разі наявності: документи, які підтверджують право користування (власності) земельною ділянкою, та/або документи, що підтверджують відповідність планованої діяльності затвердженій містобудівній документації відповідно до вимог законодавства»*	X
1.4.	опис основних характеристик планованої діяльності (зокрема виробничих процесів), наприклад, виду і кількості матеріалів та природних ресурсів (води, земель, ґрунтів, біорізноманіття), які планується використовувати	опис основних характеристик планованої діяльності (зокрема виробничих процесів), наприклад, виду і кількості матеріалів та природних ресурсів (води, земель, ґрунтів, біорізноманіття), які планується використовувати Також додатково уточнено наступне: *«додається у разі наявності інформація про інженерне забезпечення об'єкта, в тому числі водопостачання та водовідведення»*	X
1.5.	оцінку за видами та кількістю очікуваних відходів, викидів (скидів), забруднення води, повітря, ґрунту та надр, шумового, вібраційного, світлового, теплового та радіаційного забруднення, а також випромінення, які виникають у результаті виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності	оцінку за видами та кількістю очікуваних відходів, викидів (скидів), забруднення води, повітря, ґрунту та надр, шумового, вібраційного, світлового, теплового та радіаційного забруднення, а також випромінення, які виникають у результаті виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності	---
2.	опис виправданих альтернатив (наприклад, географічного та/або технологічного характеру) планованої діяльності, основних причин обрання запропонованого варіанта з урахуванням екологічних наслідків	опис виправданих альтернатив (наприклад, географічного та/або технологічного характеру) планованої діяльності, основних причин обрання запропонованого варіанта з урахуванням екологічних наслідків Також додатково уточнено наступне: *«додається у разі наявності ситуаційна карта-схема з нанесеними альтернативними варіантами»*	X

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
3.	опис поточного стану довкілля (базовий сценарій) та опис його ймовірної зміни без здійснення планованої діяльності в межах того, наскільки природні зміни від базового сценарію можуть бути оцінені на основі доступної екологічної інформації та наукових знань	опис поточного стану довкілля (базовий сценарій) та опис його ймовірної зміни без здійснення планованої діяльності в межах того, наскільки природні зміни від базового сценарію можуть бути оцінені на основі доступної екологічної інформації та наукових знань Також уточнено наступне: *«додаються у разі наявності: довідка щодо величин фонових концентрацій забруднюючих речовин, довідка з гідрометеоцентру щодо метеорологічної характеристики і коефіцієнти, які визначають умови розсіювання забруднюючих речовин в атмосфері для визначеної місцевості»*	X
4.	опис факторів довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності та її альтернативних варіантів, у тому числі здоров'я населення, стан фауни, флори, біорізноманіття, землі (у т. ч. вилучення земельних ділянок), ґрунтів, води, повітря, кліматичні фактори (у тому числі зміна клімату та викиди парникових газів), матеріальні об'єкти, включаючи архітектурну, археологічну та культурну спадщину, ландшафт, соціально-економічні умови та взаємозв'язки між цими факторами	опис факторів довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності та її альтернативних варіантів, у тому числі здоров'я населення, стан фауни, флори, біорізноманіття, землі (у тому числі вилучення земельних ділянок), ґрунтів, води, повітря, кліматичні фактори (у тому числі зміна клімату та викиди парникових газів), матеріальні об'єкти, включаючи архітектурну, археологічну та культурну спадщину, ландшафт, соціально-економічні умови та взаємозв'язки між цими факторами	---
5.	опис і оцінку можливого впливу на довкілля планованої діяльності, зокрема величини та масштабів такого впливу (площа території та чисельність населення, які можуть зазнати впливу), характеру (за наявності – транскордонного), інтенсивності і складності, ймовірності, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу (включаючи прямий і будь-який опосередкований, побічний, кумулятивний, транскордонний, короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, постійний і тимчасовий, позитивний і негативний вплив), зумовленого: виконанням підготовчих і будівельних робіт та провадженням планованої діяльності, включаючи (за потреби) роботи з демонтажу після завершення такої діяльності; використанням у процесі провадження планованої діяльності природних ресурсів, зокрема земель, ґрунтів, води та біорізноманіття; викидами та скидами забруднюючих речовин, шумовим, вібраційним, світловим, тепловим та радіаційним забрудненням, випроміненням та іншими факторами впливу, а також здійсненням операцій у сфері поводження з відходами; ризиками для здоров'я людей, об'єктів культурної спадщини та довкілля, у тому числі через можливість виникнення надзвичайних ситуацій;	опис і оцінку можливого впливу на довкілля планованої діяльності, зокрема величини та масштабів такого впливу (площа території та чисельність населення, які можуть зазнати впливу), характеру (за наявності – транскордонного), інтенсивності і складності, ймовірності, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу (включаючи прямий і будь-який опосередкований, побічний, кумулятивний, транскордонний, короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, постійний і тимчасовий, позитивний і негативний вплив), зумовленого: виконанням підготовчих і будівельних робіт та провадженням планованої діяльності, включаючи (за потреби) роботи з демонтажу після завершення такої діяльності; використанням у процесі провадження планованої діяльності природних ресурсів, зокрема земель, ґрунтів, води та біорізноманіття; викидами та скидами забруднюючих речовин, шумовим, вібраційним, світловим, тепловим та радіаційним забрудненням, випроміненням та іншими факторами впливу, а також здійсненням операцій у сфері поводження з відходами; ризиками для здоров'я людей, об'єктів культурної спадщини та довкілля, у тому числі через можливість виникнення надзвичайних ситуацій;	---

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
	кумулятивним впливом інших наявних об'єктів, планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності, з урахуванням усіх існуючих екологічних проблем, пов'язаних з територіями, які мають особливе природоохоронне значення, на які може поширитися вплив або на яких може здійснюватися використання природних ресурсів; впливом планованої діяльності на клімат, у тому числі характер і масштаби викидів парникових газів, та чутливістю діяльності до зміни клімату; технологією і речовинами, що використовуються	кумулятивним впливом інших наявних об'єктів, планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності, з урахуванням усіх існуючих екологічних проблем, пов'язаних з територіями, які мають особливе природоохоронне значення, на які може поширитися вплив або на яких може здійснюватися використання природних ресурсів; впливом планованої діяльності на клімат, у тому числі характер і масштаби викидів парникових газів, та чутливістю діяльності до зміни клімату; технологією і речовинами, що використовуються	
6.	опис методів прогнозування, що використовувалися для ОВД, зазначених у пункті 5 цієї частини, та припущень, покладених в основу такого прогнозування, а також використовувані дані про стан довкілля	опис методів прогнозування, що використовувалися для ОВД, зазначених у пункті 5 цієї частини, та припущень, покладених в основу такого прогнозування, а також використовувані дані про стан довкілля. Також додатково уточнено наступне: *«(додається у разі наявності копія атестата про акредитацію лабораторії, яка проводила дослідження, та копія договору)»*	X
7.	опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля, у тому числі (за можливості) компенсаційних заходів.	опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля, у тому числі (за можливості) компенсаційних заходів.	---
8.	опис очікуваного значного негативного впливу діяльності на довкілля, зумовленого вразливістю проекту до ризиків надзвичайних ситуацій, заходів запобігання чи пом'якшення впливу надзвичайних ситуацій на довкілля та заходів реагування на надзвичайні ситуації	опис очікуваного значного негативного впливу діяльності на довкілля, зумовленого вразливістю проекту до ризиків надзвичайних ситуацій, заходів запобігання чи пом'якшення впливу надзвичайних ситуацій на довкілля та заходів реагування на надзвичайні ситуації	---
9.	визначення усіх труднощів (технічних недоліків, відсутності достатніх технічних засобів або знань), виявлених у процесі підготовки звіту з ОВД	визначення усіх труднощів (технічних недоліків, відсутності достатніх технічних засобів або знань), виявлених у процесі підготовки звіту з ОВД	---
10.	усі зауваження і пропозиції, що надійшли до уповноваженого територіального органу, а у випадках, визначених ч. 3 та 4 ст. 5 цього Закону, – до уповноваженого центрального органу після оприлюднення ними повідомлення про плановану діяльність, а також таблицю із зазначенням інформації про повне врахування, часткове врахування або обґрунтування відхилення отриманих під час громадського обговорення зауважень та пропозицій, що надійшли в порядку, передбаченому ч. 7 ст. 5 цього Закону	усі зауваження і пропозиції, що надійшли до уповноваженого територіального органу, а у випадках, визначених ч. 3 та 4 ст. 5 цього Закону, – до уповноваженого центрального органу після оприлюднення повідомлення про плановану діяльність, а також таблицю із зазначенням інформації про повне врахування, часткове врахування або обґрунтування відхилення отриманих під час громадського обговорення зауважень та пропозицій, що надійшли в порядку, передбаченому ч. 7 ст. 5 цього Закону Також уточнено: *«усі зауваження і пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД (додається таблиця з інформацією про повне врахування, часткове врахування чи обґрунтоване відхилення суб'єктом господарювання зауважень і пропозицій громадськості, наданих у процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації)»*	X

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
11.	стислий зміст програм моніторингу та контролю щодо впливу на довкілля під час провадження планованої діяльності, а також (за потреби) планів післяпроектного моніторингу	стислий зміст програм моніторингу та контролю щодо впливу на довкілля під час провадження планованої діяльності, а також (за потреби) планів післяпроектного моніторингу	---
12.	резюме нетехнічного характеру інформації, зазначеної у пунктах 1-11 цієї частини, розраховане на широку аудиторію	резюме нетехнічного характеру інформації, зазначеної у пунктах 1-11 цієї частини, розраховане на широку аудиторію	---
13.	список посилань із зазначенням джерел, що використовуються для описів та оцінок, що містяться у Звіті з ОВД	список посилань із зазначенням джерел, що використовуються для описів та оцінок, що містяться у Звіті з ОВД	---
14.	----------	*Також додатково вказано наступне:* *Виконавець 1** _____ _____ *(прізвище, ім'я, по батькові, кваліфікація)* *(підпис)* *Виконавець 2* _____ _____ *(прізвище, ім'я, по батькові, кваліфікація)* *(підпис)* *Виконавець 3* _____ _____ *(прізвище, ім'я, по батькові, кваліфікація)* *(підпис)*	X

На документи, що вносяться до ЄР з ОВД уповноваженим центральним органом або уповноваженим територіальним органом, накладається електронний цифровий підпис відповідальних працівників такого органу (використання якого здійснюється відповідно до Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності, затвердженого постановою КМУ від 28.10.2004 р. № 1452) (п. 27 Порядку ведення ЄР з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Інформація та документи, внесені до ЄР з ОВД, в тому числі Звіт з ОВД (крім відокремленої конфіденційної інформації, що міститься у Звіті з ОВД чи іншій документації щодо планованої діяльності), є відкритими і публікуються на веб-сайті ЄР з ОВД у прив'язці до реєстраційної справи про ОВД планованої діяльності з обов'язковим зазначенням дати офіційного оприлюднення такої інформації та документів у ЄР з ОВД (а документи з конфіденційною інформацією: їх повний текст вноситься до ЄР з ОВД, але не публікується, а варіант з відокремленою інформацією – підлягає і внесенню до ЄР з ОВД, і публікації) (згідно з п. 8, 10 ст. 4 Закону про ОВД; п. 18, 28 Порядку ведення ЄР з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Звіт з ОВД, а також усі інші документи щодо конкретної планованої діяльності, що були створені у процесі здійснення ОВД, зберігаються в ЄР з ОВД у вільному доступі через веб-сайт такого реєстру протягом усього часу провадження планованої діяльності, але не менш як п'ять років з дня видачі рішення про провадження

планованої діяльності (п. 25 Порядку ведення ЄР з ОВД, затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026).

Крім внесення до ЄР з ОВД, Звіт з ОВД та надана суб'єктом господарювання інша документація, необхідна для ОВД, також надаються для ознайомлення уповноваженим органом, органом місцевого самоврядування, суб'єктом господарювання:

1) шляхом її розміщення:

а) у місцях, доступних для громадськості у приміщеннях уповноваженого органу, органу місцевого самоврядування відповідної адміністративно-територіальної одиниці, яка може зазнати впливу планованої діяльності;

б) у приміщенні суб'єкта господарювання;

2) та, додатково, може розміщуватися в інших загальнодоступних місцях, визначених суб'єктом господарювання (положення ч. 3 ст. 4 Закону про ОВД).

При чому, громадськості надається можливість робити копії (фотокопії) та виписки із зазначеної документації, а також можливість ознайомлення з інформацією за місцем розміщення (положення ч. 3 ст. 4 Закону про ОВД).

Суб'єкт господарювання з метою ознайомлення громадськості також забезпечує:

а) опублікування інформації в друкованих ЗМІ;

б) розміщення інформації на дошках оголошень;

в) виготовлення копій для фізичного розміщення інформації (ч. 9 ст. 4 Закону про ОВД).

На уповноважений орган, органи місцевого самоврядування покладене зобов'язання забезпечити суб'єкту господарювання протягом трьох днів з дня його звернення можливості для розміщення і доступу до Звіту з ОВД та наданої суб'єктом господарювання іншої документації, необхідної для ОВД, у місцях, доступних для громадськості у приміщеннях уповноваженого органу або органу місцевого самоврядування (ч. 5, 6, ст. 4 Закону про ОВД).

Уповноважений орган забезпечує безоплатний доступ громадськості до всієї інформації, що стосується процесу прийняття висновку з ОВД, в міру її надходження (тобто і до звіту з ОВД та наданої суб'єктом господарювання іншої документації, необхідної для ОВД – прим.), крім випадків відокремленої конфіденційної інформації

1.2. Законодавчі засади охорони біоти

При проведенні оцінки впливу будівництва автошляхів на довкілля обов'язково мають бути враховані вимоги законодавства щодо охорони тваринного та рослинного світу, а також природних комплексів. Основні об'єкти охорони, вплив на які обов'язково потрібно враховувати, визначені у різних законодавчих актах національного та міжнародного рівня (табл. 1.4).

Таблиця 1.4. Категорії природних об'єктів, які підлягають охороні відповідно до національного та міжнародного законодавства

№	Категорії об'єктів охорони	Законодавчий акт, відповідно до якого має забезпечуватися охорона
1.	Рослинний та тваринний світ, природні комплекси, об'єкти ПЗФ	Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
2.	Рідкісні та зникаючи види рослин, тварин та середовище їх існування	Закон України «Про Червону книгу України»
3.	Дикі тварини, умови та середовище їх існування, а також шляхи їх міграцій	Закон України «Про тваринний світ»
4.	Дикорослі та інші несільськогосподарського призначення судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби, їх угруповання та місцезростання	Закон України «Про рослинний світ»
5.	Рідкісних угрупування рослин	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Зелену книгу України»
6.	Природні комплекси та об'єкти, що мають особливу природоохоронну цінність	Закон України «Про природно-заповідний фонд України»
7.	Території екологічної мережі	Закон України «Про екологічну мережу України»
8.	Праліси, квазіпраліси та природні ліси	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат».
9.	Території Смарагдової мережі	Закон України «Про території Смарагдової мережі» (*узгоджується)*
10.	Види рослин, тварин та біотопів (*habitats*) європейського значення	«Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі»
11.	Мігруючи види тварин	«Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин», AEWA, EUROBATS
12.	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	«Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів»

Законодавчі акти національного та регіонального рівня

Рамковим законом для охорони довкілля України є закон «Про охорону навколишнього природного середовища» [5]. Згідно статті 5, державній охороні і регулюванню використання на території України підлягають: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і такі, що не задіяні в економіці в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси. Особливій державній охороні підлягають території та об'єкти природно-заповідного фонду України й інші території та об'єкти, визначені відповідно до законодавства України.

Для охорони біорізноманіття на видовому рівні одним з найважливіших є закон «Про Червону книгу України» [6], завдання якого – регулювання суспільних відносин у сфері охорони, використання та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, з метою попередження зникнення таких видів із природи, забезпечення збереження їх генофонду. Червона книга України є офіційним державним документом, який містить перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу у межах території України. Список видів, що охороняються та відомості про їх стан поновлюються раз на десять років.

Для врахування регіональних особливостей стану популяцій певних видів, що потерпають від антропогенного впливу чи винищуються у певній місцевості, а

вимагати їх охорони складно, оскільки вони не занесені до Червоної книги, на підставі законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ» і «Про Червону книгу» органи місцевого самоврядування, з метою охорони природних ресурсів мають право затверджувати регіональні червоні списки, які підлягають особливій охороні на території регіону. Такі списки сьогодні складені та затверджені для всіх адміністративних областей України.

Завданням Закону України «Про тваринний світ» [7]) є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу; збереження та поліпшення середовища існування диких тварин; забезпечення умов збереження всього видового і популяційного різноманіття тварин. Об'єктами тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону, є: дикі тварини – хордові, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та інші) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у вільному природному стані, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі. Згідно зі статтею 9, одними з основних вимог та принципів охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу є: збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в вільному природному стані; недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин; збереження цілісності їх природних угруповань.

Закон України «Про рослинний світ» [8] регулює відносини у сфері охорони, використання та відтворення дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, їх угруповань і місцезростань. Згідно зі статтею 3 рослинний світ – сукупність усіх видів рослин, а також грибів та утворених ними угруповань на певній території; природні рослинні угруповання – сукупність видів рослин, що зростають в межах певних ділянок та перебувають у тісній взаємодії як між собою, так і з умовами довкілля. Згідно зі статтею 5, одними з основних вимоги до охорони, використання та відтворення рослинного світу є: збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності (різноманітності угруповань) об'єктів рослинного світу; збереження умов місцезростання дикорослих рослин і природних рослинних угруповань.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Зелену книгу України» [9] регулює питання збереження рідкісних рослинних угрупувань. Згідно цього положення, Зелена книга України є офіційним державним документом, в якому зведено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні. Зелена книга є основою для розроблення охоронних заходів щодо збереження, відтворення та використання занесених до неї природних рослинних угруповань. Охорона цих угруповань спрямовується на збереження їх ценотичної структури, популяцій рідкісних видів рослин та умов місцезростання.

Низка інших законів забезпечує збереження цінних природних та напівприродних ділянок, де знаходяться рідкісні види рослин та тварин, рідкісні рослинні угрупування чи біотопи (*habitats*). Першим серед цих законів слід згадати закон «Про природно-заповідний фонд України» [10]. Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об’єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і

виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

На землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об’єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням.

Ще одним законодавчим документом, націленим на збереження цінних ділянок природних комплексів, є закон «Про екологічну мережу України» [11], згідно якого екомережа – єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біотичного різноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні. До об'єктів екомережі відносяться території та об'єкти природно-заповідного фонду, водного фонду, лісового фонду, сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання (пасовища, сіножаті) тощо. У статті 4 сформульовані принципи формування, збереження та використання екомережі: збереження та збалансоване використання природних ресурсів на території екомережі; зупинення втрат природних та напівприродних територій (зайнятих рослинними угрупованнями природного походження та комплексами, зміненими в процесі людської діяльності), розширення площі території екомережі. До складових екологічної мережі відносяться:території та об'єкти природно-заповідного фонду; землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони; землі лісового фонду; полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду; земельні ділянки, на яких зростають природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України; території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України. Просторові схеми екологічної мережі офіційно затверджені майже в усіх адміністративних областях України.

Охорона пралісів, наближених до них лісових екосистем та природних лісів забезпечується окремим законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат» [12], який визначає відповідальність (у т.ч. і кримінальну) за порушення вимог з охорони пралісів, квазіпралісів і природних лісів, незаконні рубки та порушення правил відновлення і поліпшення лісів.

Відповідно до ст. 39 праліси, квазіпраліси та природні ліси є національною природною спадщиною України. З метою їх охорони та збереження у них забороняються всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування і оздоровлення лісів (крім догляду за лінійними об’єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об’єктів транспорту і зв’язку, випасання худоби, промислова заготівля недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів (крім доріг загального користування та служби лісової охорони).

Природні ліси (природні лісові екосистеми) – ліси (лісові екосистеми), в яких локально і тимчасово проявився антропогенний вплив, але він не змінив структури рослинних угруповань, і тому природні лісові екосистеми здатні протягом короткого часу регенеруватися (відновитися) природним шляхом до стану пралісових екосистем.

Праліси (пралісові екосистеми) – споконвічний, стародавній ліс (природні лісові екосистеми), що сформувався природним шляхом і в ході розвитку не зазнав безпосереднього антропогенного впливу.

Квазіпраліси – умовно пралісові екосистеми, в яких відбувся незначний тимчасовий антропогенний вплив, що не змінив природної структури лісостанів, і при припиненні якого природний стан екосистем повністю відтворюється протягом короткого періоду.

На виконання Бернської конвенції (див. нижче) розроблено закон «Про території Смарагдової мережі» [13], який знаходиться на стадії остаточного узгодження і метою якого є формування мережі територій, що охороняються, за критеріями, визначеними Бернською конвенцією, для збереження видів рослин, тварин та біотопів (*habitats*) загальноєвропейського значення. На даному етапі визначено майже 400 таких територій, інформація про які подана Міністерством екології та природних ресурсів України до Секретаріату конвенції, та офіційно затверджені на міжнародному рівні. Таким чином, Україна офіційно взяла на себе зобов'язання щодо збереження біорізноманіття зазначених територій.

Законодавчі акти міжнародного рівня

Крім природоохоронного законодавства національного рівня, яке потрібно взяти до уваги при будівництві автошляхів, є також міжнародні природоохоронні угоди, стороною яких є Україна, та які націлені на збереження певних видів рослин та тварин, певних природних комплексів, або цінних територій. Однією з старіших та відоміших є «Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних оселищ в Європі» [14], що має на меті збереження тих видів і середовищ існування, охорона яких вимагає співробітництва декількох держав. Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення охорони середовищ існування видів дикої флори та фауни, особливо тих, які зазначені у додатках I і II, а також охорони природних біотопів (оселищ), яким загрожує зникнення. Договірні Сторони у своїй політиці планування забудови і розвитку територій враховують потреби охорони природних територій, що охороняються згідно із попереднім пунктом, для того, щоб уникнути будь-якої деградації таких територій, або у міру можливості звести її до мінімуму. Конвенція містить додатки з переліками видів та біотопів, які потребують відповідної охорони .

Збереженню мігруючих видів тварин присвячена Боннська конвенція, або «Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин»[15]. Відповідно до неї, Сторони визнають важливість збереження мігруючих видів і погодження державами обсягу заходів, приділяючи особливу увагу мігруючим видам, статус збереження яких є несприятливим, а також вживаючи індивідуально або у співробітництві заходів, необхідних для збереження таких видів та середовищ їхнього існування. Сторони також визнають необхідність вжиття заходів, щоб запобігти загрозі зникнення мігруючих видів. До Додатка I Конвенції включений перелік мігруючих видів, які

знаходяться під загрозою зникнення. В рамках Боннської конвенції Україною також підписана низка міжнародних угод, зокрема: Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), Угода з охорони кажанів в Європі (EUROBATS).

Завданням Рамсарської конвенції, або «Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів», є збереження цінних водно-болотних угідь та їх біорізноманіття і ресурсів [16]. І хоча ця конвенція не вимагає значного обмеження діяльності людини, ідентифіковані та офіційно визнані водно-болотні угіддя міжнародного значення мають зберігати в довгостроковому аспекті свої цінні компоненти, та екологічний стан угіддя не має погіршуватися. На сьогодні в Україні офіційно затверджено понад 40 водно-болотних угідь міжнародного значення.

2. СПЕЦИФІКА ОВД ПРИ БУДІВНИЦТВІ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Додаток XXX (Навколишнє середовище) Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом вимагає наступне: «Україна бере на себе зобов'язання поступово наблизити своє законодавство до …Директиви 2011/92/ЄС про оцінку впливу деяких державних та приватних проектів на довкілля» [17]. Оцінка впливу на довкілля (ОВД) є процедурою, яка гарантує, що екологічні наслідки рішень беруться до уваги до самого прийняття таких рішень. Вона передбачає систематичний збір та аналіз інформації щодо впливу на довкілля проекту розробником для надання можливості відповідальному органу прийняти рішення, чи такий проект має бути впровадженим та яким чином. Особливу актуальність питання впровадження ОВД має для розробки та впровадження великих інфраструктурних проектів будівництва та реконструкції автомобільних доріг, під час яких здійснюється значний вплив на всі складові біосфери: атмосферу, гідросферу, літосферу та біологічне різноманіття.

Згідно офіційного визначення [18] – автомобільна дорога представляє собою лінійний комплекс інженерних споруд, призначений для безперервного, безпечного та зручного руху транспортних засобів. Оцінці впливу на довкілля підлягає будівництво автомагістралей; автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення, що мають чотири чи більше смуги руху, або реконструкція та/або розширення наявних смуг руху до чотирьох і більше, за умови їхньої безперервної протяжності 10 кілометрів і більше; автомобільних доріг першої категорії.

Автомагістраль – автомобільна дорога, яка має чотири і більше смуг руху, огорожі на узбіччях і розділювальній смузі, перетинає в різних рівнях інші дороги, залізничні і трамвайні колії, пішохідні і велосипедні доріжки, шляхи проходу тварин та обгороджена сіткою.

Автомобільні дороги I категорії – дороги, розрахункова перспективна інтенсивність руху яких становить понад 10 000 транспортних одиниць на добу (14 000 у приведених легкових автомобілях)

ДБН В.2.3-4:2007 Автомобільні дороги.
Частина I. Проектування. Частина II. Будівництво

Земельні ділянки, що надаються в установленому порядку для розміщення автомобільної дороги, мають назву смуги відведення. Це територія, зайнята під об'єкт дорожнього будівництва та прилегла до неї смуга землі, відведена у постійне користування, у межах якої забороняється будь-яка діяльність, не пов'язана з утриманням та експлуатацією автомобільної дороги. Внаслідок будівельних робіт у межах території постійного відведення землі допускаються незворотні зміни природного, соціального та техногенного середовища.

Будівництво автодоріг веде також до розвитку об'єктів дорожнього сервісу. До таких відносяться: спеціально облаштовані місця для зупинки маршрутних транспортних засобів, майданчики для стоянки транспортних засобів, майданчики відпочинку, видові майданчики, автозаправні станції, пункти технічного обслуговування, мотелі, готелі, кемпінги, торговельні пункти (у тому числі малі

архітектурні форми), автозаправні комплекси, складські комплекси, пункти медичної та технічно-евакуаційної допомоги, пункти миття транспортних засобів, пункти приймання їжі та питної води, автопавільйони, а також інші об'єкти, на яких здійснюється обслуговування учасників дорожнього руху та які розміщуються на землях дорожнього господарства або потребують їх використання для заїзду та виїзду на автомобільну дорогу. Крім ділянок, які надаються у постійне користування, на час будівництва для планованої діяльності можуть тимчасово передаватися інші земельні ділянки, що забезпечують процес будівництва, або – території тимчасового відведення землі (для розміщення виробничих баз, побутових приміщень, технологічних проїздів, складів тощо). У межах території тимчасового відведення землі допускається виникнення внаслідок будівельних робіт тимчасових змін природного та антропогенного середовища, які повинні бути усунуті проектними рішеннями під час рекультивації по завершенні будівництва.

Захист атмосферного повітря: повинен здійснюватися згідно з природоохоронним законодавством. Проектні рішення щодо будівництва, реконструкції, ремонту автомобільних доріг та методи їх утримання повинні забезпечувати мінімізацію шкідливих викидів в атмосферу транспортними засобами та дорожніми виробничими базами. Забороняється експлуатація дорожньої техніки, в якої шкідливі викиди в атмосферу перевищують допустимі норми. Забороняється використання дорожньо-будівельних матеріалів, які забруднюють атмосферне повітря понад допустимі норми.

Захист водних ресурсів: повинен здійснюватися згідно з природоохоронним законодавством. Забороняється використовувати дорожньо-будівельні матеріали, які забруднюють водні ресурси понад допустимі норми. При організації поверхневого водовідводу на ділянках будівництва, реконструкції та ремонту доріг і мостів, а також на майданчиках зберігання дорожньо-будівельних та протиожеледних матеріалів необхідно передбачати заходи, що запобігають забрудненню водоймищ та ґрунтових вод шкідливими речовинами.

Захист зелених насаджень: повинен здійснюватися згідно з природоохоронним законодавством. Не допускається проводити рубки дерев у снігозахисних лісосмугах та у межах смуги відведення автомобільної дороги, які не пов'язані із забезпеченням безпеки дорожнього руху відповідно до вимог нормативно-правових актів та виконанням робіт з розширення доріг.

Закон України «Про автомобільні дороги»

Особливість проведення ОВД при будівництві, реконструкції та капітальному ремонті об’єктів транспортної інфраструктури полягає у сформованій базі нормативних документів, які встановлюють вимоги до оцінки впливу на довкілля у складі проектної документації на нове будівництво або реконструкцію/капітальний ремонт доріг загального користування [18-23]. Захист довкілля в процесі будівництва автострад будь-якого рівня чи типу – безумовна складова відповідно до Закону України «Про автомобільні дороги» [18]: у ст. 45 розділу XX зазначено: «У процесі будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг повинні виконуватися вимоги та передбачатися заходи щодо охорони довкілля згідно з природоохоронним законодавством. Земельні ділянки, що тимчасово були зайняті у процесі будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг, підлягають рекультивації згідно з природоохоронним законодавством». Статті 46-48 Закону регламентують захист атмосферного повітря, водних ресурсів, зелених насаджень.

Аби спростити попередню техніко-економічну експертизу та дозволити оцінити рівень успішності інвестицій автори, скориставшись існуючим досвідом попередніх розробок [24], проаналізували низку екологічних та соціально-економічних ризиків, пов'язаних з будівництвом автодоріг, що можуть вплинути на видачу дозволів на будівництво (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 Таблиця оцінки ймовірних ризиків від будівництва автодоріг

№ п/п	Критерії ризику	Класи ризику		
		низький	помірний	значний
1	2	3	4	5
Загальні ризики				
1	Геологічне середовище	Проект не передбачає порушення стійкості геологічного середовища.	Порушення природної геологічної структури відбуватиметься в межах не більше 30% запланованого об'єму робіт; передбачені компенсаторні інженерні заходи.	Порушення природної геологічної структури відбуватиметься в межах >30%.
2	Гідрологічний режим територій	Проект не передбачає змін гідрологічного режиму території планованої діяльності.	Проект передбачає часткові зміни (< 15%) гідрологічного режиму на території планованої діяльності.	Проект передбачає значні зміни (>15%) гідрологічного режиму території планованої діяльності (меліоративні заходи на території водно-болотних угідь, переходи через річки тощо).
3	Фрагментація річкового потоку, деградація берегів	Заплановані трансформації берегів будуть незначні та локальні, споруди берегоукріплення складатимуть не більше 15% довжини ділянки зі змінами (*за умов проведення робіт з берегоукріплення, зміни і стабілізації стану русел річок необхідна окрема ОВД*).	Профіль берега залишається природним. Споруди берегоукріплення займатимуть до 35 % довжини ділянки зі змінами. Існує потреба берегоукріплення з метою попередження зсувних процесів чи кріплення берега, де є вразливі інфраструктурні об'єкти. Кріплення здійснюється з природних матеріалів місцевого походження.	Проект передбачає трансформацію берегів понад 35% довжини ділянки зі змінами. Профіль берега змінений і не відповідає природному.
Ризики для біорізноманіття				
1	Види та угруповання, що охороняються	В межах локалізації та впливу Проекту немає видів та угруповань, що охороняються.	В зоні планованої діяльності види, що охороняються, представлені лише під час харчових чи сезонних міграцій, проте, поряд є території, що можуть виконувати компенсаторну функцію.	В зоні планованої діяльності є популяції видів, що підлягають охороні на регіональному (обласному), державному чи міжнародному рівнях охорони, та угруповання рослин, що внесені до Зеленої книги України.
2	Об'єкти ПЗФ та інші природоохоронні території	Об'єкти та території ПЗФ чи інші типи природоохоронних територій (території Смарагдової мережі, Рамсарські угіддя, просторові елементи екомережі, прибережні захисні смуги тощо) знаходяться поза зоною впливу будівництва автодороги.	Розташування автодоріг планується в околицях об'єктів ПЗФ чи в зону планованої діяльності потрапляє <10% інших природоохоронних територій, проте, передбачені компенсаторні заходи, і вона не буде впливати на якість сформованих тут оселищ і стан популяцій видів, що охороняються.	Розташування автодоріг планується в межах буферних зон об'єктів ПЗФ чи зачіпає >10% площі інших природоохоронних територій і буде порушувати якість середовищ існування видів і популяцій, що тут охороняються.

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5
3	Різноманіття особливо цінних біотопів (нерестовищ, у т.ч. амфібій), місць гніздівлі, нагулу тощо)	Локалізований вплив на природні оселища становить <5% від загальної площі; зміни структури оселищ незначні або відсутні і не позначаться на якісних та кількісних показниках існуючих тут популяцій диких видів.	Впливу зазнають 5-25% площ природних оселищ, відбудеться скорочення 5-30% чисельності популяцій, що їх формують. На суміжних територіях існують оселища, що можуть виконувати компенсаторну функцію.	Будівництво призведе до скорочення < 30% природ-них оселищ або <10% площі оселищ, захищених відповідно до Бернської чи Рамсарської конвенцій, або буде якимось чином зачіпати ділянки відтворення видів, що мають статус охорони регіонального, державного чи міжнародного рівня.
6	Міграційні коридори для наземних тварин та амфібіотичних видів	Зміни не спостерігатимуться або охоплюватимуть не більше 10% будь-якого структурного показника, автодорога (мости чи споруди поверхневого водовідведення) не створюватиме перешкод для активних та пасивних міграцій тварин.	Планована діяльність за рахунок фрагментації території може призвести до перебудови 10-30% структури популяції мігруючого виду (видового складу, чисельності), насамперед за рахунок молоді, та знаходиться на шляху пасивних міграцій.	автодорога (мости чи споруди поверхневого водовідведення) знаходиться на шляху масових активних міграцій тварин, спричиняє зміни більш, як 30% будь-якого структурного показника угруповання.
	Зелені насадження	Проект не передбачає видалення дерев'янистих насаджень, порушеним буде лише трав'янистий покрив існуючих обочин.	Проект передбачає часткове видалення існуючих лісонасаджень (< 15%), містить заходи щодо їх відновлення.	Проект передбачає видалення зелених насаджень (лісосмуг чи ділянок лісових масивів).
	Ресурсний потенціал території	>90% територій планованої діяльності будуть землі з низьким ресурсним потенціалом.	< 30% територій планованої діяльності мають значний ресурсний потенціал, як землі сільськогоспо-дарського, лісового та іншого призначення.	>30% територій планованої діяльності мають значний ресурсний потенціал.
		Соціально-економічні ризики		
	Селітебна структура території	Територія планованої діяльності лежить за межами населених пунктів.	Дорога проходить околицями.	Дорога проходить через населені пункти.
	Земельні відносини	Проект не передбачає вилучення земель.	Проект передбачає вилучення окремих ділянок, що мають деякий ресурсний потенціал.	Проект передбачає вилучення земель, у т.ч. таких, що мають ресурсний потенціал.
	Здоров'я населення	Територія планованої діяльності лежить за межами населених пунктів.	Дорога проходить околицями.	Дорога проходить через населені пункти.
	Рекреація	Локалізація та втілення проекту не понизить рекреаційного статусу територій, покращить рекреаційну привабливість регіону.	У зону впливу проекту не потрапляють ділянки, що мають рекреаційне значення, проте планована діяльність погіршить естетичну привабливість природних ландшафтів.	Локалізація та втілення проекту значно погіршить рекреаційний ресурс та естетичну привабливість природних ландшафтів.
	Об'єкти історико-культурної спадщини	Планована діяльність проводитиметься далеко за межами об'єктів історико-культурної спадщини і не матиме прямого чи опосеред-кованого впливу на них.	Автостради розташовані неподалік від об'єктів історико-культурної спадщини і можуть тим чи тим чином пошкодити їх.	Автодорога запланована в межах об'єктів історико-культурної спадщини чи неподалік них, може спричинити пряме фізичне знищення.

3. ЗВІТ З ОВД ПРИ БУДІВНИЦТВІ АВТОШЛЯХІВ

Завданням Звіту з оцінки впливу на довкілля (далі – Звіт з ОВД) є створення картини загального розуміння вимог, нормативної бази та проблем, пов'язаних із реалізацією запланованого будівництва/реконструкції автостради. Документ призначений для визначення та прогнозування ступеня екологічного та соціально-економічного впливу будівництва/реконструкції автомагістралі. Перелік відомостей, які необхідно відобразити, дослідити та деталізувати у Звіті з ОВД, визначений у ст. 6, п. 8 ст. 4; п. 5 ст. 3 Закону про ОВД та у додатку 4 «Звіт з ОВД» до Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля.

Вплив на довкілля (далі – вплив) – будь-які наслідки плановананої діяльності для довкілля, в тому числі наслідки для безпеки життєдіяльності людей та їхнього здоров'я, флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, повітря, води, клімату, ландшафту, природних територій та об'єктів, історичних пам'яток та інших матеріальних об'єктів, чи для сукупності цих факторів, а також наслідки для об'єктів культурної спадщини чи соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих факторів.

Закон України про ОВД

Впливом автомобільної дороги на навколишнє середовище є будь-яка зміна в навколишньому середовищі, пряма чи опосередкована, яка повністю чи частково спричинена будівництвом, ремонтом та подальшою експлуатацією автомобільних доріг.

Навколишнє природнє середовище – сукупність природних чинників і об'єктів навколишнього середовища, що мають природне походження або розвиток.

ГБН В.2.3-218-007:2012

3.1. Визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації

Обсяг досліджень та рівень деталізації відомостей у Звіті з ОВД рекомендовано суб'єктові господарювання визначати окремо в кожному конкретному випадку з урахуванням вимог спеціального законодавства (з охорони навколишнього природного середовища, охорони здоров'я, санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, містобудівної діяльності, промислової безпеки, безпеки праці тощо). У випадку будівництва/реконструкції автостради обсяг досліджень та рівень деталізації відомостей має враховувати:

– специфіку автодороги;
– особливості планованого місця розташування;
– плановані види та обсяги використання природних ресурсів;
– особливості планованих конструкцій та технічних рішень;
– планові економічні характеристики тощо.

Все це визначає потенційні рівні впливу автомобільної дороги (як позитивні, так і негативні) на природне довкілля та соціально-економічну складову територій планованої діяльності.

Рівні впливу автомобільної дороги на навколишнє середовище оцінюють в межах прилеглих до проїзної частини територій, на які поширюється прямий чи опосередкований вплив проектованого об'єкту. Їх розділяють наступним чином: смуга впливу, захисна смуга та резервно-технологічна смуга.

> ***Смуга (зона) впливу*** автомобільної дороги – територія, що прилягає до автомобільної дороги, в межах якої проявляється вплив на навколишнє середовище внаслідок будівництва та експлуатації автомобільних доріг.
>
> ***Захисна смуга*** – територія, що прилягає до смуги постійного землевідведення автомобільної дороги, у межах якої за розрахунковий період 20 років фіксується перевищення нормативно дозволених граничних рівнів впливу (ГДК, ГДР) по одному, або кількох показниках.
>
> ***Резервно-технологічна смуга*** – територія, що безпосередньо прилягає до автомобільної дороги, в межах якої: постійно спостерігається перевищення нормативних гранично допустимих рівнів шуму, концентрацій забруднюючих речовин в повітрі та ґрунтах; рослинний покрив і ландшафт повністю або частково трансформується; землі не придатні для с/г використання; забороняється проживання та обмежується перебування людей.
>
> Екологічні вимоги до автомобільних доріг.
> ГБН В.2.3-218-007:2012

Орієнтовні розміри смуги впливу, захисної смуги, резервно-технологічної смуги наведені у табл. 3.1. Розрахункові розміри придорожніх смуг впливу на автомобільних дорогах визначають за результатами прогнозних (на 20-ти річну перспективу) оцінок емісії викидів забруднюючих речовин та поширення фізичного впливу (ГБН В.2.3-218-007:2012) [19].

Таблиця 3.1. Орієнтовні розміри смуги впливу, захисної смуги, резервно-технологічної смуги

Найменування прилеглої території, що зазнає впливу дороги	Відстань від краю проїзної частини для доріг різних екологічних класів, м		
	I клас	II клас	III клас
Смуга впливу	3000/1500	2000/1000	600
Захисна смуга	300/200	150/90	60/30
Резервно-технологічна смуга	30	12	7,5
* У чисельнику наведені дані при умові вільного поширення впливу, в знаменнику – за умов наявності перешкод у вигляді рельєфу, забудови, лісу та зелених насаджень, що займають за шириною площу не менше, ніж половина смуги			

Практичною основою для підготовки звіту з ОВД є дані актуальних польових досліджень (по наземній біоті – не більш ніж 6-10 річній давнини); періодичність поновлення даних в цілому законодавче не регулюється за виключенням видів Червоної книги України (поновлення даних якої має відбуватися не рідше раз на 10 років [6]), та даних по видах Бернської конвенції, які мають поновлюватися раз на 6 років [14], гідроекологічних даних – не більше ніж 6-ти річної давнини або, по окремих параметрах, згідно до періодичності, вказаній в Постанові КМУ «Про затвердження порядку здійснення державного моніторингу вод»[25], а також архівні матеріали, наукові публікації у фахових виданнях та таких, що індексуються в наукометричних базах, інша офіційна інформація.

Аналіз наявної інформації та польові обстеження проводяться в межах Зони впливу планованої діяльності, а також на територіях, де виражені процеси, що мають небезпеку прояву поза зоною впливу планованої діяльності, але можуть спровокувати ризик для функціонування екосистем/біотичних угруповань, або для конкретних видів флори і фауни, що охороняються.

Зоною впливу планованої діяльності при будівництві/реконструкції автомагістралей є смуга, відведена у постійне користування для будівництва та експлуатації автодороги, тимчасово відведені для будівництва землі, а також смуга (зона) потенційного впливу автодороги, в межах якої може проявлятися впив на навколишнє середовище її будівництва та експлуатації.

В межах зони впливу планованої діяльності досліджуються:

- фізико-географічні, гідролого-морфологічні та гідрометеорологічні особливості територій;
- особливості ландшафтної структури, ґрунтового і рослинного покриву;
- особливості тваринного населення;
- демографічна та соціально-економічна складова;
- історико-культурні характеристики.

В ході польових досліджень, спрямованих на визначення впливу на природні ресурси, у зоні потенційного будівництва та впливу автодороги (табл. 3.2) мають бути дослідженими наступні складові:

- об'єкти ПЗФ чи інші території природоохоронного призначення (елементи екомережі, Рамсарські угіддя, водо-, земле-, полезахисні лісонасадження, прибережні захисні смуги тощо);
- види тварин та рослин, що внесені до Червоної книги України чи регіональних охоронних списків (чисельність, локалізація, стан популяцій);
- рідкісні угруповання рослин, що входять до списків Зеленої книги України, та біотопи (*habitats*), які охороняються Бернською конвенцією (їх якісні та кількісні характеристики);

Таблиця 3.2. Розрахунки площ для польового збору вихідної інформації при описі біоти для підготовки Звіту з ОВД

Рівень деталізації	Землі вилучені для будівництва та експлуатації автодороги	Землі тимчасово надані для будівництва автодороги	Інші території, які входять до зони потенційного впливу будівництва та експлуатації автодороги
Загальний опис природних умов та біоти	В аспекті окремих біогеографічних регіонів, через які проходить дорога, але з описом всіх основних типів природних екосистем (лісі, степи, водно-болотні угіддя тощо) та найбільш типових їх представників рослинного та тваринного світу, угрупувань та біотопів		
Детальний опис ділянок	Детальна інформація з відповідними картографічними матеріалами по популяціях видів, що охороняються на державному/регіональному рівні, а також рослинних угрупувань та біотопів, місць кормових, міграційних та зимових скупчень, охоронюваних територій		

- оселища, що представляють цінність для підтримання популяцій рідкісних видів та цінних природних ресурсів (нерестовища, місця відновлення, нагулу, зимівлі тощо);
- місця відновлення/нересту, колоніального гніздування, постійних кормових, зимових та міграційних концентрацій тварин;
- шляхи міграцій тварин та локальних переміщень тварин (наприклад, з місць розмноження до кормових угідь, з місць зимівлі до біотопів розмноження тощо).

3.2. Загальна структура Звіту з ОВД

Звіт з оцінки впливу на довкілля, відповідно до ст. 6 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» , містить:

1) опис планованої діяльності;

2) опис виправданих альтернатив;

3) опис поточного стану довкілля (базовий сценарій) та опис його ймовірної зміни без здійснення планованої діяльності;

4) опис факторів довкілля, які, ймовірно, зазнають впливу з боку планованої діяльності та її альтернативних варіантів;

5) опис і оцінку можливого впливу на довкілля;

6) опис методів прогнозування, використаних для оцінки впливів;

7) опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, зменшення, усунення негативного впливу на довкілля;

8) опис очікуваного значного негативного впливу діяльності на довкілля, зумовленого вразливістю проекту до ризиків надзвичайних ситуацій;

9) визначення усіх труднощів, виявлених у процесі підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля;

10) усі зауваження та пропозиції, що надійшли до уповноваженого територіального органу та до уповноваженого центрального органу після оприлюднення повідомлення про плановану діяльність;

11) стислий зміст програм моніторингу;

12) резюме нетехнічного характеру;

13) список посилань.

Форму Звіту з ОВД представлено в додатку № 4 до «Порядку передачі документації для надання висновку з ОВД та фінансування ОВД» , затвердженого постановою КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 [26].

4. ОПИС ПЛАНОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Опис планованої діяльності – це власне аналіз проекту, його фаз і заходів, а також відповідних супровідних процесів, що дає чітке уявлення про те, як підготовчі роботи, будівництво чи експлуатація автошляхів потенційно можуть зумовити прояви тих чи інших впливів на довкілля.

4.1. Загальні положення

Опис планованої діяльності, яку доцільно представити в Звіті з ОВД, включає:

– опис місця провадження;
– цілі планованої діяльності;
– опис фаз; характеристик діяльності протягом виконання підготовчих будівельних робіт та потреба у використанні земельних ділянок; особливості провадження планованої діяльності (табл. 4.1, 4.2);
– оцінка за видами та кількістю очікуваних відходів, викидів (скидів), забруднення води, ґрунту та надр, шумового, вібраційного, світлового, теплового та радіаційного забруднення, а також випромінення, які виникають у результаті виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності.

Таблиця 4.1. Технічна інформація для опису планованої діяльності

	Найменування	Обсяг інформації
1	2	3
1	Державні акти на право постійного користування землею, видані відповідно до рішення місцевих рад*	Право на постійне користування для автомобільного транспорту (автомобільної дороги загального користування) Службою автомобільних доріг у відповідній області
2	Висновки ДП «Центр Державний земельний кадастр» ґрунти, який визначає, що всі земельні ділянки не належать до особливо цінних ґрунтів	Визначені по картограмам агровиробничих груп ґрунтів місця розташування об'єкту будівництва
3	Виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Служби автомобільних доріг у відповідній області	Підтверджує юридичний статус виконавця
4	Розпорядження Голови районної державної адміністрації відповідної області про надання дозволу на підготовку матеріалів погодження місця розташування об'єктів	Погодження місця розташування об'єктів з органами державної влади та місцевого самоврядування на одержання вихідних даних: містобудівні умови, обмеження на забудову земельних ділянок на підставі містобудівних обґрунтувань
4	Схема планування території, яка затверджена відповідним чином на сесії обласної ради	Рекомендований комплекс заходів екологічного оздоровлення території та раціонального природокористування для певної території у відповідності до вимог сучасного містобудівного та природоохоронного законодавства

Продовження табл. 4.1

1	2	3
5	Завдання та, при наявності, зміни до нього на розробку проектно-кошторисної документації, затверджені Державною службою автомобільних доріг України	Опис завдання та вимог проекту, що є основою для розробки проектно-кошторисної документації. Визначає види, терміни робіт, вихідні дані, потужність та характеристику об'єкту, вимоги до благоустрою, розділу ОВНС, безпеки та охорони праці, вимоги до спеціальних заходів
6	Містобудівні умови забудови та обмеження забудови земельної ділянки	Вихідні дані і обмеження для виконавця робіт
7	Технічні звіти про основні техніко-економічні показники об'єкту за результатами інженерних вишукувань	Основні техніко-економічні показники об'єкту: класифікація автомобільної дороги, категорія дороги, вид та тривалість будівництва, перспективна інтенсивність руху, розрахункова швидкість, довжина ділянки, кількість і ширина смуг руху, проїзної частини, узбіччя, розділювальної смуги з врахуванням укріпленої смуги узбіччя та ширина земляного полотна, верхній шар покриття

*При необхідності відведення додаткових земельних ділянок, вилучення та відчуження у державну власність нових земельних ділянок приватної власності для розміщення автомобільної дороги та її складових елементів має здійснюватися районними державними адміністраціями на підставі та відповідно до порядку, визначеного Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» за рахунок коштів державного бюджету, які спрямовуються на зазначені цілі Державним агентством автомобільних доріг України через замовника.

Таблиця 4.2. Рекомендований формат висвітлення основних техніко-економічних показників будівництва/реконструкції автошляхів

	Показники	Значення показника
1	Місце розташування	Ситуаційна карта – схема розміщення ділянки.
2	Структура виконання підготовчих земляних робіт	Дальність транспортування ґрунту. Коефіцієнт ущільнення земляного полотна. Відносний коефіцієнт ущільнення насипу. Товщина робочого шару ґрунту.
3	Розрахункові параметри навантаження для транспортних засобів та споруд	Нормативне статистичне навантаження на вісь. Нормативне статистичне навантаження на поверхню покриття від колеса розрахункового автомобіля. Навантаження для штучних споруд.
4	Параметри дорожнього покриття	Матеріал шарів конструкції дорожнього одягу та їх товщина (розраховується відповідно ДБН В.2.3-4:2015).
5	Організація дорожнього руху	Порядок встановлення дорожніх знаків, їх кількість (відповідно ДСТУ 4100:2014 «Знаки дорожні. Загальні технічні умови. Правила застосування»). Дорожня розмітка.

4.2. Фази будівництва автомобільних доріг

Опис планованої діяльності Звіту з ОВД при будівництві/ експлуатації/реконструкції доріг базується на характеристиці основних фаз робіт; фази та процеси будівництва/експлуатації/реконструкції доріг визначаються відповідно ДБН В.2.3-4:2015 [21], СОУ 42.1-37641918-105:2013 [27], ГБН Г.1-218-182:2011 [27] (рис. 4.1).

Нормативно визначеними етапами робіт по експлуатації та ремонту автомобільних доріг загального користування є роботи, які пов’язані з такими об’єктами: земляне полотно та споруди дорожнього водовідведення (крім водопропускних труб), дорожнє покриття, транспортні споруди, об'єкти дорожнього сервісу, інженерного облаштування, організація дорожнього руху і споруди дорожньої служби [27] При виконанні цих робіт здійснюється суттєвий вплив на довкілля (табл. 4.3).

Рисунок 4.1. Основні фази будівництва автомобільних доріг

Окремими проектами виконуються роботи з обслуговування та догляду за спорудами дорожньої служби, роботи при зимовому утриманні (підготовка до пропуску льодоходу, повеней, весняних паводків) та роботи з інженерно-технічного забезпечення, аварійні та інші роботи.

Ремонт автомобільних доріг загального користування, види ремонтів та перелік робіт визначається відповідно ГБН Г.1-218-182:2011 [28], який встановлює два види ремонтів: капітальний ремонт та поточний (поділяється на середній та дрібний) (табл. 4.4).

Всі будівельно-ремонтні роботи слід виконувати з дотриманням правил техніки безпеки, відповідно ДБН А.3.2-2 «Охорона праці і промислова безпека в будівництві» [29], а також інших документів, що регламентують безпечні засоби виконання дорожньо-будівельних робіт.

Таблиця 4.3. Перелік робіт з експлуатаційного утримання автодоріг

	Складова	Вид робіт
1	земляне полотно та споруди дорожнього водовідведення	укріплення, профілювання, планування та ущільнення узбіч, укосів та розділювальних смуг; догляд за спорудами дорожнього водовідведення та відновлення водовідведення з поверхні дорожнього і земляного полотен; очищення від сторонніх предметів, бруду та сміття споруд дорожнього водовідведення; забезпечення естетичного вигляду смуги відведення, розділювальної смуги та узбіччя
2	дорожнє покриття	ліквідація пошкоджень дорожнього покриття; відновлення зношених верхніх шарів асфальтобетонних покриттів на окремих ділянках доріг (протяжністю до 50 м); відновлення та заміна окремих бортових каменів; прибирання сторонніх предметів з проїзної частини та очищення її від бруду, пилу та сміття
3	транспортні споруди	ліквідація локальних пошкоджень елементів мостів, водопропускних труб, тунелів, снігозахисних споруд, надземних та підземних пішохідних переходів, уловлюючих з'їздів та споруд інженерного захисту тощо; профілактичні роботи при утриманні мостів; фарбування та розмітка елементів транспортних споруд, в тому числі з видаленням продуктів корозії; ліквідація розмивів та відновлення, укріплення берегів у зоні мостів; видалення сторонніх предметів для забезпечення стоку зливних та паводкових вод; заготовка щитів, закриття восени і відкриття весною отворів водопропускних труб; догляд за підйомними та розбірними механізмами; улаштування реперів на підходах до штучних споруд та міток на прогонових будовах для інструментального спостереження за проблемними мостами; прибирання сторонніх предметів та очищення від бруду, пилу та сміття елементів мостів та водопропускних труб
4	об'єкти дорожнього сервісу та інженерного облаштування	відновлення, догляд та обслуговування інженерного облаштування, в тому числі тротуарів, велосипедних доріжок та шумозахисних споруд, місць здійснення габаритно-вагового контролю; відновлення, догляд та обслуговування об’єктів дорожнього сервісу; прибирання сторонніх предметів та очищення від бруду, пилу та сміття об'єктів дорожнього сервісу та інженерного облаштування
5	організація дорожнього руху	відновлення роботи та обслуговування систем сигналізації та інформування учасників дорожнього руху; моніторинг за станом доріг і умовами руху; демаркування, відновлення, нанесення та влаштування тимчасової розмітки і шумових смуг; заміна та встановлення дорожніх знаків, шлагбаумів і напрямних стовпчиків; ліквідація пошкоджень елементів огороджень, встановлення нових огороджень на ділянках протяжністю до 1000 м; влаштування, ремонт та утримання засобів примусового зниження швидкості на автомобільних дорогах; обслуговування автоматизованих систем моніторингу, управління рухом та станом покриття, лічильників, метеостанцій, камер відеоспостереження та інших елементів інформаційного забезпечення; очищення від бруду та миття об'єктів технічних засобів організації дорожнього руху

Таблиця 4.4. Перелік ремонтних робіт капітального та поточного ремонту

№№ п/п	Фаза робіт	Перелік робіт з капітального ремонту	Перелік робіт з поточного ремонту
1	2	3	4
1	Ремонт земля-ного полотна та споруд дорожнього водовідведення	Виконання робіт по спорудженню та відновленню земляного полотна.	Влаштування укріплення розділю-вальних смуг, укосів і узбіч.
		Виправлення земляного полотна у плані, поздовжньому і поперечному профілях з доведенням до нормативних параметрів.	Влаштування та заміна споруд дорожнього водовідведення.
2	Ремонт дорожнього покриття	Підсилення дорожнього одягу або влаштування нового окремими ділянками в місцях розширення проїзної частини, спорудження, відновлення та виправлення земляного полотна.	Влаштування шарів зносу дорожнього покриття з вирівнюванням поздовжнього та поперечного профілю шляхом фрезерування верхнього шару, влаштування вирівнюючого шару із асфальтобетонних сумішей або термопрофілювання.

Продовження табл. 4.4

1	2	3	4
		Розширення дорожнього покриття з приведенням до нормативних параметрів категорії автомобільної дороги, що ремонтується.	Перемощення окремих ділянок бруківки (до 50 % загальної площі ділянки).
		Відновлення профілю проїзної частини доріг з удосконаленим полегшеним типом дорожнього покриття з додаванням місцевих будівельних матеріалів більше ніж 70 м^3 на 1000 м^2.	Нанесення захисних розчинів та композитів.
		Влаштування віражів та доведення їх геометричних параметрів до нормативних; перемощування бруківки з повною чи частковою заміною основи або влаштування іншого покриття з використанням існуючої бруківки як основи.	Заміна окремих плит цементобетонного покриття (до 5 % площі).
		Влаштування з'їздів, перехідно-швидкісних смуг, віднесених лівих поворотів, смуг накопичення, майданчиків для стоянки транспорту та відпочинку.	Влаштування та ремонт з'їздів, місцевих проїздів та в'їздів у двори.
3	Ремонтні роботи транспортних споруд	Підсилення, розширення мостів з доведенням їх габаритів та/або вантажопідйомності до нормативних.	Відновлення елементів мостів, уловлюючих з'їздів та споруд інженерного захисту та ліквідація місцевих розмивів біля транспортних споруд.
		Влаштування надземних та підземних пішохідних переходів.	Відновлення надземних та підземних переходів.
		Заміна елементів мостів.	Заміна елементів, подовження водопропускних труб та відновлення їх елементів.
		Влаштування уловлюючих з'їздів та споруд інженерного захисту.	Відновлення і влаштування снігозахисних споруд.
		Влаштування споруд і засобів, призначених для вільного пересування людей з інвалідністю та маломобільного населення.	Відновлення елементів тунелів.
		Влаштування водопропускних труб та заміна малих мостів на водопропускні труби.	Відновлення споруд і засобів, призначених для вільного пересування людей з інвалідністю.
		Підсилення та заміна елементів тунелів.	
4	Ремонт споруд дорожньої служби, об'єктів дорожнього сервісу та інженерного облаштування	Розширення споруд дорожньої служби та їх елементів, в тому числі влаштування виробничих баз.	Влаштування, відновлення та заміна об'єктів дорожнього сервісу; облаштування тротуарів, велосипедних доріжок та шумозахисних споруд; місць здійснення габаритно-вагового контролю; встановлення бортових каменів; відновлення споруд дорожньої служби; влаштування з'їздів, під'їздів до виробничих баз.

4.3. Джерела та види можливого впливу підготовчих робіт, будівництва чи експлуатації автошляхів

Джерелами впливу автомобільної дороги (табл. 4.5-4.6) на довкілля є: безпосередньо сама дорога як інженерна споруда з рухомим транспортом (фаза експлуатації), транспортні засоби, будівельно-дорожні машини та обладнання (в процесах виконання технологічних операцій будівництва, реконструкції,

експлуатаційного утримання та ремонту доріг), підприємства дорожнього господарства та дорожнього сервісу.

Таблиця 4.5. Типи впливів автомобільної дороги на довкілля

Джерело впливу	Спрямованість	Характер
Автомобільна дорога як інженерна споруда	Зміни географічного ландшафту, гідрографічної мережі та структури як природних, так і соціально-економічних комплексів.	Не пов'язаний з транспортними засобами, постійний, широкого охоплення, прямий та побічний.
Транспортний рух	Забруднення основних компонентів довкілля (повітря, вода, ґрунти) внаслідок транспортних викидів, шумового та пилового забруднення. Фізична небезпека.	Залежно від інтенсивності, режимів руху та складу транспортного потоку, постійний, місцевого охоплення, прямий.
Технологічні процеси будівництва і реконструкції	Забруднення від відходів виробництва, матеріалів будівництва, будівельного сміття. Виробничий шум. Пилове забруднення. Соціальні незручності. Фізична небезпека.	Тимчасовий, інтенсивний, локальний, прямий.
Технологічні процеси утримання доріг	Забруднення від використання засобів проти пилу та ожеледиці; матеріалів ремонту. Соціальні незручності при проведенні ремонтних робіт.	Тимчасовий, малоінтенсивний, локальний, прямий та побічний.

Забруднення довкілля поділяють на дві категорії: транспортні та позатранспортні. До транспортних забруднень відносять вихлопні гази (табл. 4.7), паливно-мастильні матеріали та їх відходи, продукти стирання гальмових накладок та шин, електромагнітне випромінювання, шум. До позатранспортних забруднень на дорогах відносять – протиожеледні солі, дорожньо-будівельні матеріали і в'яжучі, зливові стоки з поверхні дорожніх покриттів, пил, сміття.

Таблиця 4.6. Впливи на довкілля внаслідок будівництва та експлуатації транспортної системи

Складові	Період планованої діяльності	
	Під час виконання будівельних робіт	*Під час експлуатації дороги*
1	2	3
повітряне середовище	викиди відпрацьованих газів, поширення речовин у вигляді суспендованих твердих частинок (пилу, сажі) від будівельної техніки та автотранспорту	забруднення викидами відпрацьованих газів двигунів автомобілів та твердими рештками від зносу шин та дорожнього покриття
акустичне середовище	шум, вібрація від роботи машин та механізмів	шум та вібрація від автомобільного транспорту
гідрогеологічне середовище	можливі тимчасові та постійні зміни режиму, рівнів ґрунтових та підземних вод, їх хімічне забруднення	скиди зливових і талих стічних вод з дорожнього покриття та штучних споруд
геологічне середовище	можливе виникнення та активізація екзогенних процесів (лінійна та площинна ерозія; зсуви, спливи та осипи при підрізанні схилів та формуванні насипів, просідання поверхні, підтоплення, розвиток карсту тощо)	
рослинний і тваринний світ	вирубування лісонасаджень, порушення біотопів, зміни шляхів міграції диких тварин, забруднення екосистем під впливом шуму та забруднюючих речовин	зміни умов міграції диких тварин, вплив на біотопи, види та угруповання

Продовження табл. 4.6

1	2	3
ландшафти	зміни місцевих ландшафтів при будівництві земляного полотна, виконанні протиерозійних та протизсувних заходів, влаштуванні виїмок та насипів, розробці кар'єрів	
ґрунти	зняття рослинного шару, деградація ґрунтів внаслідок площинної ерозії та змін фізико-механічних властивостей внаслідок земляних робіт, забруднення стічними водами, що містять нафтопродукти та інші хімічні сполуки, забруднення будівельними відходами	забруднення побутовим сміттям, скидами зливових і талих стічних вод
водне середовище	можливі тимчасові та постійні зміни режимів стоку та рівнів води, порушення руслових процесів і розвиток абразії, забруднення водного середовища стічними водами, які містять нафтопродукти та інші хімічні сполуки, забруднення сміттям та замулювання русел	підтоплення/осушення, , забруднення водного середовища стічними водами
земельні ресурси	відчуження земель для будівництва автомобільної дороги та штучних споруд, тимчасове вилучення земель для резервів, кар'єрів, будівельних майданчиків і технологічних проїздів	
соціальне середовище (населення)	вилучення земель у постійне і тимчасове користування, знесення будівель, незручності при проведенні будівельних робіт (утруднення проїзду та проходу), забруднення повітряного басейну, техногенний вплив на пам'ятки історії та архітектури	вилучення земель у постійне ко-ристування, зміни умов місцевого та транзитного сполучення
техногенне середовище	вплив викидів, вібрації на будівлі та споруди, порушення експлуатаційної надійності елементів техногенного середовища, утворення будівельних та побутових відходів	вплив викидів, шуму і вібрації на будівлі та споруди , потенційно-небезпечні техногенні об'єкти

Таблиця 4.7. Перелік забруднюючих речовин, які утворюються при спалюванні палива двигунами внутрішнього згорання [30]

Код речовини	Найменування речовини	ГДК м.р., мг/м^3	ГДК с.д., мг/м^3	ОБРД, мг/м^3	Клас небезпеки
301	Азоту діоксид	0,2	0,04		3
303	Аміак	0,2	0,04		4
304	Азоту оксид	0,4	0,06		3
328	Сажа	0,15	0,05		3
330	Ангідрид сірчистий	0,5	0,05		3
337	Вуглецю оксид	5,0	3,0		4
410	Метан			50,0	
703	Бенз(а)пірен	-	0,000001		1
2754	Вуглеводні насичені C_{12}-C_{19}	1,0	-		4

4.4. Відходи

Роботи з будівництва та ремонту автомобільних доріг супроводжуються утворенням будівельних відходів, тому завданням підрядних організацій є мінімізація їх утворення. Локалізація та наступне вивезення відходів і сміття до місць переробки, тимчасового зберігання та захоронення відходів покладається на виконавця будівельних робіт. Підрахування та визначення орієнтовних обсягів утворення відходів під час будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг, визначаються чинними нормативними документами. Вплив в частині поводження з відходами під час виконання будівельних робіт та експлуатації об'єкту мають оцінюватися як екологічно допустимий.

Згідно з Класифікатором відходів ДК 005-96 [31] це: ґрунт, залишки асфальту, гравій, щебінь, пісок, мука доломітова, заповнювачі, гіпсоцементи, мастика гідроізоляційна, речовини зв'язувальні зіпсовані, забруднені або неідентифіковані, їх залишки, металеві деталі, деревина непридатна. В результаті провадження планованої діяльності на об’єкті можуть накопичитися тверді побутові відходи, в т. ч. сміття від прибирання території проїзної частини. Зношені автопокришки, відпрацьовані акумулятори, фільтри, промаслене ганчір’я на об’єкті будівництва не утворюватимуться, так як ремонт та обслуговування будівельної техніки буде здійснюватися на автотранспортних базах.

У матеріалах ОВД необхідно навести дані про розрахункові обсяги усіх видів газоподібних, рідких, твердих відходів, які будуть утворюватись при експлуатації, будівництві та ремонті автомобільної дороги. Розрахунок утворення твердих побутових відходів доцільно виконувати згідно Постанови КМУ від 10.12.2008 №1070 «Про затвердження мінімальних добових норм надання комунальних послуг з вивезення побутових відходів» [32].

За поводження з відходами, які утворюються при експлуатації об’єкту, відповідають організації, на балансі яких знаходяться відповідні ділянки автомобільної дороги. Відходи, які утворюються під час будівництва, ремонту, експлуатаційного утримання, обов’язково тимчасово зберігаються на спеціальному майданчику, який знаходиться на території відведеної земельної ділянки, та вивозиться на сміттєзвалище згідно укладених договорів зі спеціалізованими організаціями, які ліцензовані у сфері поводження з відходами.

5. ОПИС ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ

Опис виправданих альтернатив (наприклад, географічного та/або технологічного характеру) планованої діяльності, основних причин обрання запропонованого варіанта з урахуванням екологічних наслідків – обов'язкова складова Звіту з ОВД. У цьому розділі наводиться аналіз кількох розумних альтернатив на основі «зважених» екологічних, економічних і соціальних оцінок кожної з них (у тому числі повну відмову від планованої діяльності – так званий «нульовий варіант»). Пошук альтернатив є обов'язковим у випадках надмірних ризиків для компонентів довкілля (наприклад, у випадку будівництва автодоріг – ризики підтоплень навколишніх територій, втрат рідкісних видів рослин, тварин чи ресурсного потенціалу територій (лісового чи сільськогосподарського), ризиків для соціальної складової територій тощо (див. табл. 2.1).

Розробка альтернатив проекту – це процес, що передбачає пошук іншого варіанту реалізації проекту, метою якого є вибір такого способу (підходу), що сприятиме зменшенню ризиків та буде найбільш оптимальним з точки зору поєднання економічних/соціальних вигод та збереження природних ресурсів..

Можливі альтернативи:

- різні види діяльності для досягнення однієї і тієї ж мети;
- різні способи досягнення однієї і тієї ж мети;
- різні типи устаткування чи матеріалів, що використовуватимуться в ході планованої діяльності;
- територіальне розміщення;
- можливі конструктивні варіанти елементів автодороги тощо.

Аналіз планованої діяльності дозволить вибрати найбільш раціональне як з екологічної точки зору, так і з технологічної рішення реконструкції автомобільної дороги за існуючим напрямком її розташування. Наприклад, існує два основні типи конструкцій дорожнього покриття – нежорсткий і жорсткий. При цьому досвід показує, що в будь-яких кліматичних умовах, при будь-якій інтенсивності і будь-якому складі руху, цементобетонні покриття є довговічнішими (30–50 років експлуатації) за асфальтобетонне (6–3 років). Для підвищення довговічності покриттів найдоцільніше застосовувати високоміцні дорожні бетони. При одній і тій же товщині плити застосування високоміцних бетонів дозволить збільшити несучу здатність на 18–30 % і тим самим підвищити термін служби цементобетонного покриття.

Ще одним прикладом вибору альтернативних варіантів є проектні рішення у випадках наявності поверхневих водних об'єктів. Відповідно до вимог Водної рамкової директиви, щоб уникнути погіршення стану водних об'єктів проекти повинні пропонувати рішення, які не включатимуть зміну течій водотоків, зміни берегів і прибережної рослинності, розміщення мостових опор у водних об’єктах, розміщення будь-яких інших фізичних бар'єрів у воді (наприклад, підземні пороги) або каналізації. Віадуки та підвісні мости є ідеальними рішеннями для таких цілей [1].

Принципи, що визначають вибір проекту реконструкції/будівництва автомобільної дороги можуть бути такі:

– найкоротша відстань між початковим та кінцевим пунктами;

– мінімальні вилучення цінних сільськогосподарських угідь, лісових масивів, приватних земель, природоохоронних територій, рекреаційних зон;

– забезпечення максимальної зручності та безпечності учасників руху;

– зручність для транзитних перевезень;

– можливість прийняття дорогою частини внутрішніх міських перевезень та сприяння розвитку інфраструктури приміських зон, якими вона пролягає;

– мінімальний вплив дороги на оточуюче навколишнє середовище;

– мінімальні капіталовкладення в будівництво;

– забезпечення захисту природного середовища та раціонального використання природних ресурсів;

– покращення умов проживання місцевого населення.

Головними екологічними принципами вибору того чи іншого варіанту мають стати [1]:

– найнижчий ступінь втрати оселищ (враховуючи також кумулятивні впливи);

– уникнення перетину природоохоронних територій, а якщо це неможливо – найнижчий його показник;

– уникнення перетину екологічних коридорів, а якщо це неможливо – найнижчий його показник з можливістю реалізації найкращих рішень для забезпечення проникності тваринного світу.

Інколи доцільно як альтернативний розглянути нульовий варіант – відсутність будь-якої діяльності.

Під час аналізу переваг обраного варіанта над альтернативними, окрім оцінки описаних у табл 2.1 ризиків, необхідно порівнювати:

площі (об'єми) втраченої рослинності, ґрунтів чи господарських угідь

- (сільськогосподарські, лісотехнічні, рибничі тощо);
- наявність об'єктів та територій природно-заповідного фонду;
- наявність перешкод (водних, наземних, демографічних);
- експлуатаційні параметри;
- наявність та розташування/відсутність допоміжних автодоріг;
- інші варіанти.

При виборі альтернативних варіантів потрібно враховувати ступінь загрози для біотичного різноманіття територій, оцінювати можливі ризики втрати ресурсного потенціалу території. При розгляді питань, пов’язаних з територіями, що мають охоронний статус, потрібно враховувати особливості їх зонування (наприклад, чи мають вони статус «заповідних», чи це ділянка рекреаційного або господарського призначення).

Альтернативу можуть не розглядати лише у випадку, коли планована діяльність пов'язана з реконструкцією і передбачає максимальне використання існуючих автошляхів та допоміжних споруд (за винятком, якщо такі споруди розташовані в межах об’єктів та територій різного природоохоронного статусу).

6. ОПИС ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ

Головне завдання опису поточного стану довкілля – задокументувати вихідні умови навколишнього середовища до початку реалізації планованої діяльності, використання яких для порівняння дозволить визначити силу будь-яких негативних впливів, що потенційно можуть виникнути при будівництві/експлуатації автодоріг у майбутньому. Також це необхідно для виявлення цінних компонентів довкілля (видів, угрупувань, оселищ, екосистем, природоохоронних територій, історико-культурних об'єктів тощо), що можуть унеможливити будівництво чи вимагати низки компенсаторних заходів щодо запобігання чи пом'якшення негативного впливу планової діяльності. Обов'язковим підрозділом цієї частини Звіту з ОВД має бути також опис ймовірної зміни довкілля в зоні планованої діяльності без здійснення такої в межах того, наскільки природні зміни від базового сценарію можуть бути оцінені на основі доступної інформації та наукових знань.

Інформацію про природні ресурси, фізико-географічні та соціально-економічні особливості можна отримати з наступних джерел:

- офіційні джерела об’єктивної інформації та чинні нормативні документи (СНіП, ДБН, ДСТУ, Літописи природи тощо);
- огляд існуючої інформації, доступної в публікаціях, офіційних звітах профільних організацій, попередні обстеження, виконані профільними організаціями;
- дані, отримані від місцевих органів влади;
- дані польових досліджень (геофізичні дослідження, геотехнічні вишукування та польові біологічні дослідження), виконані профільними організаціями;
- огляди веб-сайтів, що мають статус офіційних веб-ресурсів профільних та державних організацій;
- експертиза та дешифрування аерофотознімків та даних ДЗЗ.

Наукові публікації, що розглядаються як джерела інформації про поточний стан довкілля, мають бути терміном не більш ніж 6-10 річної давнини; польові дослідження мають проводитися у сезони, відповідні до збору необхідньої інформації (стан рослинності – період вегетації; стан популяцій видів тварин, що розмножуються на даній територій – у сезон розмноження, міграційні або зимові концентрації – під час міграційного та зимового сезонів; шляхи міграцій чи локальних переміщень – відповідно до сезонів, коли явище відбувається).

Особливу увагу приділяють цінним компонентам довкілля – раритетним складовим біоти та особливо важливим оселищам.

У гідрометеорологічній частині при зазначенні часових тенденцій (у розподілі сум опадів, середньорічних температур та ін.) слід використовувати дані довготривалих метеорологічних спостережень найближчої метеостанції (за період не менше 20 років).

Раритетна складова біоти:

– види, що мають охоронний статус різного рівня охорони (внесені до Міжнародного червоного списку, Червоної книги МСОП та Європейського червоного списку [33, 34]; охороняються Бернською конвенцією про охорону дикої фауни та флори і природних середовищ існування в Європі та Боннською конвенцією про збереження мігруючих видів диких тварин [14,15], а також угодами в межах Боннської конвенції (AEWA тощо); внесені до Червоної книги України 35]; входять до обласного/місцевого Переліку видів, що підлягають особливій охороні [36];
– рідкісні угруповання – такі, що входять до Зеленої книги України [37];
– оселища (біотопи, *habitats*), що охороняються Бернською конвенцією, або є складовими Смарагдової мережі;

Особливо важливі оселища – ділянки репродуктивного відновлення (місця нересту, гніздівлі, спарювання, розмноження) та сезонного скупчення біоти.

Як допоміжне джерело інформації можуть використовуватися Консультації з громадськістю та веб-сайти громадських організацій відповідного профілю, з обов'язковою подальшою перевіркою наведених фактів.

Опис поточного стану довкілля при підготовці Звіту з ОВД щодо будівництві/експлуатації автодороги має включати опис зони впливу проекту з наведенням відповідних картосхем та ряд інших обов’язкових положень (табл. 6.1).

Таблиця 6.1. Схема опису поточного стану довкілля при підготовці Звіту з ОВД

№ п/п	Розділи	Обов'язкові питання, що висвітлюються
1	2	3
	Фізико-географічні аспекти	
1	Фізико-географічне розташування території	Вказати загальну фізико-географічну характеристику територій в зоні впливу планованої діяльності та чітко зазначити географічні координати.
2	Геологічна та геоморфологічна будова	Навести загальну характеристику основних елементів геологічної, структурно-тектонічної будови території розміщення автомобільної дороги. Геоморфологічні особливості та ландшафти. Аналіз існуючих і прогнозованих негативних ендогенних і екзогенних процесів і явищ природного і техногенного походження (тектонічних, сейсмічних, геодинамічних, зсувних, селевих, карстових, змін напруженого стану і властивостей масивів порід, деформації земної поверхні та ін.).
3	Клімат і мікроклімат (можуть надаватись центром з гідрометеорології)	Характеристика кліматичної зони розміщення автомобільної дороги (згідно [38]). Метеорологічні характеристики та коефіцієнти, що визначають умови розсіювання забруднюючих речовин в атмосферу. Характеристика швидкості вітру (м/с), повторюваності напрямку вітру та штилів (%) . Оцінка очікуваних змін мікроклімату у випадках активних і масштабних впливів автомобільної дороги. Оцінка впливу кліматичних умов, несприятливих для розсіювання забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та сприятливих для зростання інтенсивності впливів автомобільної дороги на довкілля. Умови в зимовий період.

Продовження табл. 6.1

1	2	3
4	Гідрологія	Загальні відомості про водні об'єкти, основні дані щодо їх водозбірних басейнів і господарського використання, наявність пунктів спостережень за їх станом. Вказати особливості та густоту гідрографічної мережі території; у разі наявності мостових переходів – надати детальну гідрологічну характеристику водотоку. Зазначити глибини залягання ґрунтових вод, їхню динаміку. Показати ймовірність підтоплення території.
		Біологічні аспекти
5	Ґрунтовий покрив	Загальна характеристика ґрунтового покриву. Вказати типи ґрунтів і бали їхнього бонітету, потужність гумусового горизонту, щільність, фільтраційні властивості, можливі сценарії деградації тощо; зазначити чи є необхідність проведення рекультиваційних заходів щодо збереження і використання родючого шару ґрунту.
6	Природні комплекси	Навести загальну характеристику основних природних комплексів, вказати фізико-географічне, геоботанічне та зоологічне районування території; ступінь природності/освоєнності території, природний ресурсний потенціал.
7.	Рослинність	Характеризуються основні типи рослинних комплексів, що трапляються в зоні впливу планованої діяльності. Наводиться перелік домінуючих видів та фітоценозів. Визначається стан рослинних комплексів, наявні у ньому зміни та порушення. Особлива увага приділяється опису лісової рослинності та лісонасаджень: необхідно визначити тип, призначення, навести лісотаксаційні характеристики.
8.	Тваринний світ	Необхідно визначити види тварин, що трапляються в зоні впливу планованої діяльності (навести списки масових видів: звірів, птахів, рептилій та амфібій, риб, безхребетних), вказати зони їх поширення, розмноження та шляхи міграції. Охарактеризувати умови, необхідні для забезпечення їх життєдіяльності (кормові ресурси, місця розмноження, сховки тощо). Стисло описати розміри популяцій, здатність до адаптацій у разі антропогенної трансформації та наявність поряд оселищ, що можуть взяти на себе компенсаторні функції. Окремо наводиться характеристика видів, здатних впливати на санітарно-епідеміологічну та паразитологічну ситуацію в регіоні.
9	Об'єкти ПЗФ та інші природоохоронні об'єкти і території	Аналіз та загальна характеристика природно-заповідної мережі в зоні будівництва та впливу автодороги. Перелік об'єктів природно-заповідного фонду (державного та місцевого значення). Окремо виділяються території, що охороняються згідно Рамсарської конвенції (Рамсарські угіддя) та території Смарагдової мережі України, екологічної мережі та інші типи природоохоронних територій. По всіх територіях наводяться картосхеми, на яких визначається їх локалізація у зоні впливу автодороги, межі об'єктів та функціональні зони (якщо об'єкти є зонованими). Для кожної з природоохоронної території чи об'єкту наводиться стисла характеристика, яка надає кількісну та якісну оцінку рідкісних видів, угрупувань, біотопів, або інших природних компонентів, для збереження яких було створено дану природоохоронну структуру.
10	Раритетна складова біоти	Надати перелік видів рослин, тварин та угруповань, внесених до охоронних списків різного рівня охорони. Для кожного з видів привести загальні популяційні характеристики, картосхеми поширення в зоні впливу планованої діяльності. Вказати наявність можливих компенсаторних територій для підтримання чисельності та структури популяцій, угруповань, місць нагулу/розмноження чи перебування даних видів.

Продовження табл. 6.1

1	2	3
11.	Особливо важливі оселища	Дати перелік (деталізація оцінки рівня місцевих фацій та урочищ, або типів оселищ). Навести їх характеристику, площі, що будуть задіяні у проекті, перелік видів і угруповань, життєдіяльність яких вони підтримують. Характеризується наявність природних резерватів скупчення біоти (лісів, водно-болотних угідь тощо), екологічних коридорів, існуючих наземних і повітряних міграційних коридорів.
12	Чужорідні види	За наявності – наводиться список і характеристика стану популяцій чужорідних видів.
Соціально-економічні аспекти		
13	Соціально-економічне середовище	Дані щодо наявності і кількості населених пунктів. Інформація щодо їх розташування, системи розселення і чисельності населення, ступеня його зайнятості. Характер та розміщення прилеглої до об'єкта проектування житлової та громадської забудови. Охарактеризувати домінуючі типи господарювання.
14	Техногенне середовище	Наявні промислові, житлово-цивільні об'єкти, наземні і підземні споруди та інші елементи техногенного середовища, що знаходяться в зоні впливів планованої діяльності. Відомості щодо наявності потенційно-небезпечних техногенних та природних об'єктів і зон екологічного ризику.
15	Історико-культурне середовище	Наводиться характеристика культурної спадщини в регіоні, складається детальна карта розташування пам'яток архітектури, історії та культур, що знаходяться в зоні впливу/реалізації проекту.

Розділ щодо опису поточного стану довкілля має закінчуватися описом ймовірних змін основних складових довкілля за умови «нульової альтернативи» (без здійснення планованої діяльності) в межах того, наскільки природні зміни від базового сценарію можуть бути оцінені на основі доступної екологічної інформації та наукових знань. Це має бути аналіз наявної господарської діяльності в зоні планованого будівництва автодороги та оцінка існуючого впливу на основні складові довкілля (табл. 6.2).

Таблиця 6.2. Рекомендована схема опису ймовірних змін довкілля без здійснення планованої діяльності

Складова	Опис поточного стану	Опис ймовірної зміни довкілля без здійснення планованої діяльності
Повітря	Величини існуючих фонових концентрацій забруднюючих речовин та основні джерела забруднення	Наявність/відсутність, описання характеру та напрямку поточних змін при існуючому господарському використанні території планованої діяльності. Для угідь та природоохоронних територій та об'єктів – можливості щодо розширення площ існуючих, створення нових
Води	Існуючі водокористувачі та величини забруднення (джерела забруднення)	
Угіддя	Характеристика площ існуючих угідь (сільськогосподарських, лісових, рибничих тощо), головні користувачі	
Природні комплекси	Наводиться характеристика збереженості/порушенності природних комплексів, ступінь їх цілісності/фрагментації, кількісний аналіз природоохоронних територій та об'єктів	

7. ОПИС ЕЛЕМЕНТІВ ДОВКІЛЛЯ, ЩО ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ З БОКУ ПЛАНОВАНАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Окремим розділом Звіту з ОВД є характеристика складових (факторів) довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності. На етапах, що передують будівництву, оцінюється ймовірність впливів/змін будівництва/експлуатації чи реконструкції автострад на довкілля за трьома основними складовими (ресурсами), відповідно до деталей, наведених у табл. 7.1.

Таблиця 7.1. Основні складові довкілля, що оцінюються на предмет можливого впливу

Фізичне середовище	Повітря та клімат
	Геологічне середовище
	Поверхневі та підземні води
	Екзогенні та ендогенні процеси
Біотичне середовище	Ґрунти
	Біота (рослинний і тваринний світ)
	Екологічний стан масивів поверхневих вод
	Оселища
	Раритетна складова біоти
	Об'єкти ПЗФ
Соціально-економічне середовище	Економіка, зайнятість та доходи
	Земля та засоби до існування
	Здоров'я та безпека населення
	Рух та транспорт
	Історико-культурна спадщина

Джерелами потенційного впливу транспортної системи на довкілля є: автомобільна дорога як інженерна споруда, транспортний рух, технологічні процеси будівництва й утримання дороги

п. 4.7 ДБН В.2.3-4:2015[21]

Джерела та види можливого впливу будівництва/реконструкції чи експлуатації автодоріг вже були детально розглянуті у розділах 4.3 та 4.4 даного видання (див., зокрема, табл. 4.5, 4.6, рис. 4.2). Саме на їх підґрунті наводиться детальний аналіз ймовірних змін для всіх вказаних складових довкілля (табл. 7.2).

Таблиця 7.2 Деталізація змін, що зазнають складові довкілля в ході планованої діяльності

Складова	Деталізація ймовірних впливів
1	2
3Повітря та клімат	Характеристика викидів забруднюючих речовин в атмосферу від автомобільної дороги при експлуатації, схема її розміщення на генплані. Перелік забруднюючих речовин, що викидаються в повітря, та зазначення їх гранично допустимих концентрацій (ГДК) згідно з [38] Визначення валових викидів в тонах на рік та грамах на секунду від транспортних засобів згідно з [39]. Розрахунок пилу неорганічних речовин при виконанні будівельних робіт. Розрахунок розсіювання забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, виконаний за допомогою однієї з комп'ютерних програм, які затверджені в Україні, та згідно з [40].
Геологічне середовище. Екзогенні та ендогенні процеси	Аналіз впливу вібрації, виникнення небезпечних інженерно-геологічних процесів і явищ та інших чинників (селі, зсуви, снігові лавини, обвали, розмиви внаслідок порушення структури гірських порід на схилах тощо).
Поверхневі та підземні води	Аналіз порушення гідрологічних і гідрогеологічних параметрів водних об'єктів і територій у зоні впливів автомобільної дороги, впливи на поверхневі і підземні води пріоритетних і специфічних забруднюючих речовин, що надходять у водне середовище при скидах дощових, талих вод та забруднених стоків (за:[41]). Оцінка впливів на стан поверхневих вод (морфометричні, гідродинамічні, водно-балансові параметри). Оцінка екологічного стану масивів поверхневих вод (відповідно до [25]). Оцінка можливих впливів та порушень у водоохоронних зонах (відповідно до [42]), а також у зоні забезпечення інженерного захисту прибережних територій. Оцінка впливів на ґрунтові води і водоносні горизонти, що використовуються для питних, господарських, лікувальних та інших цілей (морфометричні, гідродинамічні, фільтраційні та водно-балансові параметри; якість вод, включаючи фізичні, хімічні, санітарно-гігієнічні показники тощо).
Ґрунти	Аналіз можливого забруднення та інших чинників, які негативно впливають на стан ґрунтів.
Біота (рослинний і тваринний світ)	Оцінюються: – можливі впливи на тваринний та рослинний світ (на види та угруповання з наголосом на раритетну складову) – ймовірність знищення чи трансформації, в тому числі поява інвазивних видів та бур'янів; – потенційні втрати (чи появи нових) оселищ, у тому числі таких, що є нерестовищами, репродукційними ділянками та місцями нагулу, зимівлі тощо; – зміни площ, структури та гідрологічного режиму оселищ, пряме знищення дерев (вказати кількість) в результаті земляних робіт, порушення цілісності рослинного покриву та його інтенсивне забур'янення; – ймовірність прямої загибелі тварин, порушення міграційних шляхів, зміни кормової бази, збільшення фактору неспокою тощо.
Особливо важливі оселища	
Раритетна складова біоти	
Об'єкти ПЗФ та інші природоохоронні території	Аналіз наявності у зоні впливу автомобільної дороги об'єктів природно-заповідного фонду, інших природоохоронних територій чи територій, перспективних для заповідання.
Економіка, зайнятість та доходи	Аналізують як можливі втрати природного ресурсу, так і нові можливості. Описують постійні або тимчасові зміни у структурі землекористування та його інтенсивності. Характеризують можливі зміни інфраструктури і селитебних комплексів.
Земля та засоби до існування	Відчуження земель у тимчасове використання, утворення та утилізація/захоронення відходів та будівельного сміття, порушення ґрунтового покриву та ін. Аналіз впливу на ґрунти з урахуванням особливостей землекористування, наявності площ цінних сільськогосподарських угідь.

Продовження табл. 7.2

1	2
Здоров'я та безпека населення	Аналіз характеристики шуму від автомобільної дороги (за [39]). Дані про розрахункові обсяги усіх видів газоподібних, рідких, твердих відходів, які будуть утворюватись при експлуатації, будівництві та ремонті автомобільної дороги.
Рух та транспорт	Склад транспортного потоку, інтенсивність руху, швидкість руху, технічні характеристики автомобільної дороги (тип покриття проїзної частини, поздовжній ухил дороги).
Історико-культурна спадщина	Аналізуються можливі наслідки для об'єктів історико-культурної спадщини (як прямі, так і опосередковані).

Аналізуються можливі втрати тих чи тих складових довкілля і порівнюються із впливами/втратами, що можуть виникнути у разі використання запропонованих вище альтернативних варіантів планованої діяльності.

Детальний опис наводиться лише тих факторів, які потенційно можуть бути задіяні під час будівництва чи експлуатації автодоріг та мають важливе природоохоронне значення. Складові екосистеми, що широко поширені, не задіяні в процесі планованої діяльності чи стійкі до впливу, із даної характеристики можуть бути виключені. Наприклад, оселища і види, що досить поширені, займають значні площі (у т.ч. і на суміжних територіях) і мають низьке природоохоронне значення; антропогенно трансформовані території і супутні їм комплекси біоти, що добре пристосовані до постійних техногенних впливів.

8. ПРОЦЕДУРА ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ З ОВД В ЧАСТИНІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

Відповідно до пункту 2.5 ст. 6 Закону України про ОВД, опис і оцінка можливого впливу на довкілля планованої діяльності має включати аналіз величини та масштабів такого впливу, характеру (за наявності – транскордонного), інтенсивності і складності, ймовірності, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу.

8.1. Загальні положення

Оцінюють як планові/прогнозовані (впливи, що виникають у процесі реалізації проекту, так і незаплановані – впливи, що виникають в результаті незапланованих або нестандартних подій (оцінюють ймовірність виникнення такого впливу), визначають їхній характер (негативний, позитивний), тип (прямий, непрямий, кумулятивний) [24].

Негативний вплив – той, що спричиняє негативні зміни щодо природного (базового) стану або вводить новий небажаний чинник впливу на довкілля.

Позитивний вплив – той, що спричиняє відновлення, наближення до природного (базового) стану екосистеми або вводить новий бажаний фактор.

Прямий вплив – вплив, безпосередньо пов'язаний з реалізацією проекту і є результатом взаємодії між робочими операціями і довкіллям (наприклад, між землебудівними роботами і рослинним покривом території).

Непрямий вплив – пов'язаний з опосередкованими змінами природного середовища, що є результатом інших заходів, які здійснюють як наслідок проекту (наприклад, підвищення захворюваності населення як результат загазованості повітря).

Кумулятивний (сумарний) – вплив, що діє спільно з іншими видами впливу.

Тривалість планованої діяльності у рамках кожного з цих основних етапів може значно відрізнятися, і кожен з них має свої власні потенційні екологічні та соціально-економічні впливи та ризики.

Критерії для оцінки впливів на біоту підбирають із таких міркувань, аби врахувати сезонні зміни та етапи життєвого циклу видів. Наприклад, птахів можна вважати значно вразливішими в сезон розмноження, а деякі види – також під час перельоту або міграції. Оцінюють як прямі впливи, що проявляються в безпосередній трансформації чи знищенні (вирубці) рослинності, так і непрямі (пов'язані із можливими змінами мікроклімату, рівня ґрунтових вод, порушення природних сезонних чи добових явищ та циклів, порушення міграційних шляхів, нерестовищ, відсутністю сховок, кормової бази тощо).

Зазначимо, що вплив на основні компоненти довкілля при будівництві та реконструкції автомобільних доріг носить тимчасовий характер і має місце під час проведення підготовчих та будівельних робіт. Постійний вплив відбувається під час експлуатації об'єкту.

Тимчасовий: прогнозують, що вплив буде нетривалим і переривчастим/ випадковим за природою.

Короткочасний: прогнозують, що вплив триватиме обмежений час, але припиниться з завершенням заходу або в результаті компенсуючих заходів чи заходів з відновлення природного стану.

Довготривалий: вплив, який триватиме довго, протягом усієї фази експлуатації, проте припиниться з закінченням проекту. До цієї групи відносять вплив, який може бути переривчастим або повторюваним, а не постійним, якщо він проявляється протягом тривалого періоду (наприклад, якщо повторюється сезонне порушення середовища окремих видів у результаті діяльності з обслуговування/обстеження).

Постійний: вплив, який триває протягом усього проекту і спричиняє постійні зміни відповідного ресурсу/рецептора, або той, який зберігається тривалий час після завершення проекту.

Зворотний вплив – той, що перестає проявлятися негайно або через прийнятний проміжок часу після закінчення реалізації планованої діяльності або за умови впровадження компенсаторних заходів.

Незворотний вплив – той, що неможливо усунути, ліквідувати чи зменшити шляхом застосування компенсуючих заходів.

Насамкінець визначають «значущість» впливу та можливість нівелювання його дії за допомогою компенсаторних заходів.

За обставин, коли результати оцінки вказують на відсутність прояву негативного впливу того чи іншого чинника або малу його ймовірність, цей факт необхідно аргументовано довести.

Критерії «значущості» впливу в рамках ОВД:

Вплив відсутній – вплив реалізації планованої діяльності не відрізняється від фонового/природного стану екологічних та соціально-економічних змін.

Вплив незначний – вплив малої величини, здатний вплинути на ресурси, що широко представлені і не мають певного рівня цінності (природоохоронного чи соціально-економічного).

Вплив суттєвий – реалізація планованої діяльності спричинить впливи, що позначаться на цінних ресурсах (природоохоронного чи соціально-економічного значення).

Не існує обов'язкової схеми викладень оцінки впливу будівництва доріг на природні ресурси. Як основу пропонуємо використовувати табл. 7.2 з розширенням структурних складових довкілля, деталізацією характеру впливу та обов'язковою кількісною оцінкою останніх (табл. 8.2, 8.3).

Таблиця 8.2 Пропонована схема опису впливу будівництва та експлуатації автодоріг на природні ресурси

Розділ	Обов'язкові питання що освітлюються в розділі	Обов'язкові кількісні дані оцінки
Вплив на земельні ресурси	Аналіз прямої втрати та наслідки можливого забруднення (окремо на раритетну складову – форма представлення згідно табл. 8.3)	Площі вилучених для планованої діяльності земель за господарськими категоріями. Площі земель, що зазнають забруднення в результаті експлуатації.
Вплив на рослинний світ		Площі вилучених рослинних комплексів за типами (дерева, чагарники, трав'янисті угруповання), для дерев – обов'язкові лісотаксаційні кількісні показники. Кількісні показники популяцій (чисельність, вікова структура та ін.) для усіх раритетних видів/угруповань, що будуть знищені/порушені або зазнають впливу. Для оселищ – площі, які будуть порушені.
Вплив на тваринний світ		Кількість, протяжність та площа ділянки фрагментації міграційних коридорів в зоні планованої діяльності. Кількісні показники популяцій (чисельність, вікова структура та ін.) для усіх раритетних видів/угруповань, що будуть знищені/порушені або зазнають впливу. Кількісна оцінка особливо важливих оселищ в зоні впливу з основними їх якісними та кількісними показниками (кількість репродуктивних ділянок та їх площа, кількість видів, що мешкають чи відвідують; кількість гнізд і т.п.). Прогнозовані кількісні оцінки загибелі тварин.

Таблиця 8.3.Характеристика можливих негативних впливів на види флори та фауни, що входять до охоронних списків різного рівня, в зоні впливу об'єкта планованої діяльності

	Українська назва	Латинська назва	Охоронний статус	Загроза
1.				
2.				
3.				

8.2. Приклади оцінки впливів на біоту

Напрямки негативного впливу будівництва та експлуатації автодоріг на рослинний і тваринний світ та природні комплекси можливо оцінити за тривалістю, зворотністю та інтенсивністю (рівнем) впливу (табл. 8.1).

Таблиця 8.1 Узагальнений перелік факторів негативного впливу на біоту при будівництві та експлуатації автошляхів та їх оцінка

№	Характеристика впливу* Фактори негативного впливу	Трива-лість	Зворот-ність	Рівень
1.	***на етапі будівництва:***			
1.1	Безпосереднє знищення рослинного покриву та пов'язаних з ним угруповань тварин.	Т	+	2
1.2	Безпосереднє знищення видів, угруповань та оселищ (*habitats*), які знаходяться під охороною національного та міжнародного законодавства.	Т	_	3
1.3	Забруднення ґрунтів, повітря, водойм.	Т	+	1
1.4	Порушення гідрологічного і як наслідок – гідробіологічного режиму водотоків та інших типів водойм, як у зоні будівництва так і прилеглих ділянках. Зміни рівня ґрунтових вод.	Т	+	3
1.5	Підвищення фактору тривоги для тварин на прилеглих до будівництва територіях.	Т	+	1
2	***на етапі експлуатації:***			
2.1	Порушення гідрологічного і як наслідок – гідробіологічного режиму водотоків та інших типів водойм дорожнім полотном та спорудами відведення. Зміни рівня ґрунтових вод.	П	_	2-3
2.2	Порушення шляхів сезонних міграцій та локальних переміщень тварин, що призводить до погіршення умов життя тварин та сприяє формуванню ізольованих популяцій, які є менш стабільними у довгостроковому аспекті, а також загибель тварин на автодорогах.	П	+	3
2.3	Хімічне забруднення повітря, ґрунтів та водойм на ділянках, прилеглих до автодоріг.	П	_	2
2.4	Шумове забруднення прилеглих для автодоріг територій.	П	_	1
2.5	Фізичне знищення.	П	_	2

* Т – вплив тимчасовий, П – вплив постійний; «+» – зворотний, «–» – незворотний; 1 – вплив відсутній; 2 – вплив незначний, 3 – вплив суттєвий

Відсутній чи незначний вплив – зміни в біотичному різноманітті, які статистично не реєструють під час моніторингових досліджень, а екосистема при цьому знаходиться в наближеному до природного стану.

Помірний або слабкий вплив (або вплив середньої сили) – зміни у структурі видів чи їхніх угруповань реєструють статистично, у разі його виникнення можливий вихід екосистеми зі стаціонарного енергетичного стану з поверненням у нього після закінчення впливу. Зміни відбуваються на відносно невеликій площі, впливи обмежуються конкретним місцем і згасають в ланцюзі ієрархії екосистем.

Значний вплив – зміни очевидні, для їхнього виявлення статистика не потрібна, зміни відбуваються на видовому рівні чи спостерігається зміна енергетичних процесів в екосистемі аж до руйнування останньої.

Так, однією з начальних стадій будівництва автошляхів є зняття ґрунтового покриву у смузі, відведеної для будівництва дороги. При хвилястому рельєфі будуються насипи, або виїмки. На цих ділянках повністю знищується природний рослинний покрив, а також безхребетні і частково хребетні тварини (наприклад, амфібії, рептилії, малі ссавці та їх оселища). Обсяг шкоди природі залежить від ширини полоси відводу та складності рельєфу, а також наявності цінних видів, угруповань та біотопів. Крім постійного вилучення земель з їх повною трансформацією відбувається і тимчасове вилучення на період виконання будівельних робіт для розміщення виробничих баз, побутових приміщень, технологічних проїздів, складів тощо. На цих землях також відбувається значна або повна трансформація природних ділянок.

Забруднення повітря, ґрунтів та водойм на цьому етапі планованої діяльності є незначним чинником впливу на біоту в звичайному режимі ведення робіт. Воно територіально обмежене; негативний вплив може охоплювати значні території /акваторії лише за умов надзвичайних ситуацій, наприклад, масштабний аварійний розлив паливно-мастильних матеріалів. У процесі будівництва для захисту земельного полотна від розмиву чи перезволоження передбачається система поверхневого водовідведення та, у разі необхідності, пониження рівня ґрунтових вод. В результаті може відбуватися порушення гідрологічного режиму водотоків та інших типів водойм як у самій зоні будівництва, так і прилеглих ділянках. При недосконалій системі регулювання поверхневого стоку чи порушенні технології робіт створення насипів може викликати підтоплення та заболочення прилеглих територій, порушувати/ускладнювати гідрологічний зв'язок між різними частинами водойми. Створення виїмок може навпаки сприяти осушення суміжних територій. Зміни трансформація гідрологічного режиму можуть докорінно змінювати умови існування біоти. Зазвичай такі порушення не охоплюють значних ділянок. Тільки у випадку, коли насип майже повністю поділяє водойму чи водно-болотне угіддя на частини, а спроектовані гідроспоруди не забезпечують збереження природного гідрологічного режиму, негативний вплив буде суттєвим і незворотним.

Вплив фактору тривоги (порушення спокою) суттєвий, переважно у випадку ссавців та птахів. У разі будівництва/експлуатації автодоріг чинниками тривоги можуть виступати як різкі звуки техніки, що працює чи подає попереджуючі сигнали, так і підвищений фактор перебування на території людей та машин. Порушення періоду спокою може негативно вплинути на колонії птахів, що розташовані поблизу будівництва автодоріг, на окремі види птахів, для гнізд яких важливе усамітнення (хижі птахи, чорний лелека тощо), або на місця масових ночівель птахів чи їх регулярної концентрації під час міграцій. Проте, цей вплив можна розглядати як тимчасовий. Зазначимо, що відповідно до ст. 39 Закону України «Про тваринний світ» [7] «У період масового розмноження диких тварин, з 1 квітня до 15 червня, забороняється проведення робіт та заходів, які є джерелом підвищеного шуму та неспокою (пальба, проведення вибухових робіт, феєрверків, санітарних рубок лісу, використання моторних маломірних суден, проведення ралі та інших змагань на транспортних засобах)».

Підвищення рівня доступності прилеглих територій може призвести до значної деградації в результаті високого рекреаційного навантаження, що буде проявлятися у концентрації транспортних засобів на окремих ділянках (частіше на берегах водойм) та майже постійної присутності людини в цих місцях, за виключенням зимового періоду. В результаті відбувається значна деградація природних комплексів або навіть їх повне знищення.

Багато видів тварин, в тому числі і тих, які знаходяться під охороною національного або/та міжнародного законодавства, здійснюють сезонні міграції на значні відстані або локальні сезонні чи добові переміщення. Локальні переміщення можуть бути пов'язані, наприклад, з використанням різних біотопів для розмноження та постійного мешкання. Так, болотяні черепахи, які мешкають в водно-болотних угіддях, розмножуються на прилеглих ділянках суші з піщаними ґрунтами. Деякі амфібії, навпаки, розмножуючись у водоймах, можуть переходити потім на сушу. Певні види рептилій (зокрема, вужі звичайні), які зимують в укриттях на суходолі, навесні переміщаються у водойми. У ссавців також можуть спостерігатися зміни у біотопічної преференції у різні сезони, зокрема, під час зимівлі та розмноження. Активні переміщення характерні для багатьох видів тварин під час розселення молоді. Порушення шляхів сезонних міграцій та місцевих переміщень тварин призводить до погіршення умов їх життя та сприяє формуванню ізольованих популяцій, які є менш стабільними у довгостроковому аспекті. Але головним негативним фактором є загибель тварин під час перетинання ними дороги. Такі випадки є регулярними навіть для великих тварин, таких як ведмеді, лосі, олені, кабани тощо. Загибель тварин на дорогах може бути пов'язана з іншими причинами. Наприклад, у разі перепадів температур між денними та нічними періодами доби. Так, особливо у весняний та осінній періоди, у сутінках та першу половину ночі дорожнє покриття зазвичай тепліше, ніж прилеглі території, що може приваблювати (подекуди – масово!) ропух та жаб. Деякі види дрібних ссавців відвідують проїзджу частину та узбіччя у пошуках загиблих від транспорту безхребетних. Окремі види сов та денних хижих птахів можуть полювати на рептилій та дрібних ссавців на полосі відводу дороги, що також може призводити до зіткнення з транспортними засобами та травмування або загибелі.

Незважаючи на сильне шумове забруднення територій, прилеглих до автодоріг з інтенсивним трафіком, відомостей про значний його влив на тваринний світ недостатньо, щоб віднести його до факторів значного негативного впливу. Таким чином, він не є пріоритетним для оцінки впливу автодороги на біоту.

Будівництво автодоріг, зазвичай, веде до формування мережі об'єктів дорожнього сервісу: облаштованих місць для зупинки маршрутних транспортних засобів, майданчиків для стоянки транспортних засобів, майданчиків відпочинку, автозаправних станцій, пунктів технічного обслуговування, мотелів, готелів, кемпінгів, торговельних пунктів, кафе, ресторанів тощо. Все це посилює негативний вплив автодоріг на біоту шляхом додаткового вилучення земель, зростання рівня хімічного та фізичного забруднення, а також посилення фактору тривоги (неспокою).

9. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ З ОВД У ЧАСТИНІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ

Економіка, зайнятість, доходи

В рамках підготовки ОВД виконавцю потрібно провести дослідження економічного стану на національному та місцевому рівнях, у т.ч. основні економічні сектори, рівень ВВП, перспективи розвитку доріг та інфраструктури, водокористування, використання ресурсів, так само як некеровану індустріалізацію, економічні проблеми, еміграцію молоді та працівників.

Економічні негативні наслідки, пов'язані з процесами будівництва та експлуатації доріг, є мінімальними. Існують окремі незначні місцеві проблеми, але вони, головним чином, пов'язані з тимчасовими порушеннями на місцевому рівні, що не матимуть довгострокового впливу на економічний розвиток.

Очікується, що внаслідок будівництва доріг не виникне жодних серйозних негативних впливів на промисловість, адже потреба в матеріалах, паливі та іншому обладнанні лише сприятиме розвитку відповідних галузей. Будівельна діяльність може мати небажаний вплив на місцеву торгівлю та бізнес через тимчасово заблоковані або закриті під'їзні шляхи. Сільськогосподарська діяльність може відчувати негативний вплив, головним чином, через перепони, які можуть бути викликані роботами, наприклад, через обмеження доступу до полів.

Можуть бути незначні затримки через створення тимчасових доріг, повільний рух будівельного транспорту або перевезення великих механізмів та дорожніх машин.

Будівельні роботи (зокрема земляні) можуть пошкодити існуючу інфраструктуру (наприклад, водорозподільні труби, електричні стовпи тощо), розташовану поруч із дорогами та в місцях складування матеріалів. Можливе тимчасове порушення електропостачання або забруднення стічними водами водоносних систем.

Реалізація Проекту створенням нових робочих місць: можливості тимчасового працевлаштування будуть, переважно, на місцевому рівні.

Земля та засоби існування

В рамках підготовки ОВД виконавцю потрібно провести дослідження та визначити земельні ділянки в коридорі маршруту доріг, землевласників, землекористувачів, домогосподарства та споруди місцевих громад, підприємств та організацій, на які потенційно може вплинути будівництво та експлуатація дороги.

При проектуванні, реконструкції або нового будівництва автошляхів треба звести до мінімуму впливи від викупу земельних ділянок та переселення місцевих громад. За попередньою інформацією, проекти будівництва доріг можуть призвести до втрати земельних ділянок та переміщення людей через наступні фактори:

- викуп земельних ділянок в постійне користування;
- тимчасове придбання земельних ділянок для будівництва;
- обмеження доступу людей до ресурсів, розташованих уздовж доріг в межах коридору обмежень, що визначені на державному рівні;
- фізичне переміщення або переселення людей і/або демонтаж будівель та споруд.

Тому, ще до проведення консультацій із зацікавленими сторонами, виконавцю необхідно розробити «План відновлення засобів існування» (ПВЗІ), аби оцінити і охопити всі впливи на землі і засоби існування громади під час будівництва і експлуатації доріг.

Приклад змісту ПВЗІ:

- Опис проекту
    - Викуп земельних ділянок в тимчасове користування
    - Викуп земельних ділянок в постійне користування
- Маршрути шляхів та процес вибору маршрутів
- Графік проекту
- Національне та міжнародне законодавство
- Вплив від реалізації проекту
    - Вплив від викупу та сервітуту на землю
    - Використання землі на призначеній для проекту території
- Стратегія виплат компенсацій
- Процес компенсації
- Залучення зацікавлених сторін
- Групи населення, які можуть зазнати впливу
- Управління скаргами
- Моніторинг і оцінка
- Процес оприлюднення
- Графік виконання і бюджет
- Додатки:
    - Проект технічного завдання для дослідження та оцінки
    - Процедура викупу земельних ділянок та відповідальність за реалізацію
    - Анкета перепису та інвентаризації активів

Після завершення та узгодження ПВЗІ створюється детальний план-графік викупу земельних ділянок, на підставі якого буде проведено повний перепис та інвентаризацію активів та осіб. Також доцільним на даному етапі є вибіркове соціально-економічне дослідження для формування бази даних, яка буде використана для оцінки переваг проекту після його завершення.

Викуп землі виконується згідно згаданого план-графіку, але виконавець повинен також пам'ятати про тимчасовий викуп земельних ділянок і мінімізувати тривалість такого процесу та прийнятним чином забезпечити відновлення ділянок після завершення робіт.

Якщо на етапі проектування виникає необхідність фізичного переміщення людей, демонтажу будинків і споруд виконавець має створити «План заходів із

переселення» (ПЗП), який потрібно узгодити із потенційно задіяними людьми, відповідними органами влади і залученими кредиторами. Підготовки та реалізація ПЗП проходить ще до початку будівельних робіт.

Здоров'я та безпека населення

Основні потенційні впливи щодо здоров'я та безпека для громади пов'язані з:

- порушенням безпеки дорожнього руху;
- наявністю тимчасових працівників на території будівництва;
- ризиками для безпеки через несанкціонований доступ до будівельних майданчиків/споруд/механізмів.

Будівництво великих інфраструктурних проектів має ряд ключових ризиків для здоров'я та безпеки працівників, зайнятих у проекті. Ключовими проблемами можуть стати наступні:

- роботи на висоті;
- ковзання і падіння;
- переміщення техніки;
- ураження механізмами та об'єктами;
- пил та азбестові волокна;
- обмежене місце для розкопувальних робіт;
- біологічна небезпека (укуси небезпечних комах, змій, інших тварин).

Існує ризик для безпеки населення, коли будуються великі об'єкти, тому треба розробити запобіжні заходи для забезпечення безпеки як працівників, так і громадян. Виконавець буде зобов'язаний виробити та впровадити «План безпеки та охорони здоров'я» на місцевому рівні.

Більшість місцевих громад не зазнаватиме шкідливих наслідків через появу нових доріг. Навпаки, очікується підвищення якості життя, умов та пересування, посилення торгівля та родинних зв'язків з населеними пунктами, які знаходились на відстані. Головним позитивним впливом на громади від будівництва доріг будуть наслідки загального поліпшення економічної ситуації.

Експлуатація та підтримка доріг не матиме жодного впливу на статеві питання, структуру сім'ї, релігію населення.

Управління працівниками

Розглядаються основні впливи щодо управління працівниками:

- Здоров'я та безпека працівників;
- Охорона праці та безпека працівників.

Беручи до уваги характер діяльності (робота в складних погодних умовах, робота з технічними засобами підвищеної небезпеки тощо), охорона праці та безпека працівників – це ключова сфера ризику, де можливі аварії, які можуть призводити до травм або потенційно смертельних випадків, а також загублених робочих годин.

Отже, виконавцю потрібно строго дотримуватися положень українського законодавства та міжнародних стандартів щодо охорони праці та безпеки

працівників. Україна ратифікувала вісім основних конвенцій Міжнародної організації праці (МОП):

- Конвенція № 87 від 1948 р. про свободу асоціацій та захист прав організаторів;
- Конвенція № 98 від 1949 р. про право на організацію та колективні переговори;
- Конвенція № 29 від 1930 р. про примусову працю;
- Скасування Конвенції № 105 від 1957 р. про примусову працю;
- Конвенція № 138 від 1973 р. про мінімальний вік;
- Конвенція № 182 від 1999 р. про найгірші форми дитячої праці;
- Конвенція № 100 від 1951 р. про рівну оплату праці;
- Конвенція № 111 від 1958 року про дискримінацію (зайнятість та професію).

Культурна спадщина

В рамках підготовки ОВД виконавцю потрібно провести дослідження та визначити об’єкти археології та культурної спадщини, їх охоронні зони, вимоги до захисту та збереження, умови зберігання та використання.

При планування автостради під час консультацій із зацікавленими сторонами необхідно вивчити питання щодо наявності в зоні планованої діяльності і впливу проекту археологічних, культурних та історичних пам'яток. Усі об'єкти культурної спадщини, що потенційно зазнають прямого чи опосередкованого впливу планованої діяльності, необхідно дослідити та врахувати в Проекті чи розділі щодо компенсаторних заходів. За необхідності – змінити або скоригувати маршрут. До плану дослідження об’єктів культурної спадщини повинні увійти існуючі місця культурної цінності, такі як пам'ятники, кладовища, церкви. Незважаючи на те, що більшість цих об’єктів не стане перешкодами, завдяки розробці проектної документації, очікується, що в одному або декількох місцях може бути певне посягання на їх території. Конкретні заходи, які необхідно вжити, певним чином залежатимуть від думок та переконань місцевих жителів і будуть визначені під час консультацій із зацікавленими сторонами.

Ймовірно, що під час будівництва можуть трапитися невеликі об'єкти або предмети культурної спадщини, і виконавець повинен бути готовий до таких подій та робити наступне:

- залучити державні та місцеві археологічні, культурні та історичні органи та групи у консультаційні форуми як зацікавлені сторони проекту, щоб їхній досвід міг бути доступним для проекту;
- розробити протокол для фіксації будь-яких випадкових знахідок та вжиття заходів для забезпечення їх захисту і збереження при проведенні будь-яких земляних робіт. Протокол має включити наступне:
  - невідкладну зупинку роботи, щоб дозволити провести дослідження у випадку будь-якої знахідки;
  - сповіщення Національної академії наук України при підозрі важливої знахідки і вжиття будь-яких дій, необхідних для забезпечення її захисту.

10. РОЗРОБКА ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ ЗАПОБІГАННЮ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ, ТА ПОШУКИ КОМПЕНСАТОРНИХ МЕХАНІЗМІВ

10.1. Загальні положення

Розділ звіту має містити опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля, у тому числі (за можливості), компенсаторних заходів.

Компенсаторні заходи (організаційні й технічні) розробляються і втілюються у життя для уникнення або зменшення негативного впливу транспорту на людину і довкілля (табл. 10.1). Для оцінки ефективності заходів здійснюється моніторинг довкілля. У випадку, коли отримані негативні зміни у довкіллі після здійснення проекту перевищують нормативний або очікуваний рівень, здійснюються додаткові заходи, спрямовані на приведення параметрів у відповідність до встановлених нормативно-правовими актами та проектною документацією [1].

Компенсаторні заходи – комплекс заходів, спрямованих на пом'якшення та/або зменшення негативного впливу на довкілля об'єкта планованої діяльності.

10.2. Інженерні аспекти природоохоронних заходів при будівництві та реконструкції автомобільних доріг загального користування

Комплексні природоохоронні заходи при організації будівельних робіт включають:

– захист повітряного середовища;
– охорона поверхневих і підземних вод;
– охорона ґрунту;
– охорона рослинного і тваринного світу;
– поводження з відходами.

Перелік і стисла характеристика проектних рішень природоохоронних заходів приведена в табл. 10.2.

Основними джерелами шуму та вібрації при будівництві та ремонті автомобільних доріг є будівельна техніка та автотранспорт. Для визначення тимчасового впливу шуму при будівництві та ремонті автомобільних доріг необхідно проводити розрахунок рівня шуму на території будівельного майданчику та на прилеглій території згідно з ДСТУ-Н Б В.1.1-35.

Таблиця 10.1. Негативний вплив об'єктів транспортної інфраструктури на довкілля і технічні заходи, спрямовані на усунення або зменшення такого впливу (наводиться за: [1])

Негативний вплив	Заходи, спрямовані на подолання або зменшення негативних наслідків
Вилучення земель для потреб транспортної інфраструктури	- Мінімізація вилучення цінних земель за рахунок гнучкого проектування дорожньої інфраструктури – будівництво мостів, естакад, тунелів. - Запровадження організаційних заходів, спрямованих на збільшення пропускних можливостей існуючої мережі автодоріг: зміни правил руху, реконструкція існуючої дорожньої мережі.
Створення бар'єрів між екосистемами, руйнування екосистем внаслідок прямої заміни природних комплексів об'єктами транспортної інфраструктури	- Максимальне використання можливостей існуючої дорожньої мережі. - Планування нової дорожньої інфраструктури з урахуванням об`єктів екологічної мережі, уникнення прокладання доріг через особливо цінні природні об`єкти. - Створення таких об`єктів дорожньої інфраструктури, котрі дозволяють уникнути знищення природних комплексів і покращити експлуатаційні характеристики автодоріг (будівництво тунелів, мостів та шляхопроводів, облаштування кульвертів та інших водопропускних споруд тощо). - Запровадження організаційних заходів, спрямованих на створення доріг, котрі не створюють серйозних бар`єрів між екосистемами і оселищами (обмеження швидкості руху на окремих ділянках, встановлення попереджувальних знаків тощо). - Будівництво спеціальних технічних конструкцій з метою створення умов для міграції тварин і збереження зв`язків між екосистемами – так звані біопереходи, встановлення захисних огороджень тощо.
Забруднення повітряного середовища	- Проектування нових об`єктів поза межами поселень. - Створення захисних лісосмуг. - Улаштування спеціальних дорожніх покриттів. - Дотримання відстаней між дорогами та житловою і громадською забудовою, котрі забезпечують зниження забруднення атмосферного повітря до рівня, що не перевищує ГДК.
Забруднення водного середовища і порушення гідрологічного режиму водотоків	- Будівництво систем збирання і відведення стоків. - Будівництво або приєднання до очисних споруд (спеціальні використовуються вкрай рідко). - Облаштування водопропускних споруд, котрі забезпечують збереження параметрів водотоків.
Забруднення ґрунтів, погіршення якості земельних ресурсів	- Зняття родючого шару ґрунту. - Облаштування лісозахисних смуг тощо.
Порушення стійкості геологічного середовища	- Облаштування спеціальних інженерних споруд (підпірні стінки, тунелі, укладання геотекстилю тощо).
Шумове забруднення та виникнення шкідливих вібрацій	- Облаштування шумозахисних екранів, спеціальних захисних насаджень. - Посилення дорожнього полотна, використання спеціальних матеріалів тощо.
Утворення відходів	- Використання матеріалів, котрі мають високі експлуатаційні характеристики і тривалий термін експлуатації (металічні елементи замість пластмасових, ремонтопридатні елементи). - Повторне використання матеріалів (наприклад, зрізаний асфальтобетон). - Утилізація відходів, котрі не можуть бути повторно використані.
Аварійні ситуації на дорогах	- Облаштування захисних огороджень, біопереходів, підземних та надземних переходів, автоматичної звукової сигналізації, світлофорів тощо, встановлення освітлення.

Таблиця 10.2. Перелік і стисла характеристика проектних рішень природоохоронних заходів

№№	Напрям	Перелік проектних рішень	Характеристика проектних рішень
1	2	3	4
1	Ресурсозберігаючі заходи	Збереження і раціональне використання земельних, водних, енергетичних ресурсів, повторне використання відходів, які утворюються при будівництві та ремонті дороги.	Дотримання вимог Земельного кодексу та щодо раціонального використання земель.
			Збереження і раціональне використовування родючого шару ґрунту.
			Раціональне використання земельних ресурсів.
			Виключення роботи машин та механізмів на холостому ході.
			Мінімізація робіт у темний час доби.
			Застосування сучасних композиційних, в'яжучих, адгезійних домішок при ремонті дорожнього покриття.
2	Захисні заходи	Влаштування захисних споруд (очисні споруди стічних вод, шумозахисні екрани), включаючи технологічні заходи (використання екологічно чистих і безвідхідних технологій, очищення стічних вод, екологічно безпечне поводження з відходами тощо).	Захист від водної та вітрової ерозії (укріплення обочин та порушених територій насуванням родючого ґрунту та посівом багаторічних трав).
			Здійснення протиерозійного захисту верхового укосу шляхом укріплення з використанням родючого ґрунту із засівом трав.
			Конструкція дорожнього покриття без застосування токсичних матеріалів.
			Запобігання неприпустимого забруднення поверхні землі відходами шляхом зберігання матеріалів інертного складу (кам'яні матеріали, пісок та ін.) на будівельному майданчику в спеціальних складах.
			Огородження будівельного майданчика та відведення дощових і талих вод з його територій.
			Вертикальне планування прилеглої до дороги території у межах смуги відводу, яке забезпечує уникнення застою поверхневої води.
			Виконання необхідного ухилу схилів і укосів з врахуванням їх висоти і кладу ґрунту та їх укріплення.
			Забезпечення поверхневого стоку на протязі всієї дороги.
			Складування будівельного сміття передбачено в спеціалізованих місцях з наступним вивозом з території відповідно до укладеного договору.
			Регулярне механізоване прибирання проїзної частини дороги спеціалізованими бригадами, збір сміття в придорожній смузі.
			Укладання залізобетонними плитами будівельних, технологічних майданчиків та робочих проїздів з ухилом поверхні не менш, ніж 2 градуси.
3	Планувальні заходи	Функціональне зонування, організація санітарно-захисних зон, озеленення тощо	Заборона пересування важкої техніки поза межами об'їзних доріг.
			Технічний огляд, очищення та промивання кузовів, бетоновозів та інших будівельних машин, а також заправлення техніки здійснювати у спеціально передбачених та організованих місцях.
			Розосередження в часі роботи будівельних машин та механізмів, які не задіяні в єдиному безперервному технологічному процесі.
4	Компенсаційні заходи	Грошове відшкодування збитків (при вирубці зелених насаджень)	Компенсаційна висадка дерев в смузі відводу та на узгоджених органами місцевого самоврядування ділянках.
			Компенсаційні заходи в частині сплати екологічного податку.

Продовження табл. 10.2

1	2	3	4
5	Охоронні заходи	Моніторинг території зон впливів планованої діяльності.	У випадку аварійних розливів нафтопродуктів для їх ліквідації та швидкого розкладання будуть використовуватися сорбенти, які зберігатимуться на складах експлуатуючих організацій.
			Передбачення комплексу заходів щодо контролю технічного стану устаткування та дотримання правил його експлуатації.
			Влаштування необхідних огороджень будівельного майданчика.
			Контроль за точним дотриманням технології провадження робіт.

При перевищенні рівня шуму на території будівельного майданчику або на прилеглій території необхідно впроваджувати такі захисні заходи:

– облаштування будівельного майданчика захисними акустичними пристроями з шумоізоляцією (огорожі);

– установка вихлопних систем (глушників) на транспортних засобах та шумозахисного обладнання на устаткування;

– заборона робіт у районах житлової забудови в нічний час за винятком випадків, коли розпочаті будівельні роботи не можуть бути призупинені;

– вібрувальні частини будівельного обладнання повинні бути огороджені і бути максимально віддаленими від найближчих забудов.

Заходи для забезпечення нормативного стану поверхневих і підземних вод включають:

– оснащення робочих місць інвентарними контейнерами для збирання побутових та будівельних відходів;

– організація водовідведення дощових та талих вод з території будівельного майданчику для запобігання його підтоплення;

– у випадку скидів дощових і талих вод у водні об’єкти приведення до відповідності к нормам ГДК стоків, встановлених для водойм (рибогосподарського, господарсько-питного та культурно-побутового призначення);

– зливання паливно-мастильних матеріалів в спеціально відведені та обладнані місця та недопущення попадання нафтопродуктів у ґрунт;

– обладнання будівельно-монтажних майданчиків спеціальними зонами для техобслуговування, миття, заправки машин і механізмів.

Заходи для забезпечення нормативного стану земельних ресурсів під час нового будівництва і реконструкції автомобільних доріг повинні включати:

– обов’язкове дотримання меж території, відведеної смуги для будівництва дороги;

– зняття і складування рослинного ґрунту на спеціально відведених майданчиках з наступним використання його при рекультивації, вертикального планування;

– розміщення будівельних матеріалів на спеціально відведеній ділянці з твердим покриттям;

– контроль за роботою обладнання, механізмів і транспортних засобів, своєчасний ремонт, недопущення роботи несправних механізмів;

– заправка будівельної техніки лише закритим способом – автозаправниками;

– недопущення при експлуатації будівельних машин з двигунами внутрішнього згорання проливу на ґрунт паливно-мастильних матеріалів;

– заборона спалювання всіх видів горючих відходів на території будівельного майданчику.

10.3. Заходи щодо запобігання впливу на біоту

Головним заходом щодо запобігання негативного впливу автодоріг на біоту є вибір оптимального варіанту проходження траси, коли її вплив на рослинний та тваринний світ, природні екосистеми буде мінімізований, в першу чергу для раритетної складової, як в межах охоронюваних територій, так і поза їх. Те ж стосується і втрати природних ресурсів – лісових (перш за все деревина), рибних, мисливських, лікарських. Кількість переходів через водні об'єкти на трасі має бути мінімальною.

Важливими є усі типи заходів, що зменшують хімічне чи фізичне забруднення території: створення зелених захисних насаджень, штучні екрани чи вали, очисні споруди тощо – також позитивно впливають на стан біоти.

Будівництво автодоріг поблизу природних ділянок, де є види, чутливі до фактору тривоги (непокою), бажано проводити в сезони, коли вплив буде мінімальним. Відповідно до ст. 39 Закону України «Про тваринний світ» рекомендуємо спланувати так будівельні роботи, щоб обмежити вплив будівельної техніки, що спричиняє багато шуму, у так званий «період тиші» – період масового гніздування та появи пташенят (1 квітня-15 червня).

При будівництві та експлуатації автодоріг важливо обмежити можливості проїзду автотранспорту до цінних ділянок природних комплексів, які можуть постраждати від стихійного рекреаційного навантаження. Для цього потрібно блокувати можливості з'їзду з автодороги до цих ділянок різними обмежуючими конструкціями – металевими чи бетонними бар'єрами, кюветами тощо.

Для відновлення та збереження біоти важливим є якісна рекультивація ділянок землі тимчасового відведення та узбіч автодоріг. Як компенсаторний захід доцільно використовувати і відповідний менеджмент ділянок, розташованих у смузі відведення автодороги. Зазвичай ці ділянки швидко вкриваються рудеральною рослинністю з великою кількістю чужорідних видів і є осередками їх проникнення у природні біотопи. Дієвим компенсаторним заходом є підсіяння на узбіччя доріг, відкоси насипів та виїмок багаторічних трав (надавати перевагу краще природним видам трав'яної рослинності, у т.ч. і рідкісним видам), що досить звичним є у деяких західних країнах.

До профілактичних заходів можна також віднести реконструкцію існуючих лісосмуг з метою введення до їх складу природних листяних порід (ясеня, дуба,

граба тощо), а також – багаторічних злакових та бобових трав, оскільки вони формують стійкий травостій, заглушуючи бур'яни. Придатні в цьому відношенні як багатокомпонентні травосуміші, так і окремі види рослин.

З метою запобігання спалаху розвитку бур'янової рослинності рекомендуємо обкошувати в ранньолітній період (кінець травня-початок червня) порушені обочини тимчасових доріг та обочини територій, зайнятих стоянками машин у період будівництва та будівельними матеріалами, на відстань 5-10 м. Крім того, подібного контролю потребують усі ділянки, прилеглі до об'єкта, де були порушені верхні шари ґрунту (стоянки будівельної техніки, площадки зберігання будматеріалів, відвали родючого ґрунту, канави-випаровувачі тощо). Постійні обочини обкошуються двічі на рік на відстані 3-5 м у ранньолітній (кінець травня-початок червня) та пізньолітній (кінець серпня-початок вересня) періоди впродовж всього періоду експлуатації. Ділянки з природною непорушеною рослинністю обкошування не потребують.

Особливу увагу слід звернути на широке поширення Україною на територіях з порушеним ґрунтовим покривом та вздовж доріг карантинного бур'яну – амброзії полинолистої. На виконання вимог Закону України «Про карантин рослин» та Наказу Міністерства аграрної політики України від 27.01.2005 р. № 40 «Про затвердження інструкції з виявлення, локалізації та ліквідації карантинних бур’янів», з метою зниження негативного впливу карантинних бур’янів-алергенів на здоров’я людей і довкілля, продуктивність угідь, збереження природної родючості та багаторічних насаджень і екології сільськогосподарських земель необхідно застосовувати відповідні карантинні заходи. Землі від забур'янення амброзією звільняються з використанням комплексних фітоценотичних заходів та механічного знищення, механічного обробітку ґрунту: ліквідацію бур'янів проводять скошуванням в кілька етапів до періоду цвітіння та дискуванням, яке виконують на початку вересня. Механічне знищення амброзії полинолистої протягом вегетаційного періоду необхідно проводити декілька разів. Рослини, які видалені під час або після цвітіння, необхідно виносити в спеціально призначені місця і спалювати після підсушування. У подальшому на місцях знищення бур'яну створюють штучні насадження (газони, живоплоти, декоративні) агротехнічним або механічним шляхом.

Одним з найважливіших напрямків зменшення негативного впливу автодоріг на тваринний світ є комплекс заходів щодо запобігання загибелі тварин на дорогах та полегшення їм можливості безпечного перетинання транспортних шляхів, що забезпечує можливості як сезонних міграцій, так і локальних переміщень. Конструктивні особливості таких споруд та місця їх розміщення залежать від особливостей видів, які перетинають автошляхи – їх розмірів, способу переміщення, біотопів, в яких вони мешкають тощо. В цілому є досить велика кількість таких конструктивних розробок та прикладів їх використання (детальніше про переваги та недоліки див. [1]). Нижче наведено приклади таких споруд (рис. 10.1-10.8, наводяться за: [45]).

Рисунок 10.1. Перехід для диких тварин у Бельгії [45]

Рисунок 10.2. Екодук у національному парку Банф, Канада [45]

Рисунок 10.3. Грізлі, який переходить Трансканадське шосе по підземному переходу в національному парку Банф, Канада [45]

Рисунок 10.4. Тунель для саламандр у Новій Англії, США [45]

Рисунок 10.5.Перехід для диких тварин у місті Банф, Альберта, Канада [45]

Рисунок 10.6. Тунель для тварин під шосе, Фінляндія [45]

Рисунок 10.7.Підземній перехід для тварин біля Каталіни, штат Арізона, США [45]

Рисунок 10.8. Перехід для амфібій у штаті Каліфорнія, США [45]

10.4. Приклади компенсаторних заходів, спрямованих на запобігання негативних соціально-економічних впливів

Таблиця 10.3. Перелік і стисла характеристика рішень щодо запобігання впливів на соціально-економічні складові

Складові	Компенсаційні заходи
1	2
Промисловість та торгівля	• створення тимчасових пунктів пропуску техніки; • забезпечення альтернативного доступу транспортних засобів і пішоходів до придорожніх підприємств; • фінансова компенсація, еквівалентна розміру втраченого прибутку.
Транспортні перевезення	• проведення робіт на паралельній до існуючої дороги смузі, тим самим обмежуючи кількість смуг реверсивного руху або тимчасових доріг; • створення тимчасових доріг належної якості.
Інфраструктура та енергетичні об’єкти	• опрацювання існуючої документації та додаткові дослідження щодо наявних колодязів, пунктів видобутку води, іригаційних систем і каналізаційних каналів, перетинів дороги із наявними газопроводами; • ознайомлення робітників з їх місцезнаходженнями основних елементів інфраструктури, встановлення знаків безпеки; • забезпечення альтернативного електропостачання у випадку пошкодження або переміщення стовпів ліній електропередачі (за згодою або виконанням місцевого оператора електромереж); • забезпечення працівників і громади питною водою у випадку пошкодження системи водопостачання.
Земля і засоби існування	• розробка та втілення «Плану відновлення засобів існування» та «Плану заходів із переселення».
Здоров’я та безпека населення	• розробка та втілення «Плану безпеки та охорони здоров'я» • обмеження доступу населення до будівельних ділянок; • забезпечення всіх працівників відповідними засобами індивідуального захисту, наприклад, шоломи, захисні окуляри та інші предмети одягу або обладнання, призначені для захисту тіла від травм або інфекцій; • провести проведення на місцях навчання з питань безпеки та охорони здоров'я для всього персоналу; • забезпечити пункти, обладнання та вироби першої медичної допомоги; • вести документообіг всіх процедур, яких необхідно дотримуватися для всіх видів діяльності на об'єкті; • зберігати звіти та записи про аварії та нещасні випадки; • проводити роботи якомога далі від центрів концентрації місцевого населення; • при проведенні робіт на паралельно існуючій дорозі треба обирати сторону, протилежну до тієї, на якій наявні житлові забудови; • попередити населення про можливі наслідки від будівельних робіт; • залучити громади до планування робочого графіку таким чином, щоб будь-яка особливо шумна або інша діяльність могла бути запланована заздалегідь.

Продовження табл. 10.3

1	2
Управління працівниками	• <u>політика охорони здоров'я, безпеки та довкілля (ЗБД):</u> повинна містити чіткі зобов'язання щодо забезпечення здорового стану та безпеки власного персоналу та працівників підрядників шляхом активного управління ризиками; • <u>кодекс поведінки:</u> містить зобов'язання щодо створення безпечного і здорового робочого середовища та постійного покращення умов та безпеки праці працівників та безпеки їх діяльності. Передбачає, що здоров'я та безпека працівників є пріоритетними та необхідними умовами для виконання належної роботи. *Рекомендації для підрядників:* • у всіх договорах підрядників буде чітко вказано на необхідність дотримання українського законодавства, міжнародних стандартів щодо стандартів охорони здоров'я та праці, безпеки та добробуту; • у рамках процесу відбору підрядників та постачальників виконавець буде враховувати показники роботи управління працівниками, права працівників, охорони здоров'я та безпеки, як зазначено в українському законодавстві та міжнародних стандартах; • договори з підрядниками визначатимуть моніторинг, який повинен проводити підрядник, встановлять права виконавця на моніторинг та аудит усіх підрядників та субпідрядників та наслідки для підрядників, якщо вони виявляться порушеннями національних законодавчих вимог або міжнародних стандартів. Договори з підрядниками визначатимуть, що їхні субпідрядники та постачальники дотримуються тих самих стандартів. *Рекомендації щодо прав працівників:* • під час будівництва працівники будуть розміщені в будівельних таборах/майданчиках. Табори будуть побудовані та доглянуті відповідно до інструкцій МФУ. Таким чином, умови проживання під час будівництва повинні відповідати найкращим світовим стандартам; • всі працівники (включаючи підрядників та субпідрядників) в рамках тренування та підготовки до роботи пройдуть навчання щодо своїх прав відповідно до законодавства України; • всі працівники (включаючи підрядників та субпідрядників) матимуть договори, які чітко визначатимуть умови працевлаштування та їх законні права. Договори будуть пояснені всім працівникам усно, якщо це буде необхідно для того, щоб працівники зрозуміли свої права. • всі працівники (включаючи підрядників та субпідрядників) зможуть за власним бажанням вступити до спілок та мати право на колективні перемовини; • механізм подання скарги працівником повинен бути відкритим для підрядників та працівників субпідрядника у випадку, якщо такі скарги не будуть адекватно вирішені їхнім безпосереднім роботодавцем.

11. ОЦІНКА ВРАЗЛИВОСТІ ПРОЕКТУ ДО РИЗИКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Визначається ступінь екологічного ризику планованої діяльності та впливу на умови життєдіяльності людини. Оцінка ризику впливу планованої діяльності на довкілля включає:

– оцінку ризику впливу планованої діяльності на здоров'я населення;

– оцінку соціального ризику впливу планованої діяльності.

Негативний вплив на біоту фактично можливий лише в двох випадках:

1) аварії автотранспорту за розливом небезпечних хімічних речовин. Це не призведе до масштабних втрат, так як такі надзвичайні ситуації охоплюють невеликі ділянки землі уздовж автодороги. Але це може приводити до значної шкоди у разі потрапляння небезпечних хімічних речовин у водойми безпосередньо під час аварії, або поступово, з поверхневими стоками з полотна дороги чи забрудненого узбіччя;

2) у випадку пожежних аварійних ситуацій з автотранспортом чи на обслуговуючій інфраструктурі чи об’єктах дорожнього сервісу, що може призвести до загоряння лісових насаджень, степових ділянок, заростей очерету тощо.

Згідно оцінки ризику приводяться рішення щодо запобігання аварій.

Згідно методичних рекомендацій МР 2.2.12-142-2007 «Оцінка ризику для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.04.2007 р. № 184 [43] та ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» [44], визначається оцінка ризику неканцерогенних ефектів, канцерогенних ефектів та оцінка соціального ризику.

Ризик розвитку неканцерогенних ефектів визначається на основі розрахунку індексу небезпеки за формулою:

$$HI = \sum HQ_i, \quad (1)$$

де HQ_i – коефіцієнти небезпеки для *i-ї* речовини:

$$HQ_i = \frac{C_i}{R_f C_i}, \quad (2)$$

де C_i - рівень впливу *i-ї* речовини, мг/м^3;

R_f - референтна концентрація *i-ї* речовини, мг/м^3, приймається згідно [44].

Одиничний ризик розраховують із використанням величини SF, стандартної величини маси тіла людини (70 кг) та добового споживання повітря (20 м^3):

$$UR_i(м^3 / мг) = SF_i(мг / кг \cdot доба)^{-1} \cdot 1/70кг \cdot 20(м^3 / доба). \quad (3)$$

Соціальний ризик планованої діяльності визначається як ризик для групи людей, на яку впливає об'єкт, з урахуванням особливостей природно-техногенної системи.

Соціальний ризик дорівнює:

$$R_s = CR_a \cdot V_u \cdot \frac{N}{T} \cdot (1 - N_p), \quad (4)$$

де R_s – соціальний ризик, чол./рік;

CR_a – канцерогенний ризик комбінованої дії декількох канцерогенних речовин, що забруднюють атмосферу, який визначається згідно [43] або приймається $CR_a = 1{,}15 \cdot 10^{-7}$ безрозмірний;

V_u – уразливість території від проявлення забруднення повітря, яка визначається відношенням площі відводу під об’єкт господарської діяльності до площі об’єкту з санітарно-захисною зоною, частки одиниці;

N - чисельність населення, яка визначається: а) згідно даних мікрорайону розміщення об’єкту; б) згідно даних всього населеного пункту, якщо немає мікрорайонів, або об’єкт має містоутворююче значення; в) згідно даних населених пунктів, які знаходяться у зоні впливу об’єкту проектування, якщо він розташований за їх межами, чол.;

T – середня тривалість життя (визначається для даного регіону або приймається за 70 років), роки;

N_p – коефіцієнт, який визначається для будівництва нового об’єкту:

$$N_p = \frac{\Delta N_p}{N}, \quad (5)$$

Оцінка ризику впливу на об’єкти культурної спадщини здійснюється відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини». При виявленні в процесі проведення робіт об'єктів археологічного або історичного характеру роботи припиняються до здійснення заходів збереження пам'яток.

12. РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

Частина Звіту з ОВД щодо екологічного моніторингу призначена для встановлення ефективності заходів, спрямованих на пом'якшення та/або зменшення негативного впливу на довкілля планованої діяльності та перевірки прогнозних оцінок змін елементів довкілля (ступеня забруднення атмосфери, ґрунтів, вод, впливів на біоту), зроблених на ранніх етапах процесу ОВД. Для цього у Звіті з ОВД необхідно подати стислий зміст програм моніторингу та контролю щодо впливу на довкілля під час провадження планованої діяльності, а також (за потреби) – планів післяпроектного моніторингу.

Програму екологічного моніторингу необхідно розробити у такий спосіб, щоб визначити, чи були впроваджені заходи з пом'якшення та/або зменшення наслідків відповідно до узгодженого графіка і чи працюють вони, як очікувалося, чи є необхідність вводити коригувальні заходи.

Мінімальна періодичність екологічного моніторингу не повинна бути меншою, ніж чотири рази на рік після введення об’єкта планованої діяльності в експлуатацію. Екологічний моніторинг повинен тривати до повної стабілізації екологічної ситуації.

У програмі екологічного моніторингу необхідно подати опис та точне місцезнаходження основних та контрольних пунктів та/або полігонів, на яких здійснюватимуть спостереження, вимірювання та обліки (картосхема розташування об’єкта планованої діяльності, розташування пунктів та/або полігонів). Обов’язково зазначають перелік інструментів та приладів, які застосовуватимуть під час спостережень, вимірювань та обліків.

Під час організації спостережень впливу будівництва на біорізноманіття необхідно приділяти увагу можливим порушенням меж будівельного майданчика та запобігати потраплянню техніки і сміття на прилеглі території з природними комплексами, а також вважати, що:

- моніторинг стану біоти не має затверджених методик чи затверджених державних стандартів;
- він має охоплювати як період будівництва, так і період експлуатації автодороги, хоча б найближчі 3-5 років;
- перш за все він має бути спрямованим на раритетний компонент біоти (види, угрупування та біотопи). В межах природоохоронних територій, що потрапляють в зону впливу планованої діяльності, мають оцінюватися зміні не тільки їх раритетної складової, а й динаміка загального стану природних угруповань (зміна видового складу рослин та тварин, погіршення їх стану та зменшення чисельності, розповсюдження чужорідних видів тощо);
- окремим блоком має бути моніторинг стану диких ресурсних видів у зоні впливу автодороги (мисливські, рибогосподарські, лікарські).

13. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗРОБОК ОВД ПРИ БУДІВНИЦТВІ АВТОШЛЯХІВ

Польща

При здійсненні оцінки впливу на довкілля при будівництві автомагістралей у Республіці Польща законодавча база передбачає використання більш, ніж 27 нормативних документів [46,47], законів, постанов та міжнародних конвенцій (табл. 13.1).

*Таблиця 13.1.*Перелік основних законів та постанов, що регулюють процедуру ОВД у Республіці Польща

1. Закон про охорону навколишнього середовища від 27 квітня 2001 р.
2. Акт від 3 жовтня 2008 р. про доступ до інформації про навколишнє середовище та його захист, участь громадськості в охороні навколишнього середовища та оцінки впливу на навколишнє середовище.
3. Закон про відходи від 14.12.2012 р.
4. Закон про охорону природи від 16 квітня 2004 р.
5. Водне законодавство від 18 липня 2001 р.
6. Геологічне і гірниче право від 9 червня 2011 р.
7. Закон про запобігання шкоди навколишньому середовищу та його відновленню від 13 квітня 2007 р.
8. Закон про охорону пам'яток культури від 23 липня 2003 р.
9. Закон про збереження чистоти і порядку у ґмінах від 13 вересня 1996 р.
10. Постанова Ради Міністрів у справі проектів, які можуть суттєво вплинути на навколишнє середовище від 9 листопада 2010 р.
11. Постанова міністра навколишнього середовища від 14 червня 2007 р. щодо допустимих рівнів шуму у навколишньому середовищі.
12. Постанова міністра навколишнього середовища від 24 серпня 2012 р. щодо допустимих рівнів деяких забруднюючих речовин у повітрі.
13. Постанова міністра навколишнього середовища від 24 липня 2006 р. щодо умов, які повинні бути дотримані при скидах стічних вод.
14. Постанова міністра навколишнього середовища від 30 жовтня 2003 р. щодо допустимих рівнів електромагнітного випромінювання у навколишньому середовищі.
15. Постанова міністра навколишнього середовища від 12 січня 2011 р. щодо визначення спеціальних територій захисту птахів.
16. Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 р. про охорону природних середовищ існування та дикої флори та фауни.
17. Директива 2001/4/WE Європейського парламенту і Ради від 28 січня 2003 р. у справі публічного доступу до інформації, що стосується навколишнього середовища.

Звіт з ОВД при будівництві доріг передбачає розгляд таких основних питань:

1. Опис планованого Проекту.
2. Перелік очікуваних впливів та кількість забруднень, що виникнуть в результаті запланованого Проекту (утворення відходів; об’єми річних та добових стоків стічних (зливових) вод, забруднення шумом, надходження забруднювачів у повітрі).

3. Опис поточного стану довкілля, в тому числі опис усіх територій, що мають статус природоохоронних та тих, що належать до мережі охоронних ділянок Natura 2000. Тут варто зазначити, що в даному розділі велику увагу приділяють опису підземних водоносних горизонтів, що перебувають у зоні впливу запланованої діяльності.
4. Перелік пам’яток культури, що потраплять у зону впливу планованої діяльності.
5. Опис передбачуваних змін у довкіллі у разі не виконання проекту.
6. Визначення впливу запланованої діяльності на компоненти довкілля на етапах будівництва та експлуатації автомобільних доріг. Зокрема аналізують вплив на ґрунт і водне середовище; вплив при поводженні з відходами; вплив на клімат акустичний; вплив на атмосферне повітря; вплив на флору та фауну; вплив на об’єкти культури та археології. У цьому пункті також подається опис ризиків при потенційних аваріях на автошляхах, в тому числі при перевезенні небезпечних речовин, а також можливий транскордонний вплив.
7. Опис методів прогнозування впливу планованої діяльності на компоненти довкілля при безпосередньому впливі; опосередкованому впливі; короткотерміновому, довготерміновому та середньотерміновому впливах; постійних та короткочасних впливах.
8. Розробка заходів, спрямованих на запобігання негативного впливу та пошуки компенсаторних механізмів.
9. Визначення ділянок, що мають статус археологічних пам’яток та пам’яток культури.
10. Аналіз можливих соціальних конфліктів, пов'язаних із планованою діяльністю.
11. Розробка програми екологічного моніторингу.

Процес виконання звіту щодо впливу будівництва доріг на довкілля передбачає такі етапи [48]*:*

1. Підготовка пропозиції Проекту через інвестора.
2. Поінформування відповідних органів влади про плановану діяльність.
3. Огляд відповідних проектних документів (скринінг). Процес, що вимагає прийняття рішень щодо того, потрібна процедура ОВД для даного об’єкту чи ні.
4. Дослідження території (скопінг). Відповідно до положень Директиви інвестор має право вимагати від місцевої влади усіх можливих сприянь для дослідження території. Етап дослідження території передбачає розгляд усіх можливих аспектів, котрі стосуються стану навколишнього середовища.
5. Дослідження компонентів навколишнього середовища. Інвестор повинен здійснити усі дослідження і підготувати інформацію, що зазначена у ст.. 5 Директиви.
6. Передача інформації про стан довкілля відповідним органам влади. Натомість, органи влади повинні перевірити інформацію і зробити

висновки про те, чи процедура оцінки впливу на довкілля є завершеним етапом.

7. Повторний перегляд достовірності інформації щодо впливу на довкілля. В декотрих європейських країнах є практика повторної, незалежної експертної оцінки впливу на довкілля.
8. Консультації з органами влади, що відповідають за стан навколишнього середовища, суспільством та усіма зацікавленими сторонами.
9. Детальний аналіз інформації щодо впливу на компоненти довкілля перед прийняттям остаточних рішень щодо реалізації Проекту.
10. Оголошення остаточних рішень щодо реалізації Проекту з будови доріг. Остаточне рішення щодо Проекту, а також інформації про методи зменшення негативного впливу на компоненти довкілля повинні бути доступним для усього суспільства.
11. Після реалізації Проекту настає етап моніторингу та контролю щодо результатів впливу на компоненти довкілля.

Чеська Республіка

Будівництво доріг відбувається на основі договору між державою (Міністерство транспорту) та будівельною фірмою. Уряд оголошує тендер, від якого залежить вартість будівництва автомобільних доріг [49]. В договорі зазначаються технічні критерії для будівництва, експлуатації та обслуговування. 1 травня 2004 р. Чеська Республіка (Чехія) стала повноправним членом Європейського Союзу (ЄС). З цього часу законодавство ЄС є обов'язковим для Чехії. З моменту вступу до ЄС відбувається поступова гармонізація чеського законодавства з нормами ЄС з метою спрощення і усунення необґрунтованого посилення чеського національного законодавства та досягнення рівних конкурентних умов з іншими державами-членами ЄС. Усі законодавчі зміни повинні відповідати чинним екологічним стандартам.

Виходячи з попереднього досвіду будівництва лінійних споруд, особливо автомагістралей, найбільші проблеми існують в оцінці впливу на сталий розвиток угідь [50, 51] і впливу на навколишнє середовище (ОВНС) в наступних процедурах.

Основною проблемою є вплив нової інфраструктури на навколишнє середовище, зокрема, усунення шуму та вібрацій, розташування лінійного будівництва в ландшафті та вирішення питання фрагментації ландшафту, переривання природних шляхів та маршрутів руху дикої природи. Різні зацікавлені групи часто зловживають природоохоронним законодавством, яке значно подовжує строки, встановлені Законом про будівництво, щодо будівельних підготовчих робіт, щоб протистояти новому будівництву, особливо в урбанізованих районах.

Основним законом, що регулює будь-яке будівництво у Чехії, є Закон N 183/2006 – Збірник «Про планування міст і країн» та «Будівельний кодекс» («Закон про будівництво»). 1 січня 2018 р. набула чинності повна поправка до «Закону про будівництво». Основною метою цих законодавчих змін є прискорення та спрощення процедур всіх необхідних погоджень/дозволів, які займають

надзвичайно багато часу в Чехії. Згідно з новим законом, процедури отримання дозволу на проживання, ОВД та дозвіл на будівництво об'єднані в одну скоординовану процедуру.

Цей закон не стосується безпосередньо концепцій фрагментації чи сукупності ландшафту, однак він враховує, наприклад, сталий розвиток території та громадські інтереси, включаючи охорону природи та ландшафту (§ 18, абз. 1, 4 і 5). Ці громадські інтереси відображаються у рішеннях щодо просторового планування через так звані територіальні аналітичні документи, які визначені в § 26, а їх конкретний зміст визначається Декретом № 500/2006 – Збірник «Про Територіальний Стан та Аналіз Недоліків», аналітичними документами, документами про територіальне планування та засобами реєстрації територіальної планованої діяльності з поправками. Територіальні аналітичні документи включають серед іншого так звані ліміти на користування землею, які є різними обмеженнями щодо змін на території з метою захисту громадських інтересів і які визначаються правовими нормами або ж встановлені спеціальними правилами, або ж пов’язані з особливостями території.

Однією з категорій цих правових обмежень (зокрема, «Закон про захист природи та ландшафтів» № 114/1992 Зб., зі змінами та відповідним Указом № 395/1992) є також обмеження, що пов’язані з охороною ландшафту. Вони розділені тематично на спеціальний територіальний захист, загальний захист ландшафту, охорону лісів та геології.

Таким чином, при ухваленні рішення щодо просторового планування існує обов'язок набути і використовувати набір перелічених явищ. Обмеження для окремих явищ можуть бути трьох різних типів: а) інтервал (ліміти визначення границь, інтервал допустимих значень певного показника землекористування); б) виражені як команди і заборони (в основному випливають безпосередньо з відповідного законодавства); в) попередні адміністративні умови (обмеження не визначене чітко, але для проектування території в документації з планування землекористування необхідно мати висновок уповноваженого або зацікавленого органу).

На національному рівні основним концептуальним документом у цій сфері є «Політика розвитку територіального устрою Чеської Республіки». Він містить питання про міграційну проникність ландшафту та мінімізацію ступеня фрагментації ландшафтів у своїх національних пріоритетах.

Угорщина

Основними законодавчими документами, що регулюють будівництво доріг в Угорщині , є [49]:

1. 1996. LIII. Закон про охорону природи (53. §).
2. 1995. LXXXI. Конвенція про біологічне різноманіття.
3. 1998. XXVIII. Закон про охорону і збереження тварин.
4. 2003. XXVI. Закон про державний план просторового планування (4., 9., 12., 13., 19., 22.).

5. 275/2004. (X. 8.) Постанова про природоохоронні території, які мають важливе значення для європейських країн.

6. 2/2002. (I. 23.) Указ про вразливі природні зони.

7. 132/2003. XII. 11. Рішення Парламенту щодо II. Національної екологічної програми.

12/2005. (VI. 17.) Указ про обмеження природного середовища існування для видів флори і фауни, які знаходяться під охороною. А також багато законодавчих актів та положень. Наприклад: Закон про захист і перетворення вбудованих середовищ; Закон про територіальне планування та розвиток; Закон про національний план просторового управління тощо.

Інституції, що займаються просторовим плануванням:

- Державний секретаріат з координації планування;
- Державний секретаріат з архітектурно-будівельних справ;
- Урядовий офіс округу Пешт, департамент охорони навколишнього середовища та природи;
- Комітет регіонального та сільського розвитку;
- Угорська дорожня адміністрація.

В просторовому плануванні Угорщини існує сімь рівнів: європейський рівень, національний рівень, регіональний рівень, пріоритетні сфери, округи та поселення. Парламент, уряд, Національний форум регіонального розвитку, міністри, уряд округу, Консультаційний форум регіонального розвитку, Консультативний форум окружного розвитку, Агентство регіонального розвитку, регіональні адміністративні органи та місцеві жителі займаються розробкою просторових планів. Плани землекористування повинні переглядатися кожні 10 років. В процесах планування допускаються публічні коментарі.

Румунія . Румунія значно покращила свої екологічні показники з моменту приєднання у 2007 р. до ЄС[49]. Хоча румунське законодавство чітко відображає екологічні вимоги, узгоджені на рівні ЄС, їх впровадження на місцях загалом є викликом, пов’язаним, зокрема, з відсутністю планування, координації та відповідного фінансування.

Відповідне законодавство щодо охорони природи в Румунії:

- Закон № 5/2000 щодо планування національної території (розділ III стосується природоохоронних територій);
- Постанова про надзвичайну ситуацію № 195/2005 з метою охорони навколишнього середовища, затверджений із змінами до Закону № 245/2006;
- Міністерський наказ № 1338/2008 щодо процедури видачі дозволу «Природа 2000»;
- Постанова про надзвичайну ситуацію №. 57/2007 щодо режиму охорони природно-заповідних територій, збереження природних місць існування дикої флори та фауни;
- Наказ міністра №. 19/2010 для затвердження методичних рекомендацій щодо належної оцінки потенційного впливу планів і

проектів на території, які охороняються і становлять інтерес для громади;

- Наказ міністра №. 135/2010 для затвердження методології оцінки впливу на навколишнє середовище для державних та приватних проектів;
- Закон №. 137/2010 для ратифікації Протоколу про збереження та стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття, прийнятого та підписаного в Бухаресті 19 червня 2008 р., рамкової конвенції «Про захист та сталий розвиток Карпат», підписаної в Києві 22 травня 2003 р., та ще багато інших законодавчих актів.

Що стосується транспорту, у Генеральному плані «Транспорт Румунії» 2030 згадується про необхідність дотримання заходів збереження в майбутніх проектах, включаючи інтеграцію неструктурних та зелених заходів інфраструктури, уникнення негативного впливу на території, які охороняються, лісові райони та незахищені райони, різні інтереси громади, враховуючи планування маршрутів. Стратегія територіального розвитку Румунії 2035 чітко посилається на зелену інфраструктуру як ефективний спосіб адаптації до зміни клімату та зменшення природних ризиків у порівнянні з фізичною або сірою інфраструктурою.

Словаччина

Ключове законодавство Словаччини, що регулює проекти з будівництва доріг, це [49]:

- Закон № 543/2002 Зб. «Про охорону природи і ландшафтів» від 25 червня 2002 р. зі змінами, внесеними пізніше. Цей Закон регулює компетенцію органів державного управління та муніципалітетів, а також права та обов'язки юридичних та фізичних осіб у природокористуванні та охороні ландшафту з метою забезпечення збереження природного балансу та збереження різноманітних умов та форм життя на Землі, природних цінностей і краси природи з метою створення умов для довгострокового сталого використання природних ресурсів та надання екосистемних послуг з урахуванням економічних, соціальних і культурних потреб, а також регіональних і місцевих умов. Цей акт характеризує біокоридор як суміжний набір екосистем, що з'єднує біоцентри і дозволяє міграцію та обмін генетичною інформацією між дикою природою та її громадами, пов'язаними з інтерактивними елементами;

- Указ Міністерства охорони навколишнього середовища СР № 24/2003 Зб. виконання «Закону про охорону природи»;
- Закон № 326/2005 Зб. «Про ліси» від 23 червня 2005 р. зі змінами, внесеними пізніше. Цей Закон визначає лісові землі та їх охорону, регулює право власності на лісові землі та їх використання, ведення лісового господарства, підтримує стале управління лісами;
- Указ Міністерства сільського господарства СР № 12/2009 Зб. «Про охорону лісових земель» в просторовому плануванні;
- Указ Міністерства сільського господарства та розвитку сільських районів СР № 489/2013;

- Закон № 364/2004 Зб. «Про воду» зі змінами, внесеними пізніше.
- Цей акт встановлює умови для: а) широкого захисту води, включаючи водні екосистеми та екосистеми, що залежать від води; б) збереження та поліпшення стану водних систем; в) раціональне та стале використання водних ресурсів; г) управління басейнами притоків та поліпшення стану навколишнього середовища; д) зменшення негативних наслідків періодів повені та посухи; є) збереження функцій водотоків; ж) безпека водогонів; з) використання води з огляду на її важливе стратегічне та безпекове значення;
- Закон № 24/2006 Зб. «Про оцінку впливу на навколишнє середовище". Цей закон регулює: а) процедуру експертної та громадської оцінки можливого впливу на навколишнє середовище всіх стратегічних документів у процесі її розробки і затвердження, а також запропонованих заходів до моменту прийняття рішення про розташування структури; б) компетенції органів державного управління; в) права та обов'язки всіх учасників процесу оцінки впливу на навколишнє середовище;
- «Національна стратегія біорізноманіття» в Словаччині до 2020 р., затверджена Указом словацького уряду № 12/2014 від 8 січня 2014 р. Основна мета стратегії – зупинити втрату біорізноманіття та деградацію екосистем у Словаччині до 2020 р., щоб зберегти відновлення біорізноманіття та екосистем і збільшити наш внесок у припиненні втрат біорізноманіття у світі.

ДЖЕРЕЛА

1. Оцінка впливу на довкілля дорожньої мережі : навч. посібник / Д. Скрильніков, А. Павелко, М. Ністорескy, А. Іоніта, А. Доба — Львів : ДизАрт, 2019. — 70 с.

2. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат [Ел. ресурс]. – Режим доступу :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164

3. Протокол про сталий транспорт до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/998_576

4. Закон України Про оцінку впливу на довкілля [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19

5. Закон України Про охорону навколишнього природного середовища [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1264-12

6. Закон України Про Червону книгу України [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14

7. Закону України Про тваринний світ [Ел. ресурс]. – Режим доступу :(https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14

8. Закон України Про рослинний світ [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14

9.Про затвердження Положення про Зелену книгу України. Постанова Кабінету Міністістрів України (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF

10. Закон України Про природно-заповідний фонд України [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12

11. Закон України Про екологічну мережу України [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15

12. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-19

13. Закон України Про території Смарагдової мережі [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://menr.gov.ua/news/32142.html

14. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032

15. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_136

16. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів. [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_031

17. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами, з іншої сторони [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

18. Закон України Про автомобільні дороги [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15

19. ГБН В.2.3-218-007:2012 Споруди транспорту. Екологічні вимоги до автомобільних доріг. Проектування. Наказ Держагентства автомобільних доріг України «Укравтодор» від 06.08.2012 № 307 – 47 [Ел. ресурс]. – Режим доступу : http://kbu.org.ua/assets/app/documents/ dbn2/ 122.1.pdf

20. ДБН А.2.2-1-2003 Проектування. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 20.11.2009, № 524.

21. ДБН В.2.3-4:2015 Автомобільні дороги. Частина І. Проектування Частина ІІ. Будівництво. Київ. Мінрегіон України, 2015. – 104 с.

22. ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2018. – 61 с.

23. ДБН В.2.3-14:2006 «Споруди транспорту. Мости та труби. Правила проектування». 217 с.

24. Науково-методичні рекомендації щодо підготовки звіту з ОВД при будівництві малої ГЕС (Методичний посібник) /За редакцією С. О. Афанасьєва / – Київ, 2019. – 94 с.

25. Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод. Постанова КМУ від 19 вересня 2018 р. № 758 [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2018-%D0%BF

26. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля. Постанова КМУ від 13.12.2017 р. № 1026 [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF

27. СОУ 42.1-37641918-105:2013 Класифікація робіт з експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування.

28. ГБН Г.1-218-182:2011 Ремонт автомобільних доріг загального користування. Види ремонтів та перелік робіт.

29. ДБН А.3.2-2 Охорона праці і промислова безпека в будівництві [Ел. ресурс]. – Режим доступу :https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/ dbn_a322_2009/1-1-0-945

30. Національний стандарт України. ДСТУ ХХХХ:201Х. Автомобільні дороги. Оцінювання впливів автомобільних доріг загального користування на довкілля (Проект, перша редакція) Київ ДП «УкрНДНЦ» 2018. – 33 с.

31. Державний класифікатор України. Класифікатор відходів ДК 005-96 [Ел. ресурс]. – Режим доступу :https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96

32. Про затвердження мінімальних добових норм надання комунальних послуг з вивезення побутових відходів. Постанова КМУ від 10.12.2008 [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/1070-2008-%D0%BF

33. Красный список угрожаемых видов МСОП. Версия 2018-2. [Ел. ресурс]. – Режим доступу : http://www.iucnredlist.org

34. Європейський червоний список. [Ел. ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index– ._en.htm

35. Червона книга України. Рослинний світ / Під заг. ред. Я.П. Дідуха. Тваринний світ / Під заг. ред. І.А. Акімова. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.

36. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України / Укладачі: д-р. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим. – Київ: Альтерпрес, 2012. – 148 с.

37. Зелена книга України / Під заг. ред. Я.П. Дідуха. Київ: Альтерпрес, 2009. – 448 с.

38. ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010 Захист від небезпечних геологічних процесів, шкідливих експлуатаційних впливів, від пожежі. Будівельна кліматологія [Ел. ресурс]. – Режим доступу : http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/dstu-n_b_v.1.1-27_2010.pdf

39. Про затвердження списків і введення в дію гігієнічних регламентів (ГДК та ОБРВ) у повітрі робочої зони, атмосферному повітрі населених місць та (ОДР) у воді водоймищ. Наказ Міністерства охорони здоров’я України від 21.11.1997 № 336 [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336282-97

40. ОНД-86 Методика расчета концентраций в атмосферном воздухе вредных веществ, содержащихся в выбросах предприятий (Методика розрахунку концентрацій в атмосферному повітрі шкідливих речовин, які знаходяться у викидах підприємств) [Ел. ресурс]. – Режим доступу : http://gostrf.com/normadata/1/4294853/4294853873.pdf

41. Наказ Міністерства охорони здоров’я України від 21.11.1997 № 336 Про затвердження списків і введення в дію гігієнічних регламентів (ГДК та ОБРВ) у повітрі робочої зони, атмосферному повітрі населених місць та (ОДР) у воді водоймищ [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336282-97

42. Водний Кодекс України [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80

43 МР 2.2.12-142-2007 Оцінка ризику для здоров'я населення від забруднення атмосферного повітря. Київ. Міністерство охорони здоров'я України. 2007 № 184. [Ел. ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0184282-07

44. ДБН В.1.1-31:2013 Захист територій, будинків і споруд від шуму, затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.12.2013 № 630.

45. 50 Amazing Animal Bridges And Crossings That Save 1000s Of Animals Every Year URL: https://www.boredpanda.com/bridges-for-animals-around-the-world/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm_campaign=organic

46. Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn.: budowa obwodnicy radomia w ciągu drogi krajowej nr 7 na parametrach drogi ekspresowej. URL: http://www.siskom.waw.pl/materialy/s7/obw_radomia/raport-poos_etap_II.pdf

47. Raport o oddziaływaniu na środowisko dla przedsięwzięcia: „Budowa dróg dojazdowych do węzła drogowego „Jakubowice" obwodnicy Miasta Lublin w ciągu dróg ekspresowych S12, S17 i S19". URL: https://docplayer.pl/30641778-Pracownia-ochrony-srodowiska.html

48. Podrecznik dobrych praktyk wykonywania opracowan srodowiskowych dla drog krajowych. URL: http://siskom.waw.pl/nauka/literatura/ podrecznik_dobrych_praktyk.pdf

49. Cristian-Remus Papp, Marius Gavril Berchi. State of the Art Report and Gap Analysis in the field of environmentally-friendly transport infrastructure development. TRANSGREEN Project "Integrated Transport and Green Infrastructure Planning in the Danube-Carpathian Region for the Benefit of People and Nature". Danube Transnational Programme, 2019. 133 p.

50. Процес СЕО 15 URL: https://www.unece.org/env/eia/eia.html

51. Звіт про стан та аналіз недоліків URL:www.interreg-danube.eu/transgreen

АВТОРИ

Галайко Марія Богданівна, аспірантка кафедри геоморфології та палеогеографії Львівського національного університету імені Івана Франка

Зуб Леся Миколаївна, кандидат біологічних наук, завідувач лабораторії охорони та відтворення біорізноманіття, ДУ «Інститут еволюційної екології НАН України»

Костюшин Василь Анатолійович, кандидат біологічних наук, завідувач відділу моніторингу та охорони тваринного світу Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України; координатор з питань охорони природи WWF Україна

Костюшин Євген Васильович, експерт WWF Україна

Лєвіна Галина Миколаївна, юрист Громадської організації «ЕкоПраво-Київ», аспірантка Інституту держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

Матус Світлана Антонівна, координатор з питань екологічної політики WWF Україна

Пилипович Ольга Василівна, кандидат географічних наук, доцент кафедри конструктивної географії і картографії Львівського національного університету імені Івана Франка. Член Басейнової ради Дністра

Сумський Євген Дмитрович, фахівець з соціально-економічних питань

Хрутьба Вікторія Олександрівна – доктор технічних наук, доцент; член-кореспондент Транспортної Академії України

Ямелинець Тарас Степанович – кандидат географічних наук, Національний координатор проекту TRANSGREEN в Україні